

KONTROLLUTVALGET I VÅLER KOMMUNE

Kontrollutvalgets medlemmer	Hans Johan Finne - leder Åse Synnøve Svendsen - nestleder Marita Kalfoss Sollien John Christian Wold May Britt Nordhagen
Ordfører	Ordfører Lise Berger Svenkerud
Revisor	Hedmark Revisjon IKS v./oppdr.ansv. regnsk.rev. Reidun Vie/ oppdr.ansv.forv.rev. Lina Høgås/Laila Irene Stenseth/Jo Erik Skjeggestad
Kopi av innkallingen sendes	Daglig leder i Hedmark Revisjon IKS, Morten Alm Birkelid Rådmann Lars-Arne Oldernes
Kopi av sakslisten uten vedlegg sendes på e-post til:	Varamedlemmene (til orientering). Varamedlemmene møter ikke uten nærmere innkalling.
Hele sakslisten med vedlegg legges på	www.gs-iks.no

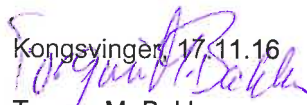
INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALGET

Sted	Våler kommune, OBS! møterom ved kantina i sentralgården
Tid	Mandag 28.11.16, kl. 08.30
	Sekretariatsleder Torgun M. Bakken Forfall må meldes så snart som mulig til tlf. 977 36 379, torgunm.bakken@gs-iks.no
Invitert til sak	Ordfører Lise Berger Svenkerud til sak 54/16
Innkalt til sak	Rådmann Lars-Arne Oldernes til sak 57/16. Barnehage- og skolefaglig rådgiver Dagrun Gundersen til sak 55/16

SAKSLISTE

Sak nr.	Sak	Ca tid for behandl.
53/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.	08.30
54/16	Samtale med ordføreren.	09.15
55/16	Informasjon om barnehager og oppfølging av Fylkesmannens tilsyn ved Vålbyen skole.	10.00
	lunsj	11.00
56/16	Bestilling av selskapskontroll iht. vedtatt plan for selskapskontroll. ¹	11.30
57/16	Samtale med rådmannen.	11.45
58/16	Årsplan for kontrollutvalget for 2017.	12.30
59/16	Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon.	13.00
60/16	Rapportering fra Hedmark Revisjon IKS.	14.00
61/16	Interimrapportering regnskapsrevisjon.	14.30
62/16	Vurdering av kontrollutvalgets tilsynsansvar for regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon.	15.15
63/16	Evaluerings av kontrollutvalgets møte.	15.30
64/16	Eventuelt.	15.45

Hans Johan Finne (sign.)
kontrollutvalgets leder

Kongsvinger, 17.11.16

Torgun M. Bakken
sekretariatsleder

¹ Utsettes til neste møte, hvis ikke kommunestyret har behandlet planen

Sak nr.	Sak	Møtedato
53/2016	Referater, orienteringer og diskusjoner.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Referater/vedlegg

1. Postjournal 2016 for kontrollutvalget i Våler, med jnr. 109/16 – xx/16 (deles ut i møtet)
2. Skatteinngangen pr. oktober 2016.
3. Oversikt over KS-saker, egen oppfølgingsliste.
4. Oversikt over FSK-saker, 20.10.16, 10.11.16 og 17.11.16.
5. Oversikt over tilsynssaker.
6. Oversikt over oppfølging av kontrollutvalgets vedtak 2016, sist oppdatert 17.11.16.

Fagstoff (sendes kun på e-post)

- A. Kommunal Rapport 13.10.16 – Varslervernet og ytringsfriheten er under press (debattinnlegg Arne Jensen)
- B. KS 20.10.16 – Kamp mot korrupsjon for å styrke lokaldemokratiet.
- C. KS 25.10.16 - Fornyet kamp for sykefravær.
- D. Difi 2.11.16 – Tydelig leiing viktig for å hindre korrupsjon.
- E. Kommunal Rapport 10.11.16 – Langvakter virker best mot deltid.
- F. Kommunal Rapport 10.11.16 – Går glipp av spillemillioner.
- G. Kommunal Rapport 10.11.16 – Tema: Jurister i kommunene
- H. Kommunal Rapport 10.11.16 – Dødelighet – Lever lenger i Klepp.
- I. Kommunal Rapport 10.11.16 – Omsorgsignoransen – kronikk av Aslak Bonde.
- J. Regjeringen 11.11.16 – Regjeringen setter ned et ekspertutvalg om varsling.
- K. Kommunal Rapport 17.11.16 – Kunst i kommunene.
- L. Kommunal Rapport 17.11.16 - Frykter digital arkivsmell

Saksopplysninger

Orienteringer/diskusjoner

- Gjensidig orientering fra kontrollutvalgsmedlemmene (**hvert enkelt medlem forbereder en orientering til de øvrige**).
 - Saker fra formannskapet - Hans Johan Finne
 - Saker fra kultur og oppvekst – May Britt Nordhagen
 - Saker fra næring og miljø – Karita Kalfoss Sollien
 - Saker fra helse og omsorg – John Christian Wold.
 - Regnskapssaker – Åse S. Svendsen.
- Kommunestyrets saker og vedtak.
- Referat fra kommunestyremøte. Kontrollutvalgets medlem i KS ev. kontrollutvalgets leder oppfordres til å orientere om sakene i møtet, spesielt kontrollutvalgets saker.
- Oversikt over oppfølging av KU-saker, hva er mottatt og hva er restansene?
- Eventuelle mediasaker.
- Innspill fra kontrollutvalgsmedlemmene.
- Utsatt forvaltningsrevisjon knyttet til Lov om offentlige anskaffelser.

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar referatene og informasjonen til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Avvik skatteinng./budsj.

Kommentar fra skatteoppkrever:

I oktober 2016 fikk Våler inn kr. 11 153,- mindre enn budsjettert. Dvs. en - på 2,79%
Samtidig fikk vi inn kr. 5 884,- mer enn i oktober 2015. Dvs. en + på 1,54%

Totalt pr. utgangen av oktober har Våler fått inn kr. 4 915 500,- mer enn budsjettert. Dvs. en + på 8,45%

Landets gjennomsnittlige økning januar - september 2015 sammenlignet med januar - september 2016 var på 8,3%.
Vålers økning januar - september 2015 sammenlignet med januar - september 2016 er på 10,2%.
(landsgjennomsnittet for oktober er ikke klart ennå)

Våler 07.november 2016.

Odd Nybo
Skatteoppkrever

VEDLEGG 2
til sak 53/16

Glåmdal sekretariat IKS

- 8 NOV 2016

Jnr.: 111/16	Arkiv: 416.5-3
Saksbeh:	

Kommunestyremøter i Våler kommune 2016

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
16.2.16	001/16	Referatsaker	Tas til orientering
	002/16	Godkjennelse av møteplan for 2016	Møteplan for 2016 ble enstemmig vedtatt.
	003/16	Godtgjørelse varaordfører og utvalgsledere. Endring av reglement	Pkt. 1.1 skal være 85 % av stortingsrepresentantenes gjeldende lønn. Pkt. 1.2 For å ha politisk kapasitet til å følge opp saker, og være representert der politisk ledelse mener det er nødvendig, godtgjøres varaordfører med 20 % av ordførers godtgjørelse. Pkt. 1.3 Utvalgsledere i HO, KO, NM og kontrollutvalg godtgjøres med 5 % av ordførergodtgjøringen. Under punkt 3 utgår teksten i andre kulepunkt. Fast godtgjøring dekker for- og etterarbeid til møter. For møtetid gis møtegodtgjøring tilsvarende øvrige utvalgsmedlemmer. Det utarbeides et reglement innen utgangen av 2016 som tydeliggjør skillet mellom politisk og administrativ ledelse i Våler kommune, og som regulerer forholdet mellom ordfører og varaordfører.
	004/16	Investeringsbudsjett 2016-2019 - avklaringer	1. Våler kommune vedtar å prioritere investeringer innenfor 140 millioner kroner til de tre prosjektene som er slått sammen i skjema 2 B. Investeringene er skole, aktivitetshus og kjøp av Gravberget gård. 2. Våler kommune prioriterer investeringene slik: 1. Skole, 2. Aktivitetshus og 3. Gravberget gård.
	005/16	Likestillings- og mangfoldplan - Våler kommune 2016 - 2018	Avhenter behandling i rådet for eldre og funksjonshemmede.
	006/16	Massetak på Sornbrua, endelig behandling	Saken behandles av kommunestyret 14. mars 1 Forslaget til Reguleringsplan for Sornbrua massetak, plan ID 2013002 i Våler kommune med plankart datert 31.01.14, planbestemmelser sist revidert 24.11.14, og planbeskrivelse sist revidert 29.03.16 vedtas. 2 Fylkesmannens merknader i forhold til skyteretning og sikkerhet skal innarbeides i driftsplanen for masseuttaket.
	007/16	Spillemiddelsøknader 2016	1. Treningsfelt bak Vålersenteret - søker Vaaler IF - søknadssum 263.500 - FORNYELSE 2. Oppgradering av idrettsanlegg for avholdelse av nasjonale statusløp, søker Haslemoen Motorsportklubb - søknadssum 359.000 - FORNYELSE Søknad om tilskudd til nærmiljøanlegg prioriteres slik: 1. Gjerdrumsbakken, restaurering - søker Vaaler IF - søknadssum 219.000 - FORNYELSE
	008/16	Søknad om dekning av kostnader til skisse for skole/aktivitetshus	Våler kommune dekker ikke regningen på kr 49726,50 pluss MVA fra Bjørnstad prosjektering AS bestilt av Gudmund Gjerdrum.
	009/16	Vurdering av Våler kommunes videre deltagelse i byregionprosjektene	Våler kommune melder seg av byregionprosjektet i Kongsvinger.
	010/16	Mandat til KO-utvalg som styringsgruppe for videre arbeid med ny skole og aktivitetshus	Mandat til KO-utvalg for videre arbeid med ny skole og aktivitetshus: KO-utvalget skal: · Utrede og fremme forslag til både beliggenhet og innhold i skole og aktivitetshus.

VEDLEGG 3
til sak 53/16

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
			· Påse at parter som skal ha medbestemmelse kommer med til rett tid, og får gitt nødvendige innspill til sakene i prosessen. · Være representert i byggekomiteen med minimum 2 medlemmer fra utvalget. · Følge opp gjeldende tidsplan. · Snarest rapportere til kommunestyre avvik som kan ha/har betydning for fremdriften og/eller de økonomiske rammene. · Informere om fremdrift ved hvert kommunestyremøte. · Tidsrammen enstemmig vedtatt.
14.3.16	011/16	Referatsaker	Tas til orientering
	012/16	Plan hverdagsrehabilitering	"Plan for Hverdagsmestring i Våler kommune" vedtas.
	013/16	Kontrollutvalgets årsrapport 2015	Kommunestyret tar kontrollutvalgets årsrapport til etterretning
	014/16	Høring, Regional planstrategi 2016-2010	Våler kommune tar forslaget til planstrategi for Hedmark fylkeskommune til etterretning, men følgende tillegg: - Mer fokus på folkehelse og levekår i hovedsatsningsområdene. - Tilrettelegging for økt livskvalitet og god folkehelse gjennom og utvikling av lokale naturressurser, både som nærings- og folkehelseutvikling - Det grønne skiftet og at Norges største treindustri gjør at RV2 bør nevnes som en viktig stamvei i ntp. Dersom fylkeskommunens overordnede ambisjon skal kunne virkeliggjøres er det av stor betydning at innsatsen på realisering av denne økes betraktelig. Samtidig må fylkeskommunen få med bedrifter og forskningsinstitusjoner på laget. Våler kommune er glade for at fylkeskommunen nevner elektrifisering av Solør og Rørosbanen spesielt i planstrategien. Det er svært viktig at det holdes stort trykk på dette tiltaket i tida framover.
	015/16	Avtale om regional innkjøpsordning - RIIG	Kommunene i Glåmdalsregionen viderefører den regionale innkjøpsordningen med basis i vedlagte forslag til avtale og regelverk. Det etableres på sikt felles innkjøpsregler og rutiner for anskaffelsesvirksomheten slik at Glåmdalsregionen framstår som en enhetlig, profesjonell og stor markedsaktør. Det forutsettes at samtlige kommunale foretak og interkommunale selskaper knyttet til kommunene omfattes av ordningen og at dette innarbeides i selskapsavtalene for de interkommunale selskapene. Det forutsettes at alle anskaffelser over nasjonal terskelverdi – kr. 500.000,- skal behandles i innkjøpsordningen. Dagens organisering videreføres med Kongsvinger kommune som vertscommune, innkjøpsleder/sekretariat, innkjøpsråd med innkjøpsansvarlige fra deltagerkommunene og større interkommunale selskaper og bruker/produktansvarlige.
	016/16	Likestillings - og mangfoldplan - Våler kommune 2016 - 2018	Likestillings - og mangfoldplan for Våler kommune vedtas. EFs behandling av saken tas til orientering.
	017/16	Oppnevning av skjønnsmedlemmer for 2017 - 2020	Våler kommune anbefaler at sittende skjønnsmedlemmer gjenvelges for 2017 – 2020.
	018/16	Innhold og plassering av skole og aktivitetshus	1. Ny barneskole bygges i tilknytning til dagens ungdomsskole slik at det etableres en 1-10 skole. Aktivitetshuset bygges på nord-østre del av idrettsområdet.

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
			2. Skolebygget skal ha følgende innhold: - Nødvendige undervisningsrom - Gynsal (allrom) - Kontorplasser for lærere og administrasjon* - SFO - Skolehelsetjeneste - Logoped - Spesialrom (sanse-rom) for funksjonshemmede - HTV- utdanningsforbundet *Gjenbruk av dagens biblioteklokaler 3. Aktivitetshuset planlegges modulbygget og bygges på nord-østre del av idrettsanlegget og skal ha følgende innhold: - Idrettshall m/tribune - Basseng (kostnader for 25m og varmtvannsbasseng utredes videre, men endelig avgjørelse på valg av bassengtyper må behandles senere). - Garderobekapasitet. - Møteplass - Kulturskole - Kulturkontor - Bibliotek Treningsstudio, fysioterapi, scene med god akustikk og kafe (kiosk) utredes videre. 4. Bygging av skole iverksettes snarest. Bygging av aktivitetshuset planlegges også for byggestart snarest, men iverksettes ikke før det er rimelig kontroll over endelige kostnader for bygging av skole. Om nødvendig bygges aktivitetshuset trinnvis (faseforskjøvet) i moduler. Forutsetning er at gjeldene, bevilget investeringsramme tillater det.5. Administrasjonen iverksetter nødvendige prosesser i forhold til arealplan, skissetegninger og økonomiske beregninger av valgt løsning. Videre gjennomfører en kvalitetssikring av tidsplanen og i samarbeid med KO sørge for at alle berørte parter blir involvert slik de skal i den videre prosess.
	019/16	Kalking av arealer på Haslemoen 0426/38/73	Det inngås tilleggsavtale med hver enkelt leietager for kommunen gjennomfører kalking opp til PH 6,0 på hvert enkelt areal. Tilleggsavtalene skal spesifisere: Hvert skifte skal leveres tilbake med minimum PH 6.0. Jordprøver basert på gps punktene som ble benyttet ved prøvetakingen i 2005 skal tas ved avslutningen av nest siste dyrknings år i avtaleperioden. Basert på dette foretas oppkalking av arealet påfølgende vår. Tilleggsavtalene skal videre presisere at det ikke kan benyttes kloakkslam som jordforbedringsmiddel på dette arealet.
9.5.16	020/16	Referatsaker	Godkjennes
	021/16	Organisering av Våler kommuneskoger som kommunalt foretak (KF)	Våler kommune organiserer kommuneskogen som et kommunalt foretak (KF). Dette gir tilstrekkelig grad av fristillelse fra den øvrige kommunale forvaltning, samtidig som gjennom

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
			vedtekter kan skreddersys foretaket til å arbeide for de mål kommunen har med sine eiendommer. Vedtekter og målsetninger for driften av foretaket legges fram for kommunestyret til endelig godkjenning.
	022/16	Søknad om kjøp av bygset hyttetomt ved Bølsjøsetra gnr/bnr/fnr 83/1/33	Våler kommune tilbyr Liv Monica Skjøthaug og Jan Tore Andresen, Lokshaugvn 15, 1930 Aurskog å kjøpe tomten de bygsler ved Bølsjøsetra, gnr/bnr 83/1 festnr. 33, til en pris av kr 60 000,-. Tomtens størrelse settes til 1 dekar. Alle omkostninger i forbindelse med fradelingen belastes kjøperne
	023/16	Vålers deltakelse i prosjektet regional plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	Våler kommune deltar ikke i prosjekt om utarbeidelse av regional plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Dagens ressursituasjon med flere pågående store prosjekter tillater ikke at dette kan prioriteres. Vi har allerede en eksisterende plan 2011-2021.
	024/15	Forlengelse av avtale om ansvarlig lån	Våler kommune (Aksjonæren) godkjenner og signerer ny aksjonæravtale for Eidsiva Energi AS. Våler kommune (Långiver) godkjenner Tilleggsavtalen til ansvarlig lån i Eidsiva Energi AS og vedtar å signere Tilleggsavtalen. Våler kommune (Aksjonæren) forplikter seg til å stemme for de foreslåtte endringer i Vedtektene når de blir behandlet i Selskapets generalforsamling.
	025/15	Våler kommunes legat - endring av vedtekter	Tillegg i vedtektene til Våler kommune sitt legat. «Styret består til enhver tid av valgte formannskap med rådmannen som ansvarlig for administrasjon, saksbehandling og regnskapsføring». I tillegg til denne setningen legges det inn i vedtektene: «Styret består av medlemmene i formannskapet, med minimum 5 medlemmer og maksimalt 7 medlemmer» Forslag til endring av vedtektene i legatet: «Utløsning skjer på kommunens hjemmeside, eller andre medier som ikke medfører store utgifter for legatet, og utlysning skjer inne 10. september hvert år.»
	026/15	Forliksråd 2017 - 2020	Saken ble utsatt. Sittende medlemmer i forliksrådet bes om å uttale seg om lensmannens innspill.
	027/15	Jordskiftedømmere 2017 - 2020	Foreslåtte kandidater oppnevnes som kommunens medlemmer til Jordskifteretten.
	028/15	Meddommere til tingretten 2017 - 2020	Foreslåtte medlemmer til tingretten ble enstemmig oppnevnt.

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
	029/15	Lagrettemedlemmer 2017 - 2020	Foreslåtte lagrettemedlemmer ble enstemmig oppnevnt.
	030/15	Søknad om fritak fra EF - suppleringsvalg	Ola Langholen ble oppnevnt som nytt medlemmer til eldre- og funksjonshemmedes råd.
	031/15	Endring i selskapsavtalen i Glåmdal sekretariat IKS	Selskapsavtalens § 9 skal lyde: Styret skal ha 3 medlemmer. Det skal i tillegg velges to varamedlemmer etter numerisk ordning. Begge kjønn skal være representert både blant medlemmene og varamedlemmene. Styremedlemmene velges for fire år, men slik at ikke hele styret er på valg samtidig. Styret ansetter daglig leder for selskapet, og fastsetter de retningslinjer som denne skal følge. Selskapsavtalens § 10 skal lyde: Daglig leder er representantskapets og styrets sekretær og saksbehandler. Daglig leders engasjement i forhold til styremøter og representantskapsmøter er regulert i lov om interkommunale selskaper §§ 9 og 12. Daglig leder kan delegere sin myndighet til andre ansatte.
	032/15	Dispensasjon fra kommuneplanens arealdel. Kjølberget vindkraftverk.	Våler kommune gir med hjemmel i XXX dispensasjon for Kommuneplanens arealdel for bygging av Kjølberget vindkraftverk. Dispensasjonen gjelder bygging og drift av kraftverket. Arealområdet avsatt til vindkraftverk skal i kommuneplanen vises som Bebyggelse og anlegg med underformål «annet areal» men beskrevet som vindkraftverk, i henhold til Plan og bygningslovens §11.7, annet ledd underpunkt 1 og §11.7 siste ledd Det vedtas slik bestemmelse for areal avsatt til vindkraftverk i kommuneplanen: «I areal utnyttet til vindkraftverk skal naturinngrep begrenses så langt det er praktisk mulig og det skal tas hensyn til bevaring og utvikling av gammelskog i størst mulig utstrekning.» Det vises for øvrig til konsesjonsbestemmelser fastsatt av NVE.
	033/15	Endelig behandling av bevaringsplan for tyske krigsminner på Haslemoen.	Plan for bevaring av kulturminner fra 2. verdenskrig på Haslemoen vedtas slik denne har ligget ute til offentlig ettersyn. De hensynssoner som er omtalt i planen innarbeides i reguleringsplanen for Haslemoen. Det utarbeides et opplegg for presentasjon og formidling i samarbeid med Våler Historielag.
	034/15	Gjenkjøp av leiligheter i Storskjæret borettslag.	Våler kommune tilbyr å kjøpe leilighetene til det som var opprinnelig innskudd, kr 290.000,- for toroms og kr 350.000,- for en treroms. Her vil fellesgjelden komme i tillegg.
	035/15	TV-aksjonen NRK 2016 - Anmodning om oppnevning av kommunekomite	Deltakelse i TV-aksjonen skal basere seg på frivillighet. Administrasjonen får i oppgave å sette sammen en komite med 2 politikere og 2 fra administrasjonen. Komiteen får i oppdrag å organisere TV-aksjonen og skaffe frivillige til å delta. Komiteen bruker kommunestyrelista og tar kontakt med den enkelte om deltakelse.

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
30.5.16	036/15	Folkeavstemning - Kommunereformen	Det gjennomføres folkeavstemning 19. september . Innhold og utforming av folkeavstemning gjøres klart fra administrasjonen til møtet 20. juni.
	037/15	Kommunereform. Alene eller ikke?	1. Våler kommune utreder hva det vil si å stå alene. 2. Våler kommune utarbeider et forslag til intensjonsavtale sammen med Åsnes kommune.
	038/15	Intensjonsavtale med Åsnes kommune	3. Formannskapet gis fullmakt til å sørge for nødvendig framdrift, herunder involvering av hovedtillitsvalgte og innhenting av ekstern prosessveileder. Våler kommune utarbeider et forslag til intensjonsavtale sammen med Åsnes kommune.
20.6.16	039/15	Referatsaker	Referatsaker tas til orientering.
	040/15	Årsregnskap og årsberetning for Våler kommune 2015	1. Våler kommunes årsregnskap og årsberetning for 2015 godkjennes. 2. Årets mindreforbruk i driftsregnskapet, kr 15.815.792,24 avsettes til disposisjonsfond. Kommunestyret slutter seg til HOs bekymring om negativt avvik utvalget ble forespeilet ved tertialrapporteringer i 2015 kontra det faktiske overskuddet som ble framlagt ved regnskapsårets slutt.
	041/15	Revidert investeringsbudsjett 1 - 2016	Følgende investeringer ble utsatt: Formannskapet, møterom, Kjøp av Hofgaardbygget Nettutvidelse bredbånd, IT - beskyttelse mot Crypto locker, Beredskapsmateriell Parkopparbeidelse/grøntanlegg/tuftepark, Øvrige investeringer ble enstemmig vedtatt
	042/15	Revidert driftsbudsjett 1 - 2016	Kommunestyret vedtar endringer i budsjettet for 2016 slik det fremkommer av skjema 1A og 1B og med den endring at netto fondsbruk skal være kr 1.165.000,-.
	043/15	Tertialrapportering 1. tertial 2016	Våler kommunestyre tar til orientering mottatt oversikt i skjema 1A og 1B pr 1. tertial 2016
	044/15	Skatteoppkrevers årsrapport 2015	Skatteoppkreveren sin årsrapport/årsregnskap 2015, Skatteetatens kontrollrapport og kontrollutvalgets særutskrift tas til orientering.
	045/15	Kommunal tjenesteyting til Våler kirkelige fellesråd	Ny avtale «Kommunal tjenesteyting til Våler kirkelige fellesråd» vedtas.
	046/15	Meråpent bibliotek - orienteringssak	Saken tas til orientering.
	047/15	Felles forliksråd for Våler og Åsnes	Våler kommune støtter forslaget om opprettelse av felles forliksråd for Våler og Åsnes.
	048/15	Formell endring i avtalen om interkommunalt krisesentertilbud	I henhold til kommunelovens bestemmelser delegerer rådmannen i Våler nødvendig myndighet til rådmannen i vertskommunen Hamar.
	049/15	Hedmark Revisjon IKS - ny selskapsavtale og avregningsløsning med	1. Selskapsavtale for Hedmark Revisjon IKS godkjennes slik styret og representantskapet har vedtatt denne.

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
		eierkommunene	2. Ved hvert årsskifte avregnes avtalt timeforbruk mot faktisk medgått tid. Dersom kostnaden ved antall timer medgått pr 31.12. er lavere enn det som er innbetalt akonto, skal selskapet betale differansen til kommunen. Dersom kostnaden ved det antall timer som er medgått er høyere enn det som er innbetalt a konto, skal kommunen betale inn dette. 3. Ved å gi sin tilslutning til ny selskapsavtale aksepteres det at det ikke skjer noen avregning med eierkommunene for regnskapsåret 2014. Mer- og mindre forbrukte timer i forhold til oppdragsavtaler for 2015 er overført regnskapsmessig til bruk i 2016 for avregning med eierkommunene pr 31.12.2016. 4. Eierkommunene innbetaler sin eierandel senest innen 31.12.2016. Selskapets samlede innskutte kapital settes til 2 mill.kroner, og fordeling pr kommune følger som vedlegg til denne protokollen. 5. Ordfører gis myndighet til å signere selskapsavtalen.
	050/15	Vålerhallen - Eierskap	Eierskaperklæring som viser at Våler kommune ikke eier Vålerhallen signeres. Gjeldende driftsavtale avsluttes med virkning fra signering.
	051/15	Fastsetting av valgdag for Stortingsvalget 2017	I Våler kommune holdes valgting kun den offisielle valgdagen 11. september 2017.
	052/15	Folkeavstemning om kommunereformen. Lokale bestemmelser.	Tema for folkeavstemningen er ja eller nei til å slå Våler sammen med Åsnes kommune fra 01.01.2020. 2. Det avholdes e-valg og tradisjonelt valg. 3. Valgstyret består av formannskapetets faste medlemmer. 4. Valgstyret bestemmer nøyaktige tider for stemningen ved e-valget. Stemmegivningen i papirvalget skal foregå 19.09.16 fra kl.12 til kl. 21. I Risberget og Gravberget settes stemmetiden til 16-19. 5. Forhåndstemmegivning foregår i Våler folkebibliotek i tida 5.-16. september. 6. Alle som er registrert som bosatt i Våler 01.08.16, og som har fylt 16 år ved utgangen av 2016 kan stemme ved valget. 7. Mantallet legges ut til ettersyn på tid og sted som valgstyret bestemmer. 8. Frist for å søke om ambulerende stemmemottak settes til onsdag 14.09 ved arbeidstidens slutt. 9. Valglovens regler gjelder så langt disse passer. 10. Alle avgjørelser om folkeavstemningen som har prinsipiell karakter delegeres til valgstyret. Alle andre avgjørelser i forbindelse med folkeavstemningen delegeres til rådmannen. Våler kommune søker om overføring fra Glåmdal regionråd til Sør-Østerdal regionråd. Som en naturlig konsekvens av overgangen melder Våler kommune seg ut av ARKO-samarbeidet og andre organ som følger av regiontilhørigheten.
	053/15	Våler kommunes regiontilhørighet.	Alkoholpolitiske retningslinjer for Våler kommune 2016-2020, versjon 2, ble vedtatt med Sæterdalens endringsforslag og at dagens skjenketider videreføres. Utendørs skjenking kan skje til samme tider som innendørs, så fremt det ikke er lovbestemmelser som hindrer dette.
	054/15	Alkoholpolitiske retningslinjer for Våler kommune 2016-2020	Våler kommune aksepterer mottatte tilbud fra Staten v/Miljødirektoratet på kr 1 643 478,- som erstatning for frivillig vern av 1 415 dekar av kommunens grunn gnr/bnr 52/19 i Heberget. Erstatningen er oppgjør for økonomisk tap ved avståelse av hogst i anledning vernevedtaket. Området foreslås vernet som
	055/15	Avtale om frivillig vern av skog - Verdensløpet i Heberget	

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
			naturreservat, men grunneierne beholder grunneierretten til arealet som vernes. Totalt verneområde utgjør i alt 4 060 dekar og berører to private grunneiere i tillegg til kommunen.
	056/15	Intensjonsavtale mellom Våler og Åsnes kom	Ut fra dagens beslutningsgrunnlag ønsker Våler kommune å fortsette som egen kommune også etter kommunereformen. Våler kommune ønsker imidlertid å bruke noe mer tid på å vurdere en mulig sammenslåing med Åsnes kommune, og legger opp til folkeavstemning om dette i september 2016. Etter folkeavstemningen vil kommunestyret i september 2016 fatte nytt vedtak i saken, hvorefter intensjonsavtale eventuelt kan inngås og videre forhandlinger påbegynne. Formannskapet supplert med en representant fra hver av partiene som ikke er representert der, gis mandat til å fortsette samtaler med Åsnes kommune om detaljer knyttet til forslag til intensjonsavtale fram til 15. august 2016. Samtidig bør konsekvensanalyse av positive og negative effekter av intensjonsavtalen framlegges for innbyggere og politikere. Et siste alternativ for Våler kommune kan på sikt være å inngå tettere samarbeid med Elverum kommune. Dette kan gjøres alene eller sammen med Åsnes kommune. Våler kommune vil trenge mer tid på å arbeide med et slik rettingsvalg.
22.8.16	057/15	Intensjonsavtale mellom Våler og Åsnes	1. Intensjonsavtalen tas til orientering. 2. Våler kommune avventer med å legge avtalen fram for folkeavstemning til intensjonsavtalen er behandlet av kommunestyret i Åsnes. Det forventes at behandlingen i Åsnes kommunestyre skjer i september. For Våler er spesielt avtale om felles ungdomsskole viktig. 3. Våler kommune utarbeider et forslag til kontrakt for felles ungdomsskole i Våler til Åsnes kommune. 4. Folkeavstemning gjennomføres når punkt 2 og 3 i dette vedtaket er gjennomført. Valgstyret gis fullmakt til å fastsette ny dato for folkeavstemning. 5. Kommunestyret fatter endelig vedtak innen 31.12.2016.
12.9.16	058/15	Referatsaker	Referatsaker tas til orientering.
	059/15	Retningslinjer for behandling av søknader om skolegang i annen kommune	Retningslinjer for behandling av søknader om skolegang i annen kommune. 1. Søknader om skoleplass i annen kommune innvilges i utgangspunktet ikke. 2. Søknader kan innvilges ved tungtveiende grunner, helst med en sakkyndig uttalelse. 3. Søknader om fortsatt skolegang i annen kommune dersom eleven flytter til Våler kommune etter høstferien i 10. trinn, kan innvilges. Evt. tilsvarende søknad for yngre søsken innvilges normalt sett ikke. 4. Rådmann gis myndighet til å behandle søknader om skoleplass i annen kommune. Retningslinjene er gjeldende fra og med vedtaksdato.
	060/15	Justering av investeringsbehov på VOS	Det framlagte budsjettbehovet til orientering. Det tas forbehold om at nødvendig bevilgning blir innarbeidet i budsjett og økonomiplan for 2017 og seinere.
	061/15	Overordnet beredskapsplan	Overordnet beredskapsplan for Våler kommune vedtas uten endringer.
	062/15	Søndre Hoel - evaluering og fremtidig drift	Søndre Hoel skal fra 1. januar 2017 være permanent lavterskel aktivitets- og møtested for Vålers befolkning. Driften av huset administreres av psykisk helse og rustjeneste i samarbeid med Mental Helse

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
			og andrelag og foreninger. Det innvilges kr. 150 000,- til nødvendige reparasjoner og oppgraderinger i investeringsbudsjett for 2017. Årlig driftsbudsjett, som fremsatt i vedlegg i denne saken, legges til driftsbudsjettet
	063/15	Salg av arealer på Haslemoen. Avklaring om diverse spørsmål.	Saken ble utsatt og behandles i NM før den kommer tilbake til kommunestyret
	064/15	Folkehelseoversikt Våler og Åsnes	Kommunestyret tar folkehelseoversikten til etterretning og ber administrasjonen bygge på denne i arbeidet med å utarbeide planstrategi for Våler.
	065/15	Reguleringsplan Halvorseth. Endelig behandling	Det innarbeides hensynssone for bevaring slik fylkeskommunen har bedt om. Med hjemmel i plan- og bygningsloven § 12-12 vedtar Våler kommunestyre reguleringsplan for Halvorseth, plan ID 2016001, med plankart datert 14.06.2016, tilhørende planbeskrivelse datert 24.05.16 og reguleringsbestemmelser datert 20.05.16 med endringer av 22.08.16.
	066/15	Samarbeidsavtale - Solør Barnevernstjeneste - endringer	Samarbeidsavtale om interkommunal barnevernstjeneste mellom Våler, Åsnes og Grue kommuner vedtas. «Felles rutineavtale for kommunalt samarbeid i Solør» vedtas og gjøres gjeldende for alle kommunale samarbeid mellom kommunene Våler, Åsnes og Grue. 3. Rådmannen gis fullmakt til å foreta endringer i «Felles rutineavtale for kommunalt samarbeid i Solør» som ikke er av prinsipiell karakter.
	067/15	Uttalelse om overordnet vegsystem i Elverum sentrum	Våler kommune mener at alternativ 1 vil gi en bedre trafikkavvikling enn alternativ 2, samtidig som det er tilsomt om alternativ 2 vil gi vesentlig større vekstimpulser enn alternativ 1. Våler kommune vil derfor støtte alternativ 1 som framtidig overordnet vegsystem for Elverum. 2. Våler kommune vil likevel presisere at den beste løsningen for områdene syd for Elverum, og for Elverum sentrum, ville være en omkjøringsveg sør og vest for Elverum. RV2 er en viktig stamveg i NTP og tilknytningen fra RV3, RV25 og E6 via denne strekningen sydover mot Sverige og Europa vil føre til økt trafikk på denne strekningen i åra som kommer. En omkjøringsveg ville gi det tungtrafikk intensive næringslivet i Våler en mye bedre og mer effektiv transportrute for alt gods som transporteres på denne strekningen. En slik løsning ville også gi en betydelig miljø og trafikksikkerhets gevinster ved at mye trafikk, og særlig tungtrafikk, ville bli fjernet fra vegene i Elverum sentrum.
	068/15	Valg av medlemmer til forliksrådet i Våler og Åsnes	Til forliksrådet i Våler og Åsnes velges: 1. Lene Dreier Martinsen, Våler 2. Tina Furuseth, Åsnes 3. Erik Hammer, Åsnes Som varamedlemmer oppnevnes: 1. Per Åge Bjerke, Våler 2. Aud Christensen, Åsnes 3. Morten Sandli, Åsnes Som leder velges Tina Furuseth
	069/15	Endring i reglement for kontrollutvalget	Kommunestyret godkjenner foreslåtte endringer i kontrollutvalgets reglement.

Dato	Sak	Sakstittel	Vedtak
	070/15	Avslutning av arbeidet med kommunereformen.	Våler kommune tar vedtaket i forhandlingsutvalget i Åsnes til etterretning. 2. Da det ikke lenger finnes andre alternativer enn at Våler kommune fortsetter som egen kommune gjennomføres det ikke folkeavstemming om kommunereformen. 3. Kommunestyret gir utvidet formannskap i oppgave å begrunne de 4 kriterier for dette vedtaket.
31.10.16	071/15	Referatsaker	Referatsaker tas til orientering.
	072/15	Meråpent bibliotek bevilgning	Det gis ekstrasbevilgning i budsjettet 2016 på kr. 435.000,- for innføring av «Meråpent bibliotek» 2016.
	073/15	Plan- og designdokument - skole og aktivitetshus	Forslag til rom- og funksjonsprogram ta til orientering.
	074/15	Kultur for læring - et forbedringsarbeid i Hedmark	Våler kommune deltar i forsknings- og utviklingsprosjektet «Kultur for læring» som igangsettes av fylkesmannen i Hedmark for alle kommuner i fylket. Det avsettes inntil 400.000,- kr pr. år i perioden 2017-2020. Midlene skal brukes til kompetanseheving i henhold til intensjonene i «Kultur for læring».
	075/15	Tilstandsrapport for Vålerskolen 2015/2016	Saken sendes tilbake til administrasjonen og omarbeides i henhold til de innspill som har kommet under behandlingen. Innspillene sendes fra partiene til administrasjonen.
	076/15	Budsjett- og regnskapsrapportering 2. tertial 2016	Budsjett- og regnskapsrapportering 2. tertial 2016 tas til orientering.
	077/15	Budsjettregulering driftsbudsjett 2. tertial 2016	Endringene i budsjettskjema 1A og 1B vedtas. Disposisjonsfond styrkes med 4,4 millioner kroner.2. Virksomhetenes budsjetttramme blir i tillegg justert for reell lønnsøkning. Midlene hentes fra lønnsreserven.
	078/15	Utleie av områder på Haslemoen til Solør MC Klubb.	Avtalen om leie av de tre områdene, del av MSA1, MSA4 samt endurotrase mellom Solør MC klubb og Våler kommune vedtas.
	079/15	Søknad om fritak fra vervet som kommunestyremedlem	Søknaden innvilges. Morten Wenstad går inn som ny varamann til formannskapet.
	080/15	Søknad om permisjon fra politiske verv	Med bakgrunn i oppgitte grunner, gis Lisbeth Berg Sollien permisjon fra 01.12.2016-20.09.2017. Anne Tøraasen Flaten oppnevnes som medlem i KO i fritaksperioden.
	081/15	Søknad om fritak fra politiske verv.	Med bakgrunn i oppgitte grunner, gis Ingeborg Rundberget fritak ut inneværende valgperiode. Formannskapet får fullmakt til å foreta suppleringsvalg til KO og HO etter forslag fra APgruppa.
	082/15	Høring om sammenslåing av Hedmark og Oppland f-kommuner.	Det bestrebes at høringen skal til utvalgene til behandling. Formannskapet fremmer forslag ut fra utvalgenes høringsuttalelser og legger saken fram i neste kommunestyremøte. Det søkes om utvidet frist for å avgi uttalelse. Hvis fristen ikke kan forlenges, gis utvidet formannskap myndighet til å avgi høringsuttalelse.
7.11.16		Arbeidsmøte –Budsjett 2017	
	083/15		
	084/15		

Møteprotokoll for Formannskapet

Møtedato: 20.10.2016

Møtested: Møterommet kantina

Møtetid: 12:00 - 16:30

Orientering fra Hågen Haugrønningen.

Orientering om skole og aktivitetshus v/Kristian Dalen

Orientering om fellesrådets budsjett v/Erik Fleischer

Møtedeltakere
Espen Svenneby
Ragnar Kristmoen
Lise Berger Svenkerud
Ivar Arnesen

Forfall meldt fra følgende medlemmer
Ole Frode Mikkelsgård

Saksliste

Saksnr	Arkivsak	Tittel
054/16	16/1288	Referatsaker
055/16	16/1283	Julegate 2016
056/16	16/864	Budsjett- og regnskapsrapportering 2. tertial 2016
057/16	16/864	Budsjettregulering driftsbudsjett 2. tertial 2016
058/16	16/1131	Budsjettforslag 2017 / tilskudd kirkelig fellesråd
059/16	16/932	Boligbygging i Våler sentrum
060/16	16/1131	Forberedelse til budsjett 2017-2020
061/16	16/1213	Rekruttering av rådmann - bruk av eksterne konsulenter
062/16	16/536	TV aksjonen 2016 - Røde Kors - kommunalt tilskudd
063/16	15/1293	Søknad om permisjon fra politiske verv.
064/16	15/1293	Søknad om fritak fra politiske verv.
065/16	15/1293	Søknad om fritak fra vervet som kommunestyremedlem.
066/16	16/1008	Utstopping av bjørn skutt av det kommunale viltlaget.

Våler kommune

Innkalling til Formannskapet

Møtedato: 10.11.2016

Møtested: Møterommet kantina

Møtetid: 09:00

Den som har lovlig forfall, eller er inhabil i noen av sakene, må melde fra så snart som mulig.
Varamedlemmer møter kun etter nærmere innkalling.

Saksliste

Saksnr	Arkivsak	Tittel
067/16	16/1341	Høringssak - Eventuell sammenslåing av Hedmark og Oppland fylkeskommuner
068/16	15/1366	Organisering av Våler kommuneskoger som kommunalt foretak (KF) - hovedmålsetting og vedtekter
069/16	15/1293	Suppleringsvalg til HO og KO

Våler kommune

Innkalling til Formannskapet

Møtedato: 17.11.2016

Møtested: Møterommet kantina

Møtetid: 09:00

Den som har lovlig forfall, eller er inhabil i noen av sakene, må melde fra så snart som mulig.
Varamedlemmer møter kun etter nærmere innkalling.

Saksliste

Saksnr	Arkivsak	Tittel
070/16	15/970	Revidert investeringsbudsjett 2-2016

Til syn	Enhet	Dato	Våler-Tilsyn 2015/16	Awik	Notater/mulig oppfølgingsområder	Frist	Tilsyn lukket	Lagt frem i KU
FM	13/280 Helse og omsorg	30.3.15	Tilsyn: Legemiddelhandterin gen med mulifidose			Svart 26.3.15	22.4.16	Dokument er sept. 16
FM	Krisesenter 10/1346	30.3.15	Tilsyn: Kommunens ansvar for krisesentertilbud. Vertskommune samarbeidet		Bedt om informasjon: -Om sentralbordet vet hvem i kommunen som har ansvar? -nødvendig informasjon på kommunens hjemmeside? -dokumentasjon om samarbeidet; avtaler, kommunestyrevedtak m.m - redegjørelse for hvordan kommunen sørger for tilgjengelighet og nødvendig informasjon om tjenestetilbudet til sine innbyggere.	5.9.16		
FM	Hastemoen helsesenter- 16/96 16/3854 Unnt. off	9.1.16	Tilsynssak: Ansv. Siri Brunborg		Ikke tilknyttet		13.4.16	
FM	Våler omsorgs senter 16/497 Unnt. off	8.4.16	Tilsynssak:				?	
FM	Vålbyen skole 15/1063	22.10.15	Tilsyn: Elevenes psykososiale forhold		Endelig rapport 2.5.16	1.12.16		Dokument er sept. 16

10.11.16

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig
15.2.16	1/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.	Kontrollutvalget tar referatene og informasjonen til orientering.				✓
	2/16	Samtale med ordføreren.	Kontrollutvalget tar samtalen med ordføreren til orientering.				✓
	3/16	Revisjonsrapport interim 2015, regnskapsrevisjon.	Kontrollutvalget tar revisjonens interimrapportering til orientering.				✓
	4/16	Informasjon fra Hedmark Revisjon IKS.	Kontrollutvalget tar informasjonen fra Hedmark Revisjon IKS til orientering				✓
	5/16	Oppdragsavtalen for 2016 og statusrapport 3. tertial 2015 (31.12.15).	Kontrollutvalget tar statusrapport pr. 3. kvartal 2015 til orientering.				✓
	6/16	Engasjementsbrev for Våler kommune.	Kontrollutvalget tar engasjementsbrev for Våler kommune.				✓
	7/16	Habilitetsklæringer for forvaltningsrevisorene.	Kontrollutvalget tar de oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorenes egenvurdering for Våler kommune til orientering.				✓
	8/16	Høringssak Hedmark Revisjon IKS – Fremtidig avregningsløsning med eierkommunene.	1. Kontrollutvalget i Våler har kommet fram til at løsning D - Overføring av ubrukte timer til bruk/disponering senere år - fungerer tilfredsstillende og er den løsningen som foretrekkes. 2. Kontrollutvalget anbefaler at selskapsavtalen endres slik at det går klart fram hvordan betaling/avregning skal foregå. 3. Kontrollutvalget anbefaler at det bør foretas en form for oppsummering/justering etter et visst antall år (eks. 3 år).	Hedmark Revisjon IKS			✓
	9/16	Samtale med rådmannen	Kontrollutvalget tar samtalen med og redegjørelsene fra rådmannen til orientering.	Råd- mannen			✓
	10/16	Kontrollutvalgets årsrapport for 2015.	1. Kontrollutvalget årsrapport for 2015 vedtas. 2. Saken sendes kommunestyret med følgende forslag til vedtak: • Kommunestyret tar kontrollutvalgets årsrapport for 2015 til orientering.	KS	KS 14.3.16 Sak 013/16 Særutskrift 15.3.16		✓
	11/16	Skatteoppkrevers årsrapport og kontrollrapport Skatteetaten for 2015	Kontrollutvalget tar saken til orientering og foreslår for Våler kommunestyre å fatte slikt vedtak: • Skatteoppkrevers årsrapport/årsregnskap for 2015 og Skatteetatens kontrollrapport, datert 15.2.16, tas til orientering.	KS	KS 20.6.16 sak 044/16 Ikke mottatt særutskrift Tatt utskrift selv	Purret 10.5.16	✓
	12/16	Evaluering av kontrollutvalgets møte.	Kontrollutvalgets evaluering ble tatt til orientering.				✓
	13/16	Eventuelt.	Det ble ikke tatt opp noen saker under eventuelt.				✓
10.5.16	14/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.	Kontrollutvalget tar referatene og informasjonen til orientering.				OK
	15/16	Samtale med ordføreren.	Kontrollutvalget tar samtalen med ordføreren til orientering.				✓
	16/16	Informasjon om integrering av flyktninger.	Kontrollutvalget takker for informasjonen og tar saken til orientering.				✓
	17/16	Overordnet analyse og plan for selskapskontroll – diskusjoner.	Kontrollutvalget tar den foreløpige informasjonen til orientering og sender følgende forslag til vedtak i kommunestyret:	KS	Ikke behandlet,	Etterlyst 17.8.16	

Sist redigert 17.11.2016

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig
			Kommunestyret ber administrasjonen om å igangsette arbeidet med en revidering av dokumentet «God selskapsstyring» - i samarbeid med de øvrige kommunene i regionen.		blir satt opp 12.9.16 Satt opp i KS 21.11.16 sak 089/16		
	18/16	Oppdragsavtalen for 2016.	Oppdragsavtalen med Hedmark Revisjon IKS for 2016 godkjennes.				✓
	19/16	Årsregnskap og årsberetning for Våler kommune 2015.	Kontrollutvalgets uttalelse til Våler kommunes årsregnskap og årsberetning for 2015, oversendes kommunestyret, med kopi til formannskapet.	KS med kopi FSK	KS 20.6.16 sak 013/16 Ikke mottatt særutskrift Tatt utskrift selv		✓
	20/16	Årsavslutningsbrev for Våler kommune 2015.	Kontrollutvalget tar saken årsavslutningsbrev fra Hedmark Revisjon IKS til orientering og følger opp saken igjen i løpet av høsten 2016.				✓
	21/16	Samtale med rådmannen	Kontrollutvalget tar samtalen med og redegjørelsene fra rådmannen til orientering.				✓
	22/16	Oppfølging av rapport undersøkelse slam, jf. KU-sak 39/15.	Kontrollutvalget tar informasjonen fra rådmannen til orientering.				✓
	23/16	Eventuell ending av bestilling av forvaltningsrevisjon – utredning.	1. Kontrollutvalget vedtar å gå utenom plan for forvaltningsrevisjon bestiller en forvaltningsrevisjon knyttet til «Kvalitet i skolen» med følgende overordnet problemstilling: I hvilken grad har Vålerskolene et gjennomgående fokus på kvalitet og resultater i skolen? 2. Prosjektet tar utgangspunkt i følgende hovedproblemstillinger: «Psykososialt miljø i Vålerskolene»: Jobber Vålerskolene målrettet med å bedre det psykososiale miljøet ved skolene for både elever og ansatte? «Kompetanse, oppfølging og resultater i Vålerskolene»: Har våler kommune et fokus på kompetansehevedende tiltak i skolevirksomhetene? - Øvrige underproblemstillinger går fram av prosjektplanen. - Hvis det i løpet av gjennomgangen avdekkes andre problemstillinger som bør undersøkes nærmere, tas dette opp med kontrollutvalget. - Prosjektet gjennomføres innenfor en ressursramme på ca. 300 timer og endelig rapport ferdigstilles og legges fram for kontrollutvalget i november 2016. - Kontrollutvalget gir sekretariatet fullmakt til å følge opp prosjektet på vegne av utvalget. Hvis det er vesentlige endringer i forhold til tidsplanen eller andre forhold, legger sekretariatsleder saken fram for kontrollutvalget.	Hedmark Revisjon IKS		Lagt inn i tiltaksplanen for oppfølging	✓

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig
	24/16	Revidering av kontrollutvalgets reglement.	- Kontrollutvalget slutter seg til de foreslåtte endringene i kontrollutvalgets reglement. - Saken sendes kommunestyret med følgende forslag til vedtak: - Kommunestyret slutter seg til de foreslåtte endringene i kontrollutvalgets reglement.	KS	Ikke behandlet, blir satt opp 12.9.16 Ikke mottatt særutskrift, tatt ut selv	Etterlyst 17.8.16 Reglementet justert og lagt på www.gs-iks.no	✓
	25/16	Evaluerings av kontrollutvalgets møte.	Kontrollutvalget tok evalueringen til orientering.				✓
	26/16	Nummerert brev nr. 4 – Årsoppgjør 2015.	Kontrollutvalget tar rådmannens redegjørelse til orientering.				✓
	27/16	Eventuelt.	Kontrollutvalget er opptatt av at Hedmark Revisjon IKS, skal ha en forutsigbarhet i sitt arbeid og mener det er en uheldig situasjon at det hersker usikkerhet rundt betalingen. Det er viktig at eierne raskt avklarer selskapets rammebetingelser.	Hedmark Revisjon IKS Espen Svenneby			✓
29.8.16	28/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.	Kontrollutvalget tar referatene og informasjonen til orientering.				rest
	29/16	Samtale med ordføreren.	Kontrollutvalget tar samtalen med ordføreren til orientering.				✓
	30/16	Informasjon fra omsorgssektoren.	Saken settes til neste møte.				✓
	31/16	Mottatt henvendelse til kontrollutvalget.	Kontrollutvalget ser ikke at dette er en sak for kontrollutvalget og beslutter å ikke gjøre ytterligere undersøkelser.				✓
	32/16	Samtale med rådmannen.	Kontrollutvalget tar samtalen med og redegjørelsen fra rådmannen til orientering.				✓
	33/16	Ytterligere oppfølging forvaltningsrevisjon – drift og rutiner eiendomsforvaltning.	Saken sendes kommunestyret med følgende forslag til vedtak: - Kommunestyret ber administrasjonen legge fram en sak med forslag til hvordan rapportens anbefalinger kan bli fulgt opp. - Forslaget legges fram for kommunestyret innen 1.11.16. - Kontrollutvalget ber om ny tilbakemelding fra administrasjonen innen 1.6.17.	KS	Satt opp i KS 21.11.16 sak 089/16		
	34/16	Oppfølging av overordnet selskapskontroll.	Kontrollutvalget tar rådmannens redegjørelse til orientering og følger opp saken igjen i løpet av våren 2017.				✓
	35/16	Ny vurdering av bestilling forvaltningsrevisjon – Kvalitet i Vålerskolen.	- Kontrollutvalget utsetter prosjektet om «Kvalitet i Vålerskolen» og tar en ny vurdering av bestillingen i 2017. - Kontrollutvalget opprettholder bestillingen av forvaltningsrevisjonen knyttet til «Lov om offentlige anskaffelser, iht. prosjektpåplan fra Hedmark Revisjon IKS, behandlet i kontrollutvalget 3.9.15. Rapporten legges fram i kontrollutvalget i det første møtet i 2017.	Hedmark Revisjon IKS		Lagt inn i tiltaksplanen for oppfølging	✓
	36/16	Prosjektplan forvaltningsrevisjon - samhandlingsreformen	1. Kontrollutvalget viser til plan for forvaltningsrevisjon for Våler kommune for 2015-2016 og bestiller en forvaltningsrevisjonsprosjekt	Hedmark Revisjon		Lagt inn i tiltaksplanen	✓

Sist redigert 17.11.2016

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig
			knyttet til samhandlingsreformen i tråd med prosjektpplan utarbeidet av Hedmark Revisjon IKS. 2. Prosjektet har følgende problemstillinger: 1. Fungerer samarbeidet mellom kommunen og det enkelte helseforetak etter hensikten? 2. Hva blir gjort i kommunen for å sikre at pasient/bruker får koordinerte og helhetlige helsetjenester? 3. Hvordan opplever helsetjenestens brukere effektene av samhandlingsreformen? 3. Avgrensningene i forhold til undersøkelsen går fram av prosjektpplanens pkt. 4. 4. Hvis det i løpet av gjennomgangen avdekkes andre problemstillinger eller områder som bør undersøkes nærmere, tas dette opp med kontrollutvalget. 5. Prosjektet gjennomføres innenfor en ressursramme på 200 timer pr. kommune og kontrollutvalget ber om at endelig prosjektrapport ferdigstilles og legges fram for kontrollutvalget i møtet mai 2017. Det gis en statusrapport i møtet i mars 2017. 6. Kontrollutvalget gir sekretariatet fullmakt til å følge opp prosjektet på vegne av utvalget. Hvis det er vesentlige endringer i forhold til tidsplanen eller andre forhold, legger sekretariatsleder saken fram for kontrollutvalget.	IKS		for oppfølging	
	37/16	Overordnet analyse og plan for selskapskontroll for perioden 2016-2019.	1. Kontrollutvalget slutter seg til forslag til plan for selskapskontroll for 2016-2019, og foreslår prosjektene som går fram av pkt 8.2, ut fra de diskusjonene og prioriteringene som ble gjennomført i møtet. 2. Den overordnede analysen og plan for selskapskontroll oversendes til kommunestyret med følgende forslag til vedtak: 1. Kommunestyret slutter seg til plan for selskapskontroll for Våler kommune for 2016-2019 med de kontroller som går fram av pkt. 8.2 med tilhørende prioriteringer. 2. Kommunestyret gir kontrollutvalget anledning til å gjøre endringer i planen hvis forutsetningene skulle endre seg, jf. pkt. 8.1 og forskrift om kontrollutvalg § 13.	KS			
	38/16	Statusrapport oppdragsavtale for 2016, første tertial (30.4.16)	Kontrollutvalget tar statusrapport pr. 1. tertial 2016 til orientering				✓
	39/16	Oppdragsansvarlig regnskapsrevisors uavhengighetserklæring for 2016.	Kontrollutvalget tar oppdragsansvarlig regnskapsrevisors egenvurdering for Våler kommune for revisjonsåret 2016, til orientering.				✓
	40/16	Budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet for 2017.	1. Følgende forslag til ramme for budsjettet for kontroll- og tilsynsordningen for Våler kommune vedtas og oversendes kommunen som kontrollutvalgets forslag til ordningen for 2017.	Våler kommune			

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig										
			<table><tr><td></td><td>Budsjett 2017</td></tr><tr><td>Kontrollutvalget</td><td>123 000</td></tr><tr><td>Sekretariatet</td><td>211 000</td></tr><tr><td>Revisjonen</td><td>855 625</td></tr><tr><td>Totalt</td><td>1 189 625</td></tr></table> 2. Forslaget følger formannskapets innstilling til kommunestyret vedrørende budsjettet for Våler kommune 2017. 3. Særutskrift av kommunestyrets behandling, med spesifisering av bevilgede beløp for kontroll- og tilsynsarbeidet, sendes kontrollutvalget, Hedmark Revisjon IKS og Glåmdal sekretariat IKS til orientering.		Budsjett 2017	Kontrollutvalget	123 000	Sekretariatet	211 000	Revisjonen	855 625	Totalt	1 189 625				
	Budsjett 2017																
Kontrollutvalget	123 000																
Sekretariatet	211 000																
Revisjonen	855 625																
Totalt	1 189 625																
	41/16	Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon – foreløpige diskusjoner.	Sekretariatet tar med seg kontrollutvalgets innspill i det videre arbeidet med den overordnede analysen.				✓										
	42/16	Evalueringsavtale for kontrollutvalgets møte.	Kontrollutvalget tok evalueringen til orientering.				✓										
	43/16	Eventuelt.	Det ble ikke tatt opp noen saker under eventuelt.				✓										
							3 rest										
19.10.16	44/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.	Kontrollutvalget tar referatene og informasjonen til orientering.				✓										
	45/16	Samtale med ordføreren.	Kontrollutvalget tar samtalen med ordføreren til orientering.				✓										
	46/16	Samtale med rådmannen.	Kontrollutvalget tar samtalen med og redegjørelsene fra rådmannen til orientering.				✓										
	47/16	Informasjon om TIFU	Kontrollutvalget takker for informasjonen og tar saken til orientering.				✓										
	48/16	Statusrapport oppdragsavtale for 2016, andre tertial (31.8.16)	Kontrollutvalget tar statusrapport pr. 2. tertial 2016 til orientering				✓										
	49/16	Orientering om ISQC 1 (intern kvalitetskontroll).	Kontrollutvalget tar revisjonens informasjon til orientering.				✓										
	50/16	Orientering om revisjonsstrategien for revisjonsåret 2016 Oppfølging av revisjonens avslutningsbrev for 2015.	Kontrollutvalget tar informasjonen om revisjonsstrategien for Våler kommune for 2016 og oppfølgingen av bemerkninger til årsregnskap 2015, til orientering.				✓										
	51/16	Evalueringsavtale for kontrollutvalgets møte.	Evalueringen ble tatt til orientering.				✓										
	52/16	Eventuelt.	Det ble ikke tatt opp noen saker under eventuelt.				✓										
							OK										
28.11.16	53/16	Referater, orienteringer og diskusjoner.															
	54/16	Samtale med ordføreren.															
	55/16	Informasjon om barnehager og oppfølging av Fylkesmannens tilsyn ved Vålbyen skole.															
	56/16	Bestilling av selskapskontroll iht.															

Oppfølging KU-saker Våler-2016

Møte	Saknr.	Sak	Vedtak	Sendes/ behandles	Behandlet	Oppfølging	Ferdig
		vedtatt plan for selskapskontroll.					
	57/16	Samtale med rådmannen.					
	58/16	Årsplan for kontrollutvalget for 2017.					
	59/16	Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon.					
	60/16	Rapportering fra Hedmark Revisjon IKS.					
	61/16	Interimrapportering regnskapsrevisjon.					
	62/16	Vurdering av kontrollutvalgets tilsynsansvar for regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon.					
	63/16	Evalueringsrapportering av kontrollutvalgets møte.					
	64/16	Eventuelt.					

Sak nr.	Sak	Møtedato
54/2016	Samtale med ordføreren.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Ingen.

Saksopplysninger

Kontrollutvalget inviterer ordfører Lise Berger Svenkerud til en samtale hvor vi kan diskutere generelle problemstillinger i Våler kommune.

Kontrollutvalget kan gjerne tenke seg en liten orientering fra ordfører som går på forholdet mellom kommunestyret og kontrollutvalget. Er det noen signaler fra kommunestyret som kontrollutvalget skal ta med seg, eller er det andre forhold som kontrollutvalget bør gjøres oppmerksom på?

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar samtalen med ordføreren til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
55/2016	Informasjon om barnehager og oppfølging av Fylkesmannens tilsyn med Vålbyen skole.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Ingen.

Saksopplysninger

Kommunens kontrollutvalg skal på vegne av kommunestyret ha tilsyn med hele den kommunale forvaltningen. For å kunne utøve sitt tilsyn, er det viktig at kontrollutvalget har god kjennskap til kommunens virksomhet, og i den forbindelsen ønsker de bl.a. en orientering om de forskjellige enhetene og tjenestene i kommunen.

Kontrollutvalget har i sin tiltaksplan sagt at de ønsker en orientering om **barnehagene**, og har bedt barnehage- og skolefaglig rådgiver Dagrund Gundersen om å komme og orientere. Vi har sagt i brevet til Gundersen, at vi antar at følgende punkter kan være et utgangspunkt for informasjonen.

- *Generelt om barnehagene i Våler.*
- *Tilsyn med barnehagene.*
- *Personalets kompetanse og opplæring av ansatte*
- *Fokus på profesjonalitet (f.eks. lik og profesjonell behandling av barn/foreldre, uavhengig av bekjentskap eller at man kjenner til hjemmet på godt og vondt)*
- *Rutiner og prosedyrer (arbeidsoppgaver, håndtering av ulike situasjoner mm), er de godt innarbeidet og kjent for ansatte? Hvordan blir disse oppdatert?*
- *Arbeidsmiljø*
- *Aktivering av barna- uteaktiviteter*
- *Hva fungerer svært godt og hva kan bli bedre?*
- *Internkontroll, kvalitetsmålinger*
- *Sikkerhetsrutiner rundt barna f.eks. ved henting av andre enn foreldre*
- *Varsling av forhold rundt barn.*
 - *Hvilke bestemmelser finnes og hvilke rutiner har barnehagene om varsling, hvis det er mistanke om omsorgssvikt, overgrep osv.*
 - *Blir rutinene fulgt?*

I tillegg har kontrollutvalget bedt om en orientering om tilsynsrapporten vedrørende Vålbyen skole datert 12.5.16, og hva som er gjort og iverksatt for å rette opp avvikene.

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget takker for informasjon og tar informasjonen til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
56/2016	Bestilling av selskapskontroll iht. vedtatt plan for selskapskontroll.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

- Overordnet analyse og plan for selskapskontroll for 2016-2019 (forbehold om behandling i kommunestyret).

Saksopplysninger

Kontrollutvalget har ansvar for at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper, iht. koml. § 77 nr. 5. Dette er videre utdypet i forskrift om kontrollutvalg § 13, hvor det bl.a. heter i 2 ledd:

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll. Planen skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv som kan delegere til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden.

Glåmdal sekretariat IKS har i 2016 utarbeidet en overordnet analyse og plan for selskapskontroll for perioden 2016-2019. Planen ble behandlet i kontrollutvalget 29.8.16, sak 37/16, og deretter oversendt kommunestyret til behandling. Kommunestyret behandlet saken i møtet xxxx, og xxxxxx til plan, jf. del 3, side 15-16:

Selskap	Kontroller	Kommentarer
Solør Renovasjon	Forvaltningsrevisjon	Lov om offentlige anskaffelser.
Våler Vekst	Forvaltningsrevisjon	Kompetanse og kultur og ivaretagelse av brukerne.
Midt Hedmark brann og redningsvesen IKS	EK med FR knyttet til Kvalitet på tjenesten/ kompetanse og ferdighet	Under forutsetning av at det blir med andre kommuner på bestillingen. Sekretariatet tar kontakt med de øvrige sekretariatene.

Hvis kontrollutvalget skal bestille en forvaltningsrevisjon i Solør Renovasjon IKS (SOR IKS), er det en stor fordel om de øvrige eierne ønsker å gjøre det samme, samtidig. Grue kommunestyre har vedtatt forvaltningsrevisjon i SOR IKS som førstevalg i møtet 7.11.16 og i Åsnes har kommunestyret vedtatt det samme, men som andevalg. Kontrollutvalgene har ikke behandlet bestillingene enda i disse kommunene enda. Sekretariatsleder foreslår derfor at kontrollutvalget i sitt vedtak, tar forbehold om at kontrollutvalgene Åsnes og Grue også bestiller forvaltningsrevisjon i SOR IKS, før bestillingen iverksettes. Hvis Åsnes eller Grue avventer bestillingen, tas saken opp igjen til behandling i neste møte.

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalget viser til plan for selskapskontroll for Våler kommune for 2016-2019 og bestiller en prosjektplan knyttet til forvaltningsrevisjonsprosjekt i SOR IKS, knyttet til **Lov om offentlige anskaffelser**.
2. Det tas forbehold om at samme bestilling også gjennomføres i Grue og Åsnes.
3. Prosjektet kan ta utgangspunkt i følgende problemstillinger:
 1. *Har kommunen etablert en betryggende intern kontroll slik at regelverket for offentlige anskaffelser følges?*
 2. *Har anskaffelser større enn kr 100 000 eks mva. vært gjenstand for konkurranse og er kravet til dokumentasjon av konkurransen oppfylt?*
4. Prosjektplanen legges fram i neste møte, jf. likevel pkt. 2.
5. Prosjektet gjennomføres innenfor en ressursramme på ca. xxx timer.
6. Prosjektet legges fram i xxxx.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
57/2016	Samtale med rådmannen	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Ingen.

Saksopplysninger

Kontrollutvalget innkaller rådmann Lars-Arne Oldernes til en samtale hvor de kan diskutere generelle problemstillinger i Våler kommune. Kontrollutvalget ber om at rådmannen orienterer om saker som han anser som relevante for kontrollutvalgets arbeid.

I tillegg er det visse faste punkter som gjennomgås i samtalen med rådmannen. Det er sagt følgende i kontrollutvalgets årsplan:

- *Rapporteringer fra rådmannen.*
 - *Kontrollutvalget vil i hvert møte ha en rapportering fra rådmannen om den økonomiske situasjonen i kommunen.*
 - *Eventuelle anmeldelser og varslinger siden forrige møte.*
 - *Sykefraværet i kommunen.*

I tillegg vil det være aktuelt at rådmannen orienterer om følgende:

- Rutiner for utlysning av stillinger.
- Utleie av Hasla skole, Aleris. Hvordan går det med denne saken?

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar samtalen med og redegjørelsene fra rådmannen til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
58/2016	Kontrollutvalgets årsplan for 2017.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

- Årsplan 2017 – Kontrollutvalget i Våler.

Saksopplysninger

Sekretariatet har laget et forslag til årsplan for 2017. Den bygger på samme mal som i 2016, hvor vi da i tillegg lager en intern tiltaksplan som diskuteres/vurderes i kontrollutvalget i hvert møte. En oppdatert versjon av tiltaksplanen vil til enhver tid ligge på www.gs-iks.no, under «Dokumenter».

Når det gjelder møtehyppighet, er det lagt opp til 3 møter i vårhalvåret og 3 møter i høsthalvåret. I tillegg vil det bli et fellesmøte for alle kontrollutvalgene i regionen i juni med hovedfokus på skole og opplæring. Vi har fått undervisningsdirektør Anne Cathrine Holth til å komme og orientere om prosjektet «Kultur for læring». Det vil også bli andre temaer denne dagen, men det kommer vi nærmere tilbake til.

Ved behov vil det kunne bli en endring i møteplanen, både i forhold til dato og antall møter. En oppdatert møteplan ligger til enhver tid på www.gs-iks.no.

Kontrollutvalget har denne høsten også behandlet overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon. Den overordnede analysen kan også være et godt hjelpemiddel for kontrollutvalgets øvrige tilsyn med forvaltningen, ettersom den gir et godt grunnlag for å be om opplysninger fra enheter og områder som ikke blir prioritert i forhold til forvaltningsrevisjon.

Årsplanen vil bli oversendt kommunestyret til orientering.

Forslag til vedtak

- Kontrollutvalget vedtar den foreslåtte årsplanen, med de endringer som framkom i møtet, som kontrollutvalgets årsplan for 2017.
- Saken sendes kommunestyret med følgende forslag til vedtak:
 - Kommunestyret tar kontrollutvalgets årsplan for 2017 til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

ÅRSPLAN 2017

KONTROLLUTVALGET I VÅLER KOMMUNE

*Utsikt fra elgpøst.
FOTO: Iver Breisjøberg*

**Vedtatt i kontrollutvalget 28.11.16
Sendes kommunestyret til orientering**

INNHALDSFORTEGNELSE

1	INNLEDNING	3
2	KONTROLLUTVALGET I VÅLER	3
3	MØTEPLAN	3
4	KONTROLLUTVALGETS HOVEDFOKUS I 2017	4
4.1	TILSYN MED FORVALTNINGEN.....	4
4.2	OPPGAVER KNYTTET TIL REGNSKAPSREVISJON	4
4.3	OPPGAVER KNYTTET TIL FORVALTNINGSREVISJON	5
4.4	OPPGAVER KNYTTET TIL SELSKAPSKONTROLL	5
4.5	OPPGAVER KNYTTET TIL BUDSJETTBEHANDLINGEN	5
4.6	OPPGAVER KNYTTET TIL TILSYN MED REVISJONEN	5
4.7	KONTROLLUTVALGETS RAPPORTERING	6
4.8	ØVRIGE OPPGAVER OG AKTIVITETER I 2017	6
	VEDLEGG – FAGLIG OVERSIKT	7
	KONTROLLUTVALGETS OPPGAVER	7
	KONTROLLUTVALGET OG REVISOR	8
	KONTROLLUTVALGET OG SEKRETARIAT	8

1 Innledning

Kommunestyret har det øverste tilsynet med den kommunale forvaltningen. Kontrollutvalget med sitt sekretariat og revisjonen er sentrale hjelpeorganer for kommunestyret og skal utøve sitt arbeid i henhold til kommunelovens bestemmelser i **kapittel 12** (§§ 76-83) om **”Internt tilsyn og kontroll. Revisjon.”** I medhold av kommuneloven (koml.) § 77 nr. 11 er det laget egen forskrift for kontrollutvalg (”KU-forskriften”). Kommuneloven § 77, samt forskrift om kontrollutvalg finnes bl.a. på www.gs-iks.no/?id=6.

Kontrollutvalgets oppgaver knytter seg både til tilsyn med den kommunale forvaltningen og til tilsyn med revisjonens arbeid. Kommunale foretak omfattes også av tilsynet.

Forskrift om kontrollutvalg har bestemmelser om kontrollutvalgets oppgaver i forbindelse med regnskapsrevisjon (kap. 4), forvaltningsrevisjon (kap. 5) og selskapskontroll (kap. 6). I tillegg er kontrollutvalget gitt oppgaver i forbindelse med valg av revisor (§ 16), ansettelse, suspensjon og oppsigelse av revisor (§ 17) og budsjett for hele kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen (§ 18). Kommunestyret skal sørge for at kontrollutvalget har et eget kompetent sekretariat (§ 20). Eksempler på hvordan kontrollutvalget kan utføre sine oppgaver er gjengitt i **vedlegget**.

I kontrollutvalgets årsplan har vi omtalt noen av oppgavene som er planlagt gjennomført i 2017. Kontrollutvalget vil i tillegg ha en egen tiltaksplan med mer spesifisering av planlagte tiltak og oppgaver i 2017. Denne blir oppdatert fortløpende og er tilgjengelig på www.gs-iks.no under ”Dokumenter”.

2 Kontrollutvalget i Våler

Kontrollutvalget i Våler består av 5 medlemmer. Følgende medlemmer og varamedlemmer er valgt for perioden 2015-2019:

Medlem	Parti	Varamedlem	
Hans Johan Finne - leder	SP	Eli Grøntoft Dybdahl	Varamedlemmer for 1, 2 og 3
May Britt Nordhagen	SV	Ola Sørlundsengen	
Marita Kalfoss Sollien	V	Nicklas Avén	
John Christian Wold	PP	Kristian Noer	Varamedlemmer for 4 og 5
Åse S. Svendsen - nestleder	AP	Grete Aabakken	

Kontrollutvalgets reglement ligger på www.gs-iks.no. En revidering av reglementet ble behandlet i kontrollutvalget 10.5.16 og deretter sendt kommunestyret til behandling. Saken er i skrivende stund fortsatt ikke behandlet i kommunestyret.

3 Møteplan

Kontrollutvalgets møter skal holdes for åpne dører på lik linje som andre kommunale utvalg. Kontrollutvalgets møter avholdes på dagtid.

Kontrollutvalget har vedtatt følgende møteplan for 2017:

- Mandag 13.2.17
- Mandag 27.3.17
- Mandag 29.5.17
- Mandag 4.9.17
- Mandag 16.10.17

- Mandag 4.12.17

Det vil i tillegg bli en fellesdag i juni 2017, sammen med de øvrige kontrollutvalgene i regionen.

Ved behov kan kontrollutvalget gjøre endringer i planen. En oppdatert møteplan ligger til enhver tid tilgjengelig på www.gs-iks.no.

4 Kontrollutvalgets hovedfokus i 2017

4.1 Tilsyn med forvaltningen

Det generelle tilsynet med forvaltningen gjennomføres med følgende tiltak:

- Samtaler med ordføreren og rådmannen, vanligvis hvert møte.
- Informasjon fra enhetene, det tas stilling til dette etter hvert.

Rapportering til kontrollutvalget:

- Samme økonomiske rapportering som formannskapet får.
- Kopier av rapporter fra andre tilsynsorganer og kommunens svar/oppfølging.
- Rådmannens oversikt over oppfølging av KS-saker.
- Oversikt over skatteinngangen.

Kontrollutvalget har hatt tradisjon for å fordele oppmerksomheten på de ulike politiske sakene mellom seg. Dette vil være:

- Saker fra formannskapet - Hans Johan Finne
- Saker fra kultur og oppvekst – May Britt Nordhagen
- Saker fra næring og miljø – Karita Kalfoss Sollien
- Saker fra helse og omsorg – John Christian Wold.
- Regnskapsaker – Åse S. Svendsen.

Kontrollutvalget tar en gjensidig orientering i hvert møte.

Kontrollutvalget vil i løpet av året be om informasjon om ulike områder/temaer eller fra ulike enheter. Den overordnede analysen som er utarbeidet som grunnlag for forvaltningsrevisjon, vil også være et godt hjelpemiddel for kontrollutvalgets tilsyn med forvaltningen, ved å etterspørre informasjon fra enheter og områder som ikke blir prioritert i forhold til forvaltningsrevisjon.

Hvilke enheter som kontrollutvalget ønsker informasjon fra, vil til enhver tid gå fram av kontrollutvalgets tiltaksplan («Tilsyn med forvaltningen»). En oppdatert tiltaksplan ligger på www.gs-iks.no. Kontrollutvalget vil også vurdere å legge noen av møtene sine til de ulike virksomhetene i kommunen, eksempelvis i forbindelse med ulike orienteringer fra enhetene.

4.1 Oppgaver knyttet til regnskapsrevisjon

Ved behandlingen av kommuneregnskapet for 2016, vil kontrollutvalget avgi en uttalelse, som stiles til kommunestyret. Formannskapet får kopi av uttalelsen, slik at den er med når formannskapet gir sin innstilling til kommunestyret.

Alle nummererte brev eller andre typer revisjonsmerknader, som revisjonen ønsker at kontrollutvalget skal følge opp, behandles fortløpende. Nummererte brev som ikke blir godt nok fulgt opp, sendes kommunestyret til videre behandling. Revisjonens årsavslutningsbrev følges opp av revisjonen, med orientering til kontrollutvalget.

Oppgaver knyttet til forvaltningsrevisjon

Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2017-2020 ble behandlet i kontrollutvalget 28.11.16 og deretter sendt kommunestyret til behandling. Kontrollutvalgets forslag til prosjekter er som følger:

1. xxxxx
2. xxxxxx
3. xxxxxx

Det er kommunestyret som vedtar planen, og kan gjøre endringer i forhold til kontrollutvalgets forslag. Kontrollutvalget kan derfor ikke foreta bestillinger før planen er vedtatt.

I forhold til plan for forvaltningsrevisjon (2015-2016) har kontrollutvalget bestilt følgende prosjekter (som skal legges fram i 2017):

- **Lov om offentlige anskaffelser**
- **Samhandlingsreformen** (fellesprosjekt for alle kontrollutvalgene i regionen)

Alle forvaltningsrevisjonsrapporter blir fulgt opp av kontrollutvalget i ettertid (om hvordan rapportens anbefalinger blir fulgt opp av administrasjonen). I 2017 skal kontrollutvalget følge opp:

- **Drift og rutiner eiendomsforvaltning**

Oppgaver knyttet til selskapskontroll

Plan for selskapskontroll for 2016-2019 ble vedtatt i kontrollutvalget 29.8.16, sak 37/16 og er deretter sendt kommunestyret til behandling. I skrivende stund er ikke planen behandlet i kommunestyret, men kontrollutvalgets forslag er som følger:

Selskap	Kontroller	Kommentarer
Solør Renovasjon	• Forvaltningsrevisjon	Lov om offentlige anskaffelser.
Våler Vekst	• Forvaltningsrevisjon	Kompetanse og kultur og ivaretagelse av brukerne.
Midt Hedmark brann og redningsvesen IKS	• EK med FR knyttet til Kvalitet på tjenesten/ kompetanse og ferdighet	Under forutsetning av at det blir med andre kommuner på bestillingen. Sekretariatet tar kontakt med de øvrige sekretariatene.

Kontrollutvalget bestiller prosjekter som legges fram fortløpende i 2017 og framover, så snart planen er vedtatt.

Alle gjennomførte selskapskontroller følges opp i ettertid. Det er foreløpig ingen selskapskontroller som skal følges opp i 2017.

Oppgaver knyttet til budsjettbehandlingen

Kontrollutvalget behandlet forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet for 2017 i møtet 29.8.16. I forslaget ligger rammen for kontrollutvalgets virksomhet, revisjonens virksomhet og sekretariatets virksomhet. Budsjettet vedtas av kommunestyret. Kontrollutvalgets forslag skal følge budsjettsaken til kommunestyret. Kontrollutvalget følger opp at dette skjer (jf. reglement for kontrollutvalget § 4).

Oppgaver knyttet til tilsyn med revisjonen

Følgende tiltak er planlagt:

- Revisjonen rapporterer om sin virksomhet gjennom revisjonens ulike planverk, gjennom oppdragsavtaler og engasjementsbrev og for øvrig ved behov.

- Oppdragsansvarlig revisor både for regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon legger fram sine uavhengighetserklæringer i 2017.
- I første møtet etter sommerferien orienterer revisjonen om revisjonsstrategien for revisjonsåret 2017. Revisjonens plan for Våler kommune er til enhver tid tilgjengelig for kontrollutvalget.
- Vurdering av kontrollutvalgets tilsynsansvar for regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon, jf. NKRFs veiledere.¹ gjennomføres i siste møtet i 2017.
- Øvrige tiltak går fram av kontrollutvalgets tiltaksplan.

Kontrollutvalgets rapportering

Kontrollutvalgets årsrapport for 2016 behandles i det første møtet i 2017, og oversendes deretter kommunestyret til orientering. Kontrollutvalget rapporterer til kommunestyret om resultatet av gjennomført forvaltningsrevisjon og selskapskontroll i årsrapporten. Eventuelle omprioriteringer av prosjekter skal også framgå av årsrapporten.

Rapporter etter gjennomført forvaltningsrevisjon, selskapskontroll, eventuelle andre bestillinger og eventuell oppfølging av nummererte brev sendes fortløpende til kommunestyret.

Kontrollutvalgets årsplan for 2018 behandles i siste møte i 2017 og sendes deretter kommunestyret til orientering.

Øvrige oppgaver og aktiviteter i 2017

- Kontrollutvalgets oppgaver er mange og store og ser behov for en jevnlig oppdatering av sine kunnskaper. Dette er vist gjennom kontrollutvalgets forslag til budsjett som inneholder en post til kursvirksomhet.
 - Kontrollutvalget ønsker å sende flest mulig av sine medlemmer på NKRFs kontrollutvalgskonferanse 1-2 februar 2017. NKRFs kontrollutvalgskonferanse er en stor konferanse med deltakere fra hele landet. I de siste årene har antall deltaker ligget på mellom 500 og 600 deltakere, i 2016 var antall deltaker ca. 800.
 - Det blir et fellesmøte med alle kontrollutvalgene i regionen i juni 2017, hvor bl.a. skole og skolerresultater vil være et tema.
 - Det er også ønskelig og nødvendig med jevnlige møter mellom kontrollutvalgslederne i distriktet og ser det som en mulighet gjennom møter i representantskapet i Glåmdal sekretariat IKS.
- Kontrollutvalgets leder eller nestleder vil være til stede i kommunestyret når kontrollutvalgets årsrapport blir behandlet.
- Kontrollutvalget og sekretariatet vil fortsette arbeidet med å informere om kontroll og tilsyn, bl.a. gjennom sekretariatets hjemmeside og ved å oppfordre kommunen til å orientere om kontrollutvalgets virksomhet på kommunens hjemmeside.
- I den grad kontrollutvalget ønsker det, vil sekretariatet delta i kommunestyret når viktige saker fra kontrollutvalget blir behandlet.

Våler, 28.11.16
Hans Johan Finne (sign.)
leder av kontrollutvalget

Torgun M. Bakken
sekretariatsleder

Vedlegg.

¹ http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_-_KUs_paseansvar_regnrev.pdf og http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_-_KUs_paseansvar_forv_rev.pdf

VEDLEGG – FAGLIG OVERSIKT

Kontrollutvalgets oppgaver

Tilsyn med forvaltningen

Kontrollutvalgets tilsyn med forvaltningen kan bl.a. utøves gjennom:

- revisjonens arbeid,
- overordnet analyse
- tilsendte saksdokumenter og protokoller fra kommunestyret og andre politiske utvalg,
- samtalen med ordføreren og rådmannen
- rådmannens rapportering av oppfølging av vedtak,
- innkalling av enhets- eller virksomhetsledere til utvalgets møter, hvor det redegjøres og svares på spørsmål om forvaltning og drift av vedkommende enhet/virksomhet/tjeneste,
- besøk i kommunens forskjellige virksomheter, enheter,
- utvalgets egne observasjoner,
- rapporter fra andre tilsynsorganer,
- saker hvor kommunen har vært omtalt i media

Kontrollutvalgets oppgaver i forbindelse med regnskapsrevisjon.

Regnskapsrevisjon

Kontrollutvalget har en plikt til å påse at regnskapsrevisjonen skjer på en betryggende måte. Dette tilsynet er omhandlet i årsplanens pkt. 4.6.

Uttalelse til regnskapet

I henhold til forskriften § 7, skal kontrollutvalget på grunnlag av revisjonsberetningen, avgi uttalelse om årsregnskapet. Denne skal avgis til kommunestyret, med kopi til formannskapet før dette behandler regnskapet.

Oppfølging av merknader

Kontrollutvalget har et ansvar i forhold til oppfølging av revisjonens merknader. Dette er merknader som er gitt i nummererte brev, jf. forskrift om revisjon § 4, 2. ledd.

Kontrollutvalgets oppgaver i forbindelse med forvaltningsrevisjon.

Kontrollutvalget skal på grunnlag av revisjonens rapporter og annen informasjon føre tilsyn med at forvaltningen er i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak. Kontrollutvalget skal videre i samarbeid med revisjonen foreta en systematisk vurdering av bruk og forvaltning av de kommunale midler med utgangspunkt i oppgaver, ressursbruk og oppnådde resultater.

Det skal lages en plan for forvaltningsrevisjon, basert på en overordnet analyse. Kontrollutvalget skal legge denne planen fram for kommunestyret.

Kontrollutvalgets oppgaver i forbindelse med selskapskontroll.

Selskapskontroll er hjemlet i koml. § 77 nr. 5 og i § 80. Ifølge koml. § 77 nr. 5, skal kontrollutvalget "påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper m.m." Koml. § 80 hjemler utvidet tilsyn i heleide kommunale aksjeselskaper og interkommunale selskaper.

Selskapskontroll er videre omtalt i kontrollutvalgsforskriften kapittel 6. Selskapskontroll består av eierskapskontroll, som er obligatorisk, og forvaltningsrevisjon, som er en "kan-oppgave". Det skal lages en plan for selskapskontroll som legges fram for kommunestyret.

Budsjettbehandlingen

Etter kontrollutvalgsforskriften § 18 skal kontrollutvalget utarbeide forslag til budsjett for kontroll- og tilsynsarbeidet i kommunen. Dette forslaget bør foreligge tidsnok til at kommunen kan få innarbeidet dette i sine budsjetter.

Tilsyn med revisjonen

Kontrollutvalget skal holde seg løpende underrettet om revisjonens virksomhet og føre tilsyn med at revisjonsarbeidet er a jour og foregår i samsvar med gjeldende forskrift og andre bestemmelser.

Kontrollutvalgets tilsyn med revisjonen kan utøves på følgende måte:

- Gjennom behandling av revisjonens planverk.
- Gjennom forvaltningsrevisjonsprosjekter som forelegges til behandling eller til orientering.
- Gjennom behandling av rapporter vedrørende misligheter/uregelmessigheter.
- Gjennom rapporter vedrørende regnskapsrevisjon eller vurderinger av den interne kontrollen.
- Gjennom revisjonens orienteringer som blir gitt til kontrollutvalget.
- Ved løpende spørsmålsstilling fra kontrollutvalget.

NKRF har utarbeidet veileder for hhv. tilsyn med regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon som benyttes i vurderingen.

Kontrollutvalgets rapportering

Kontrollutvalget rapporterer til kommunestyret når det er viktig at dette blir holdt orientert og gitt mulighet til å drøfte eventuelle tiltak. Kontrollutvalget rapporterer direkte til kommunestyret. Det er gitt egne bestemmelser om rapportering av resultatet av gjennomført forvaltningsrevisjon (KU-forskriften § 11) og selskapskontroll (KU-forskriften § 15). Slik rapportering skal være basert på den vedtatte planen.

Forvaltningsrevisjonsrapporter vil bli oversendt kommunestyret til orientering eller med innstilling etter at utvalget har foretatt en vurdering i den enkelte saken. Kontrollutvalgets uttalelse til årsregnskapet (se pkt. 4.3) er kontrollutvalgets rapportering i forbindelse med regnskapsrevisjon.

Kontrollutvalget avgir årlig årsplan og årsrapport til kommunestyret.

Kontrollutvalget og revisor

Dette punktet inneholder øvrige forhold til revisor som ikke er knyttet mot noen av punktene ovenfor.

- Kontrollutvalget bestiller forvaltningsrevisjon og selskapskontroll (ev. regnskapsrevisjon) etter bestiller/utførermodellen.
- Kontrollutvalget kan avtale innsynsrett i revisjonens arbeidspapirer i den grad det er nødvendig for kontrollutvalgets tilsynsansvar ovenfor revisjonen (jf. merknader til forskrift om kontrollutvalg § 5, siste ledd). Det lages i så fall en avtale om dette.
- Kontrollutvalget har innsyn i revisjonens saksdokumenter iht. offentlighetslovens bestemmelser, så langt det er nødvendig for kontrollutvalgets arbeid. Jf. også forskrift om revisjon § 20.
- Revisjonen skal orientere kontrollutvalget om gjennomført ekstern kvalitetskontroll fra NKRF.

Kontrollutvalget og sekretariat

I henhold til forskrift om kontrollutvalg § 20, skal kontrollutvalget ha et eget sekretariat til å bistå seg i sitt arbeid. Det er kommunestyret som skal *"sørge for sekretærbistand som til enhver tid tilfredsstillende kontrollutvalgets behov"*.

Kommentarene til § 20 annet ledd om sekretærtjenester, annet ledd sier: *"Et kompetent sekretariat er en viktig forutsetning for at kontrollutvalget skal fungere godt og utøve sine oppgaver på en tilfredsstillende måte. Sekretariatet for kommunens eller fylkeskommunens kontrollutvalg må ha tilgang på en bredt sammensatt kompetanse."*

Glåmdal sekretariat IKS er et interkommunalt selskap som skal ivareta sekretariatsfunksjonen for kontrollutvalgene i Eidskog, Grue, Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Våler og Åsnes kommuner. Sekretariatet har to ansatte (pt. 1,8 stillinger).

Sak nr.	Sak	Møtedato
59/2016	Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon for 2017-2020.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

1. Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon for Våler kommune 2017-2020.

Saksopplysninger

Ifølge kommunelovens § 77, nr. 4 og forskrift om kontrollutvalg § 9, er det kontrollutvalgets ansvar å påse at kommunens virksomhet årlig blir gjenstand for forvaltningsrevisjon. Kontrollutvalget skal i henhold til forskriften § 10, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon, som skal vedtas av kommunestyret.

Av 2. ledd framgår det at planen skal baseres på en overordnet analyse. Selve forskriftsteksten gir ingen føringer på hva en slik overordnet analyse er, eller hvordan den skal gjennomføres, bortsett fra at den skal bygge på risiko- og vesentlighetsvurderinger med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter.

Glåmdal sekretariat IKS har nå utarbeidet en overordnet analyse for Våler kommune, sammen med en plan for forvaltningsrevisjon, med forslag til prosjekter som skal gjennomføres i 2017-2020. Det går fram av analysen kap. 1.4, hvilke kilder som er benyttet i analysen. Rådmannen har hatt analysen til gjennomsyn, og hans kommentarer er innarbeidet i analysen.

I dokumentet, kapittel 2, ligger planen for forvaltningsrevisjon. Det legges opp til en diskusjon om hvilke prosjekter som skal velges, i møtet. Deretter vil de prioriterte prosjektene bli lagt inn i planen før saken sendes kommunestyret. Kommunestyret får både analysen og planen.

Det er viktig at kontrollutvalget får delegert myndighet til å gjøre omprioriteringer i planen, da det kan skje endringer som gjør at det ikke er hensiktsmessig å gjennomføre prosjektet på det tidspunktet som er skissert. Årsakene til dette kan være følgende:

1. Det er flere som har tilsyn med kommunen, som eksempelvis Fylkesmannen. Vi har opplevd noen ganger at når vi skal i gang med forvaltningsrevisjon, så er Fylkesmannen kanskje i ferd med å gjøre tilsyn på akkurat samme område. Dette blir da dobbelt arbeid for administrasjonen og dårlig bruk av ressurser fra revisjonens side.
2. Vi har en interkommunal løsning på både sekretariatet og revisjonen. Noe av årsaken til at man velger interkommunale løsninger, er selvfølgelig muligheten til å samordne ressurser og effektivisere arbeidet. Vi har også ved flere anledninger gjort forsøk på å samordne forvaltningsrevisjon. Det er veldig ressursbesparende når vi kan gjennomføre samme prosjekt i flere kommuner samtidig. Hvis flere kommuner har satt opp det samme prosjektet i sin prioriteringsliste, men kanskje med litt forskjellig prioritering, så har kontrollutvalget mulighet til å omrokkere litt, for å tilpasse kontrollen til flere kommuner samtidig.
3. Det hender at det skjer omorganiseringer i kommunen, slik at det vedtatte prosjektet ikke lenger er aktuelt.
4. Vi har også opplevd at administrasjonen selv setter i gang undersøkelser på det samme området som det er vedtatt forvaltningsrevisjon på.
5. Vi kan eksempelvis gjennom en foranalyse, se at det er bortkastet å gjennomføre forvaltningsrevisjon, det vil derfor kunne være aktuelt å heller velge et annet prosjekt.

Vi har laget planen for fire år, men det er mest aktuelt å revidere planen igjen om to år.

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalget vedtar plan for forvaltningsrevisjon og slutter seg til de prioriteringer som går fram av plan for forvaltningsrevisjon, jf. kapittel 2.
2. Planen sendes kommunestyret med følgende forslag til vedtak:
 - a. Kommunestyret vedtar plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2017-2020, og slutter seg til de prioriteringene som går fram av planen.
 - b. Kontrollutvalget vurderer behovet for en revidering av planen i 2018.
 - c. Kontrollutvalget delegeres myndighet til å gjøre endringer i prioriteringen, jf. planen kapitel 2.4.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

OVERORDNET ANALYSE OG PLAN FOR FORVALTNINGSREVISJON

FOR
VÅLER KOMMUNE

2017-2020

Utarbeidet av Glåmdal sekretariat IKS
Behandlet i kontrollutvalget 28.11.16
Vedtatt i kommunestyret

INNHALDSFORTEGNELSE

1	Innledning	3
1.1	Forvaltningsrevisjon	3
1.2	Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon	3
1.3	Risiko- og vesentlighetsvurderinger. Begreper.	4
1.4	Kilder	5
2	Plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2017-2020	6
2.1	Innledning	6
2.2	Forslag til prosjekter	6
2.3	Gjennomføring og rapportering av forvaltningsrevisjonen	6
2.4	Endringer	7
3	Overordnet analyse - overordnet perspektiv	8
3.1	Lokaldemokrati	8
3.2	Kommunal tjenesteproduksjon	8
3.3	Bærekraftig utvikling	9
3.4	Tillitsskapende forvaltning	9
4	Våler kommune	9
4.1	Organisering	9
4.2	Kommunens økonomi	10
4.3	Tjenester	13
4.4	Intern kontroll og etisk fokus	14
4.5	Eksternt tilsyn	15
4.6	Tidligere revisjonsrapporter	15
5	Vurderinger - risiko og vesentlighet	15
5.1	Helse og omsorg	16
5.2	Kultur og oppvekst	19
5.3	Samfunn og næring	20
5.4	Økonomi og stabsfunksjoner	22
5.5	Andre overordnede perspektiver /eventuelle fellesprosjekter	23
	Vedlegg 1 – Informasjon om de ulike områdene/enhetene	26
	Helse og omsorg	26
	Pleie og omsorg	26
	Helsetjenester	27
	NAV	28
	Barneverntjenesten	29
	Kultur og oppvekst	30
	Grunnskolen	30
	Barnehager	33
	Kultur og kirke	34
	Samfunn og næring	35
	Landbruk, næring, skog og miljø	35
	Teknisk	36
	Eiendom	37
	Brann og redning	37
	Selvkostområder	38
	Økonomi og stabsfunksjoner	39
	Oversikt over øvrige vedlegg	41

1 Innledning

1.1 Forvaltningsrevisjon

Ifølge kommunelovens § 77, nr. 4 og forskrift om kontrollutvalg § 9, er det kontrollutvalgets ansvar å påse at kommunens virksomhet årlig blir gjenstand for forvaltningsrevisjon. Av departementets merknader til paragrafen framgår det at det i siste instans påhviler kommunestyret å sørge for at det blir mulig for kontrollutvalget å oppfylle forskriftens krav på dette punktet, blant annet ved å stille de nødvendige budsjettmidler til rådighet for kontrollutvalget.

Målet med forvaltningsrevisjon er å bidra til at virksomheten blir mer kostnads- og formåls effektiv. Forvaltningsrevisjonens innhold er utdypet i forskrift om revisjon § 7, første ledd:

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger.

Herunder om

- a) forvaltningen bruker ressurser til å løse oppgaver som samsvarer med kommunestyrets vedtak og forutsetninger,*
- b) forvaltningens ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til målene som er satt på området,*
- c) regelverket etterleves,*
- d) forvaltningens styringsverktøy og virkemidler er hensiktsmessige,*
- e) beslutningsgrunnlaget fra administrasjonen til de politiske organer samsvarer med offentlige utredningskrav,*
- f) resultatene i tjenesteproduksjonen er i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets forutsetninger og/eller om resultatene for virksomheten er nådd.*

Forvaltningsrevisjonen er med andre ord et viktig verktøy for kommunens øverste politiske organ, for å føre tilsyn og kontroll med kommunens totale forvaltning og de resultater som oppnås.

Forvaltningsrevisjon søker også å avdekke forbedringspotensialer i virksomhetene og ønsket er at resultatene av forvaltningsrevisjon har en positiv effekt på organisasjonsmessig læring og utvikling.

1.2 Overordnet analyse og plan for forvaltningsrevisjon

Kontrollutvalget skal i henhold til forskriften § 10, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon, som skal vedtas av kommunestyret.

"Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv som kan delegeres til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden. Planen skal baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter."

Av 2. ledd framgår det at planen skal baseres på en overordnet analyse. Selve forskriftsteksten gir ingen føringer på hva en slik overordnet analyse er, eller hvordan den skal gjennomføres, bortsett fra at den skal bygge på risiko- og vesentlighetsvurderinger med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter. Imidlertid har Norges Kommunerevisorforbund utarbeidet en veileder¹, som vi har hentet inspirasjon fra.

I kommentarene til forskriften er det sagt at det kan være hensiktsmessig å utarbeide en årlig plan, eventuelt at planen revurderes hvert år, ettersom endringer skjer raskt og forutsetningene kan endre

¹ http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/OA_Veileder.pdf

seg. Ettersom det legges opp til at kontrollutvalget kan få myndighet til å gjøre endringer i planen, har sekretariatet vurdert det som mest realistisk å få lagt fram en ny plan hvert fjerde år, men med en revidering av planen etter to år (i 2018). Det ble gjennomført en overordnet analyse for Våler i 2012 og kommunestyret vedtok plan for forvaltningsrevisjon for 2013-2016 i møtet 28.1.13 sak 008/13. En ny plan for perioden 2013-2016 ble vedtatt i kommunestyret KS 23.3.15 sak 21/15.

Vi har valgt å legge analysen og planen i samme dokument. Etter innledningen i kapittel 1, følger plan for forvaltningsrevisjon (kapittel 2). Den overordnede analysen starter i kapittel 2 med en beskrivelse av overordnet perspektiv. I kapittel 3 følger en beskrivelse av kommunen. Selve vurderingen/analysen er omtalt i kapittel 5. I vedlegg 1 har vi lagt inn regnskapstall og kostratall for deler av kommunens virksomhet. Perioden for planen satt til 2017-2020, ettersom den legges fram helt på slutten av 2016.

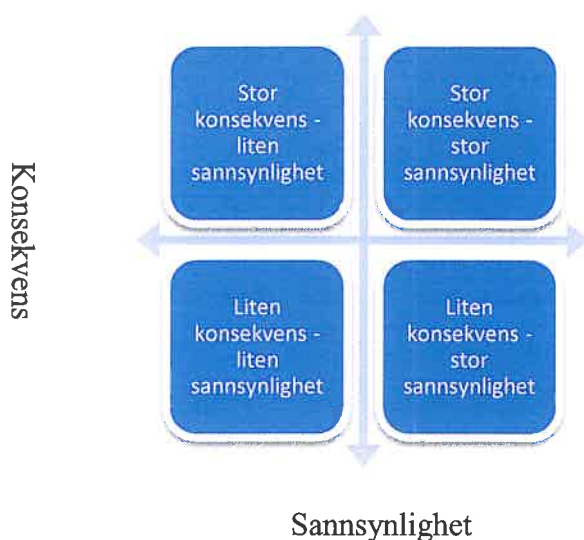
I kommentarene til forskriften sies det også at det er naturlig at eventuell forvaltningsrevisjon gjennom selskapskontroll samordnes med forvaltningsrevisjon i kommunens virksomhet. Vi har lagt fram en egen plan for selskapskontroll, men i kapittel 2, plan for forvaltningsrevisjon, tar vi inn en oversikt over vedtatt/foreslått forvaltningsrevisjon i selskaper.

Den overordnede analysen er gjennomført av Glåmdal sekretariat IKS.

1.3 Risiko- og vesentlighetsvurderinger. Begreper.

Analysen er bygd på risiko- og vesentlighetsvurderinger. Risiko er sannsynligheten for at en uønsket hendelse skal oppstå, eller at kommunens målformuleringer ikke nås. Vesentlighet har å gjøre med hvor store konsekvenser det vil ha dersom det negative inntreffer.

Den overordnede analysen skal brukes til å identifisere på hvilke områder risikoen er størst. I tillegg må vi ta med i vurderingen hvilke konsekvenser hendelsen vil kunne få og hvor sannsynlig det er at den oppstår. I uttrykket risiko- og vesentlighetsvurdering ligger at det skal gjøres en vurdering av, på hvilke områder av kommunens virksomhet det er risiko for vesentlige avvik, i forhold til vedtak, forutsetninger og mål som er satt for virksomheten. Risikovurderingen kan illustreres slik:

1.4 Kilder

I departementets merknader til bestemmelsen omtales overordnet analyse nærmere. Her framgår det at hensikten med analysen er å framskaffe relevant informasjon om kommunens virksomhet slik at kontrollutvalget settes i stand til å legge en plan for forvaltningsrevisjon, og foreta en prioritering av aktuelle forvaltningsrevisjonsprosjekter.

For å kunne gjennomføre en overordnet analyse, må vi nødvendigvis ned på et visst detaljnivå i undersøkelsene. Likeledes er det behov for å benytte flere kilder til undersøkelsene. De viktigste kildene vi har benyttet oss av er:

- Kommunens årsberetning og regnskap for 2014-2015.
- Eventuelle andre rapporter i kommunen, planer.
- Kommunes hjemmeside på internett
- Samtaler med ordføreren og rådmannen.
- Spørreskjemaer til kommunalsjefene/etatssjefene.²
- Spørreskjema til og samtale med kontrollutvalgets medlemmer.
- Spørreskjema til formannskapsmedlemmene.³
- Samtaler med Hedmark Revisjon IKS, erfaringer fra regnskapsrevisjon.
- Tidligere overordnet analyse og gjennomført forvaltningsrevisjon.
- Tilsynsrapporter fra andre instanser (eks. Fylkesmannen osv.)
- Tallframstillinger, (KOSTRA-tall⁴), www.ssb.no/kostra/
- Skoleporten <http://skoleporten.udir.no/>
- Kommunebarometeret http://www.kommunal-rapport.no/artikkel/her_er_arets_utgave_av_kommunebarometeret?ip_login_no_cache=401b7442ca8ea098ffd292c8f34ad355
- KMDs produksjonsindeks <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/produksjonsindeks2/id2507960/>
- Eventuelle lokale oppslag i media eller saker tatt opp i media i et nasjonalt perspektiv.

² Det er sendt spørreskjemaer til 9 personer, **alle har svart**.

³ Kun ett av formannskapsmedlemmer (ordfører fikk ikke denne henvendelsen) har svart.

⁴ KOSTRA er et rapporteringssystem (KOMmune STAT RAPportering) fra kommunen og kommunale virksomheter til SSB. Det som rapporteres er regnskapstall og nøkkeltall fra de forskjellige tjenesteområdene i kommunene.

2 Plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2017-2020

2.1 Innledning

Som nevnt innledningsvis er det sagt i Forskrift om kontrollutvalg i kommuner og fylkeskommuner at kontrollutvalget skal utarbeide en plan for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Planen skal utarbeides minst en gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert. Planen skal bygge på en overordnet analyse av kommunens virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger.

På denne bakgrunn av den overordnede analysen og diskusjoner i kontrollutvalget, har kontrollutvalget satt opp en oversikt over områder som anbefales belyst nærmere. Konkrete problemstillinger blir lagt fram ved bestillingen.

2.2 Forslag til prosjekter

Områder	Forslag prosjekter	Prioritet

Det er i plan for selskapskontroll foreslått følgende kontroller:

--	--	--

2.3 Gjennomføring og rapportering av forvaltningsrevisjonen

Etter at kommunestyret har vedtatt plan for forvaltningsrevisjon, vil kontrollutvalget sørge for å bestille forvaltningsrevisjon. Kontrollutvalget vedtar problemstillinger, prosjektplan og ressurser, og om det i så fall skal gjennomføres foranalyse. Bestillingen sendes Hedmark Revisjon IKS. Revisjonen skal levere revisjonsrapporter i henhold til den foretatte bestillingen og god kommunal revisjonsskikk på området (RSK 001⁵).

I tråd med forskrift om revisjon § 8 skal revisor rapportere fortløpende til kontrollutvalget om resultater av gjennomført forvaltningsrevisjon. Videre er kontrollutvalget pålagt ansvar for å rapportere til kommunestyret. Med mindre kommunestyret vedtar spesielle bestemmelser for når og hvordan denne rapporteringen skal foregå, er det opp til kontrollutvalget å finne en hensiktsmessig form og frekvens på dette. Rapport og resultater fra det enkelte forvaltningsrevisjonsprosjekt legges fortløpende frem for kommunestyret.

⁵ Standard for forvaltningsrevisjon, fastsatt av Norges Kommunerevisorforbund 23.5.05 og gjort gjeldene som god kommunal revisjonsskikk for prosjekter fra 1. oktober 2005.

2.4 Endringer

Hvis forutsetningene skulle endre seg, kan kontrollutvalget gjøre endringer i planen. Årsaken til endringen rapporteres til kommunestyret.

Våler, 28.11.16

Hans Finne (sign.)

leder av kontrollutvalget

Torgun M. Bakken

sekretariatsleder

3 Overordnet analyse - overordnet perspektiv

Selve begrepet overordnet analyse indikerer at analysen må ta utgangspunktet i kommunens virksomhet på et overordnet plan. Selv om risiko- og vesentlighetsvurdering ideelt sett burde vært gjennomført i forhold til kommunens egne målformuleringer på enhetsnivå, blir ikke dette gjort i denne analysen, da dette blir for omfattende. Imidlertid er det i spørreskjemaet til kommunalsjefene/etatslederne stilt spørsmål om gjennomfører egne risikovurderinger, og resultatet av denne vurderingen vil ligge som et bakgrunnstappe for analysen, jf. også det som er sagt innledningsvis under kap. 1.3 om risiko generelt.

Med utgangspunkt i kommuneloven § 1 kan kommunens virksomhet fra et slikt overordnet perspektiv deles inn i følgende fire kategorier:

- *legge til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre*
- *stå for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale og fylkeskommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap*
- *bidra til en bærekraftig utvikling*
- *legge til rette for en tillitsskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard*

Med dette utgangspunktet kan det på et overordnet nivå være aktuelt å vurdere risiko og vesentlighet ut fra følgende fire perspektiver⁶:

3.1. Lokaldemokrati

Fungerer lokaldemokratiet som forutsatt i kommuneloven?

Risiko- og vesentlighetsvurderingene vil her for eksempel være knyttet til spørsmålet om i hvor stor grad administrasjonen realiserer vedtak fattet av folkevalgte organer, om sakene som legges fram for folkevalgte organer er tilfredsstillende utredet, og om kravene i forvaltningsloven og offentleglova overholdes. Vurderingene kan også gjelde spørsmålet om sakene legges fram på en måte som er tilpasset de folkevalgte som målgruppe. Dette blir vurdert under kap. 5.1.

3.2. Kommunal tjenesteproduksjon

Produserer kommunen de tjenestene innbyggerne har krav på, og skjer myndighetsutøvelse og produksjon på en rasjonell og effektiv måte?

Dette punktet innbefatter den kommunale myndighetsutøvelse og tjenesteproduksjon og gjelder kommunens ytelser overfor innbyggerne. Kravet til de kommunale tjenestene finnes nedfelt i ulike lover og forskrifter. Her vil det innenfor rammen av en overordnet analyse være aktuelt å vurdere risiko- og vesentlighet i forhold til om kommunen oppfyller de krav til myndighetsutøvelse og de ulike tjenestene som framgår av lovverket, både når det gjelder omfang og kvalitet, og om produksjonen skjer på en rasjonell og effektiv måte.

Det er under kap. 3.2 som vi finner det som vanligvis omfattes av begrepene innen forvaltningsrevisjon. Det er m.a.o. målsetting 2 som er utgangspunktet for vurderingen av tjenesteproduksjonen i kommunen. Dette vil være hovedfokuset i analysen. Den starter med en beskrivelse av Våler kommune med noen nøkkeltall og dens organisering, jf. kap. 4, og vurderingen går fram av kapittel 5.

⁶ Jf. veileder for overordnet analyse

3.3. Bærekraftig utvikling

Bidrar kommunen gjennom sin virksomhet til en bærekraftig utvikling?

Her vil risiko- og vesentlighetsvurderingen fokusere på kommunens virksomhet i et framtidsrettet utviklingsperspektiv. Et sentralt spørsmål her er om kommunen har en beredskap i forhold til trender i befolkningsutviklingen og befolkningssammensetningen. Et annet viktig spørsmål er om kommunen oppfyller de pliktene de er pålagt i regelverket på miljøområdet. Her kan det være aktuelt å vurdere om kommunen tar grep for å møte og motvirke de miljø- og klimaendringene som er varslet. Viktig er også antakelser om nærings- og konjunkturutvikling og utviklingen i andre forhold som antas å ha betydning for kommunen.

Hva er nå bærekraftig utvikling? "Bærekraftig utvikling defineres ofte på samme måte som Brundtlandkommisjonen gjorde det i 1987, nemlig som en samfunnsutvikling som tilfredsstiller våre behov i dag uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov eller ressursbruk, og som også tar hensyn til generasjonene som kommer etter oss. Bærekraftig utvikling omfatter to nøkkelmomenter, nemlig fattigdomsproblemet og miljøproblemene".⁷

Ettersom bærekraftig utvikling som regel er et mer nasjonalt anliggende, har ikke sekretariatsleder utredet dette temaet videre. Men miljø som sådan vil selvfølgelig være et tema som angår alle, også kommunal forvaltning. Miljørevisjon er et begrep som ikke er nytt, men som er lite gjennomført innen kommunal sektor. Noen har gjennomført forvaltningsrevisjon på dette området, men ikke mange. Selv om en eventuelt ikke velger å gjennomføre noe prosjekt på dette området i denne omgangen, kan vi vurdere om det er aktuelt å innlemme noen av aspektene i de øvrige prosjektene.

3.4. Tillitsskapende forvaltning

Har kommunen en tillitsskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard?

Her kan det være aktuelt å vurdere om kommunen har systemer for å sette i verk og følge opp tiltak for å sikre en høy etisk standard gjennom hele organisasjonen, for på den måten å skape tillit overfor kommunens innbyggere. Dette omtales noe nærmere under kap.5.5.

4 Våler kommune

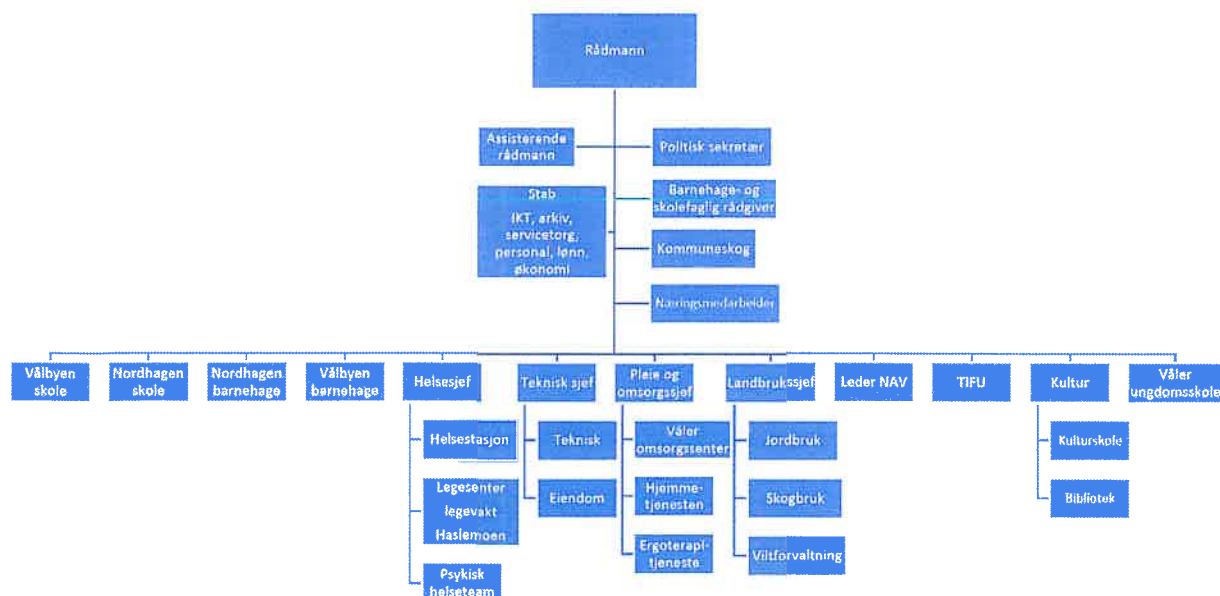
4.1 Organisering

Pr 31.12.15 hadde Våler kommune 352 ansatte (298 kvinner og 54 menn) og 252 årsverk⁸. Pr. 31.12.11 hadde kommunen 335 ansatte (279 kvinner og 56 menn) og 246,43 årsverk. Administrativt er kommunen organisert med rådmannen, assisterende rådmann, barnehage- og skolefaglig rådgiver, personlrådgiver og en stabsfunksjon med 3 funksjoner, hvor økonomisjefen og personalsjefen sitter i rådmannens ledergruppe. Det er 12 virksomhetsledere under rådmann.

Våler kommune har for tiden følgende administrativ organisering.

⁷ http://no.wikipedia.org/wiki/B%C3%A6rekraftig_utvikling

⁸ jf. kommunens årsberetning for 2015, side 58-59.

4.2 Kommunens økonomi

Som vi ser har kommunens økonomi hatt en positiv utvikling fra 2013. Brutto driftsresultat øker, det vil si at inntektene øker mer enn utgiftene.

	Regnskap 2013	Regnskap 2014	Regnskap 2015
Sum driftsinntekter	316 587 673	318 903 116	337 253 533
Sum driftsutgifter	307 321 006	308 440 102	311 547 505
Brutto driftsresultat	9 266 667	10 463 013	25 706 027
Netto driftsresultat	2 844 288	6 011 097	19 236 255
Regnskapsmessig mindreforbruk	0	3 300 128	15 815 792
Regnskapsmessig merforbruk			

Men noe av det som fortsatt skaper utfordring, er kommunens befolkningsutvikling, som i Våler i 2015 har vært negativ. Det har vært en positiv netto tilflytting, men det blir født færre enn det dør. Befolkningsstørrelsen påvirker bl.a. rammetilskuddet fra staten. Utviklingen i Våler er som tabellen under⁹ viser.

År	Folkemengde 1. januar	Levende-fødte	Døde	Fødsels-overskudd	Inn-flyttinger	Ut-flyttinger	Netto-innflytting	Folke-tilvekst
2011	3 882	32	52	-20	212	229	-17	-38
2012	3 844	34	45	-11	221	228	-7	-18
2013	3826	18	67	-49	204	200	4	-43
2014	3783	32	58	-26	195	162	33	7
2015	3790	27	62	-35	208	203	5	-30
2016	3760							

⁹ <http://www.ssb.no/emner/02/02/folkendrhist/tabeller/tab/0426.html>

Hvis vi ser på SSBs tall for framtiden¹⁰ vil det for Våler sin del se slik ut i 2040 med hhv. middels antatt folkevekst, lav antatt folkevekst og høy antatt folkevekst:

0426 Våler **3 551** 3 271 3 900

Det som antas som mest sannsynlig, er middels antatt folkevekst (uthevet skrift). Det er en forverring siden vår forrige analyse i 2012, da den mest sannsynlige befolkningen (etter middels folkevekst) lå på 3 993. Det er selvsagt lagt inn mange forutsetninger i disse tallene. Det som antas som mest sannsynlig, er middels antatt folkevekst. Vi har også lagt ved en oversikt over ”Behovsprofil” i vedlegg 9, som viser befolkningssammensetningen i kommunene i regionen, landet og Hedmark i 2015.

Finansforvaltning

Våler kommune har kr 8 015 162 i aksjer/andeler (omløpsmidler), plassert i KLP forvaltning. Kommunen har ingen plasseringer i sertifikater/obligasjoner (omløpsmidler)¹¹. Når det gjelder langsiktige plasseringer (anleggsmidler) har kommunen noen aksjer og andeler, hvor det aller største beløpet er egenkapitalinnskudd KLP.

Men kommunen har gjeld, og det hører også under finansforvaltningen. Hvis vi holder pensjonsforpliktelser utenfor, har kommunen langsiktig gjeld på kr 294 740 905¹². Gjelden er noe høyere enn i 2014. Netto lånegjeld pr. innbygger er slik for kommunene i regionen.

2015	Eidskog	Grue	Kong-svinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Våler	Åsnes
Netto lånegjeld i kroner per innbygger, konsern	77390	74226	60031	68061	54565	67828	51880
Netto lånegjeld i kroner pr. innbygger (ikke konserntall) ¹³	61641	59317	47842	60027	53980	66896	51064

Våler ligger «midt på treet» i gjeld pr. innbygger i regionen (konserntall).

Det går ikke fram av årsberetningen hvor mye av gjelden som er bundet i fastrentevilkår og hvor mye som er til flytende rente. Men det sier seg selv, at ved flytende rente er kommunen mer risikoutsatt når renten stiger, enn hvis de ikke har mesteparten bundet i fastrente. Men i den senere tiden har det vært veldig lønnsomt med flytende rente.

Ifølge forskrift om finansforvaltning skal kommunen kvalitetssikre sin finansforvaltning. Kommunen vedtok nytt finansreglement i kommunestyret i 2012 og dette ble kvalitetssikret av Hedmark Revisjon IKS. Finansreglementet blir lagt fram for kommunestyret i høst, men med forslag fra rådmannen om ikke å endre reglementet. Rådmannen har ikke rapport to ganger i året (i tillegg til rapportering i årsrapporten), slik forskrift om finansreglement tilsier. Rådmannen vurderer å gjøre dette i høst.

KOSTRA

Når vi skal vurdere noen nøkkeltall¹⁴ ut fra KOSTRA, er det selvsagt mange å velge mellom. Vi har i denne sammenhengen plukket ut et par som gjengis i tabellen nedenfor. Tallene er hentet fra tabellnr. A1. Konsern - Finansielle nøkkeltall og adm., styring og fellesutg.- nivå 2. konsern.

¹⁰ <http://www.ssb.no/emner/02/03/folkfram/tab-2012-06-20-07.html>

¹¹ Med unntak av det som KLP har plassert, som er KLP Obligasjon 3 år og KLP pengemarked (kommentar fra rådmannen)

¹² Dette er inkludert husbanklån (lån til videre utlån) og ubrukte lånemidler (kommentar fra rådmannen)

¹³ Ettersom det for noen av kommunene er så stor forskjell på konserntall og ikke, tar vi med begge nøkkeltallene.

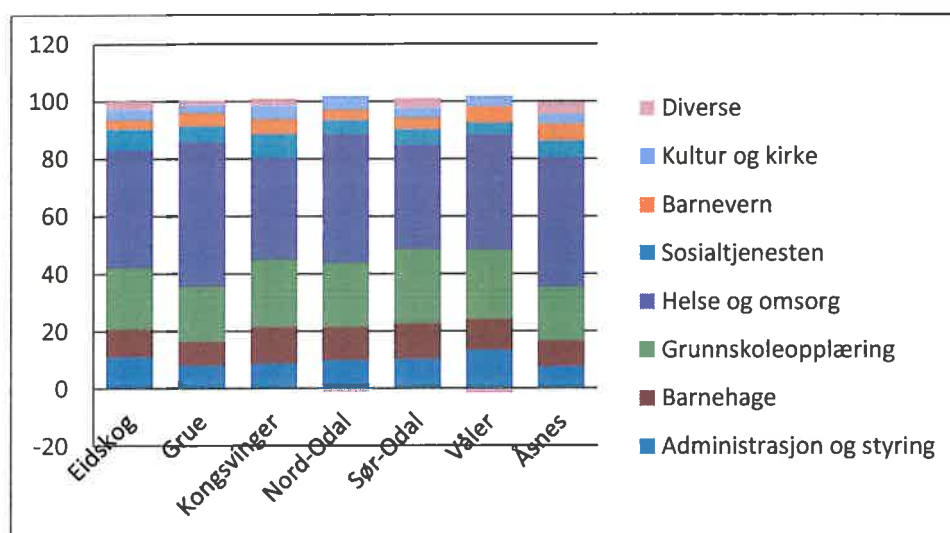
Nøkkeltall	Våler			KG 2	Gj.snitt alle komm	Gj.snitt. landet u. Oslo	Gj.snitt Hedmark
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	3,2	3,3	7,5	1,4	2,3	2,5	3,2
Netto driftsutgifter i kroner per innbygger	54675	54475	51462	60533	52949	52346	52658

I tabellen ovenfor, ser vi at *Netto driftsutgifter pr innbygger* har gått ned fra 2013-2015. I 2015 ligger Våler under de øvrige sammenligningsgruppene. *Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter* var i 2015 veldig positivt i forhold de øvrige i sammenligningsgruppen.

Vi viser også til kommunens årsregnskap og årsmelding for nærmere opplysninger om kommunen.

Tabellen og diagrammet under viser netto driftsutgifter for 2015. For sammenligningens skyld har vi også tatt med de øvrige kommunene i distriktet.

Netto driftsutgifter	Eidskog	Grue	Kongs-vinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Våler	Åsnes
Administrasjon og styring	11	8	8,7	9,9	10,3	13,5	7,7
Barnehage	9,6	8,5	12,7	11,5	12,5	10,7	8,9
Grunnskoleopplæring	21,4	19	23,5	22,4	25,8	24	18,7
Helse og omsorg	41	50,5	35,5	44,8	36,2	40,1	45,3
Sosialtjenesten	7,3	5,3	8,3	4,9	5,5	4,2	5,7
Barnevern	3,2	4,6	5	3,5	3,8	5,5	5,7
Kultur og kirke	3,8	2,9	4,9	4,8	3,6	3,7	3,6
Diverse	2,7	1,5	2,1	-1,2	3,2	-1,5	3,9
	100	100,3	100,7	100,6	100,9	102,2	99,5

¹⁴ Når vi bruker sammenligningstall for KOSTRA-rapportering, så er alle kommunene i landet samlet i forskjellige kommunegrupper (KG). Dette skal da være kommuner som er sammenlignbare. Våler tilhører kommunegruppe 2. Hvilke andre kommuner som tilhører KG 2, går fram av vedlegg 3. Tabellene viser også to kolonner med landsgjennomsnitt, dvs. både med og uten Oslo. Snittet uten Oslo vises fordi Osloregnskapet omfatter både kommunale og fylkeskommunale funksjoner, slik at tallene ikke alltid blir sammenliknbare. For enkelte økonomiske nøkkeltall slår dette så kraftig ut at gjennomsnitt inkludert Oslo er prikket (dvs. uten tall).

Størsteparten av kommunens netto driftsutgifter går til skole og pleie- og omsorg (for Våler sin del 64,1 %). Det tredje største området er administrasjon og styring. For områder der utgiftene i all hovedsak dekkes av brukerbetaling, for eksempel vann, avløp og renovasjon, gir oversikten liten informasjon om ressursbruken. Disse postene ligger i **Diverse**, sammen med samferdsel, næring, bolig og brann- og ulykkesvern.

Oversikten viser at Våler ligger nest høyest på grunnskoleopplæring og midt på treet når det gjelder pleie og omsorg. Våler ligger høyest når det gjelder administrasjon og styring.

4.3 Tjenester

Som nevnt under kap. 1.4 Kilder ovenfor, har vi også vært inne på "Kommunebarometeret", som er "Kommunal Rapport" sin rangering av de kommunale tjenestene etter sammenstilling av en rekke KOSTRA-tall¹⁵. Dessverre har vi ikke tilgang til alle analysene som dette verktøyet gir¹⁶, så det er bare på et overordnet nivå vi angir noen tall. Det er vanskelig å vite hvor mye vekt en skal legge på dette, ettersom vi ikke har full oversikt over hva som ligger i grunnlaget. Men sammen med andre vurderinger, kan dette kanskje gi en pekepinn på situasjonen i Våler.

Knr	Kommune	Gruppe	Totaltabellen	Rang uten hensyn til korrigert inntekt	Korrigert inntekt (100 = snitt)	Rang fylke
402	Kongsvinger	G08	249	334	92,7	18
418	Nord-Odal	G10	261	323	96,8	20
419	Sør-Odal	G07	260	333	94,5	19
420	Eidskog	G11	314	362	95,5	21
423	Grue	G02	248	313	96,7	17
425	Åsnes	G11	234	325	93,6	16
426	Våler (Hedm.)	G02	172	236	96,9	12

Totalt sett har Våler en bedre plassering enn ved den forrige analyse som vil la fram i 2012, da Våler lå på 325. plass. På Kommunebarometeret står det følgende korte analyse for Våler¹⁷:

Våler er på 172. plass i Kommunebarometeret 2016 fra Kommunal Rapport. I totaltabellen - men bare der - justerer vi for økonomiske rammebetingelser. Profilen er ørlite mer positiv enn normalen i Kommune-Norge. Kommuner som havner i toppen av barometeret har generelt klart flere gode plasseringer enn andre, men det er ikke slik at enkelte kommuner er i toppen på alle områder, mens andre er helt i bunn. I snitt har en kommune like mange gode som svake plasseringer. Det er den totale miksen som avgjør plasseringen. En kommune som får en svak plassering har ikke nødvendigvis dårlige tjenester og er ikke et dårlig sted å bo. Poenget er at kommunen sannsynligvis har noe å lære av liknende kommuner som ligger i toppen av den samme tabellen. Hvis vi ser bort fra kommunenes ulike økonomiske utgangspunkt, kommer Våler på en 236. plass. Nøkkeltallene er litt bedre enn korrigert inntektsnivå skulle tilsi.

Det tas med, fordi det er mye mediaoppslag om denne rangeringen. Det er vanskelig å vite hvor mye vekt en skal legge på dette, ettersom vi ikke har full oversikt over hva som ligger i grunnlaget. Men sammen med andre vurderinger, kan dette kanskje gi en pekefinn på situasjonen i Våler.

¹⁵ Hovedelementet i Kommunebarometeret er en konkret analyse av hvordan den enkelte kommunen presterer målt mot resten av Kommune-Norge innen de 124 nøkkeltallene fordelt på 12 sektorer som utgjør Kommunebarometeret. Analysen er solid, men gir likevel et lettfattelig bilde av kommunen..

¹⁶ Det kreves abonnement for å få en slik tilgang, og det har vi foreløpig ikke prioritert å skaffe oss.

¹⁷ <http://kommunebarometeret.no/nav/426>

Vi tar også med en annen vurdering av kommunal tjenesteproduksjon, og det er ”Produksjonsindeksen for kommunene”, som ligger på Kommunal- og regionaldepartementets side¹⁸. Tallene er for 2014. Nedenfor er en oversikt over kommunene i regionen. Tallene angir avvik fra landsgjennomsnittet. En nærmere beskrivelse av produksjonsindeksen finnes i «Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi» (KMD, november 2015).

Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av samlede driftsinntekter. Tall fra 2014

Kommune	Barneh.	Gr.skole	Helse	Pl/oms.	Barnev.	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
Kongsvinger	95,7	98,9	87,4	96,4	131,5	122,2	65,9	98,0	95,4	0,9
Nord-Odal	99,1	93,5	93,3	97,4	118,7	131,2	66,6	97,9	97,8	3,1
Sør-Odal	107,3	105,7	101,4	95,9	121,4	131,0	64,8	102,4	98,4	-0,7
Eidskog	104,4	93,8	101,2	106,9	156,1	134,0	35,3	102,9	100,8	0,0
Grue	99,4	91,9	92,4	102,1	137,3	133,3	47,1	99,1	101,5	-1,1
Åsnes	105,5	97,7	111,1	105,9	132,5	141,6	50,8	104,5	98,4	-1,0
Våler	94,4	99,6	113,5	107,8	118,9	134,4	98,4	105,4	101,7	1,9

Ut fra disse tallene (tallene satt opp i et diagram ligger som vedlegg 4) ligger Våler over landsgjennomsnittet totalt, men det er barnehager og kultur som ligger litt under gjennomsnittet.

Kommunen gjennomfører brukerundersøkelser annet hvert år. Det gjennomføres også medarbeiderundersøkelser annethvert år. Det er ingen spesielle signaler ut fra disse undersøkelsene

Det er også nylig blitt publisert (oktober 2016) Forbrukerrådets kommunetester. Ut fra disse tallene har Våler kommune noen utfordringer. Med unntak av informasjonstjenester og tekniske tjenester går Våler ned fra forrige måling. Metoden for undersøkelsen er det som kalles «mystery shopping» – dvs. «mystery calling, mystery mailing og nettsjekk». Det står på hjemmesiden til Forbrukerrådet at «Testmedarbeidere har utgitt seg for å være privatpersoner og deretter henvendt seg til samtlige kommuner i Norge på e-post, telefon og via kommunenes nettsider». Det er flere som har innvendinger mot undersøkelsen og den må nok tas med en klype salt. Det er viktig å presisere at undersøkelsen ikke måler kvaliteten på selve tjenestene. Ytterligere opplysninger finnes på <http://www.forbrukerradet.no/kommunetesten/#/kommune/426/year/2016>

4.4 Intern kontroll og etisk fokus

Rådmannen har i årsrapporten for 2015 sagt at kommunen benytter systemet I-kvalitet som systemplattform for intern kontroll. For helse og omsorg benytter kommunen et elektronisk kvalitetssystem kalt IKKS, som også omfatter en avvikssystem. Kommunen skal i løpet av høsten 2016 utarbeide et økonomireglement. Kommunen deltar i det interkommunale innkjøpssamarbeidet RIIG. Våler kommune har vedtatt egne etiske retningslinjer som sist ble justert 2011.

¹⁸ Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen gir slik et bilde av hvordan nivået på tjenestene er i en kommune sammenlignet med andre kommuner. Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 73 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2014.

4.5 Eksternt tilsyn

Rådmannen har i sin årsrapport for 2015 en oversikt over alle eksterne tilsyn (som oftest statlig tilsyn) gjennomført i 2015. Vi er usikre på om rapporter fra statlig tilsyn blir lagt fram for kommunestyret, men en oversikt over tilsyn ligger i kommunens årsberetning for 2015 (side 65-69)

Gjennomført eksternt tilsyn:

- Kommunens ansvar for krisesentertilbud, 21.4.16
- Nasjonalt tilsyn, legemiddelhåndtering multidose, 31.3.16
- Endelig tilsynsrapport - Våler kommune - Vålbyen skole og Våler ungdomsskole- tilsyn med lokalt arbeid med læreplaner og skolebasert vurdering, rapport 14.3.13. Oppfølginger i 2014 og 2015
- Stikkprøvekontroll Våler kommune- behandling av søknader sykehjemsplasser 2014
- Varsel om skriftlig tilsyn med vedtak om fritak for sidemål til eksamen. Rapport 27.1.14
- Våler kommune - Tilsyn etter introduksjonsloven. Rapport 28.1.14
- Tilsyn med Våler kommune som barnehagemyndighet, endelig rapport 6.5.14
- Tilsyn samfunnssikkerhet og beredskap 2014. Rapport 6.6.14
- Tilsyn TIFU: forsvarlig tildeling, iverksetting, evaluering og fornyelser av tjenester. Kompetanse og bruk av tvang og makt. Rapport 11.6.15
- NAV, sosiale tjenester. Rapport 31.1.15
- Tilsyn med elevenes psykososiale skolemiljø - Våler kommune - Vålbyen skole. Rapport 2.5.16
- Renseanlegg og avløpssystem. Rapport 4.6.16
- Samfunnssikkerhet og beredskap. Rapport 6.6.16

4.6 Tidligere revisjonsrapporter

Det ble i forrige planperiode lagt fram følgende rapporter:

- FR-Drift-rutiner-eiendomsforvaltning-2015
- Rapport-Undersøkelse-Slam-2014
- FR-Spesialundervisning-2013

Det er bestilt en forvaltningsrevisjon knyttet til Innkjøp (lov om offentlige anskaffelser), som blir lagt fram i det første møtet i 2017.

Det er i tillegg bestilt en forvaltningsrevisjon for alle kommunene i regionen, knyttet til samhandlingsreformen, som blir lagt fram i 2017.

5 Vurderinger - risiko og vesentlighet

Som nevnt innledningsvis, har vi valgt et overordnet perspektiv på vår tilnærming til risiko- og vesentlighetsvurderingene. De risikovurderinger som gjøres under de forskjellige områdene, er en *samlet vurdering* basert på de kildene som går fram av kap. 1.4. Det vil derfor ikke gå fram hva som hver enkelt person har sagt. Alle tjenesteområdene/enhetene under hver enkelt virksomhet vil ikke bli vurdert, det foretas et utvalg bl.a. på bakgrunn av vesentlighet.

Vi har delt vår gjennomgang i Helse og omsorg (5.1) Oppvekst og kultur (5.2), Samfunn og næring (5.3), Økonomi og stabsfunksjoner (5.4) samt Andre overordnede perspektiver og fellesprosjekter (5.5). Regnskapstall og kostratall knyttet til hvert enkelt område/enhet ligger i vedlegg 1.

5.1 Helse og omsorg

Dette området inneholder:

- **Våler omsorgssenter, helseenheten, NAV, hjemmetjenesten og tiltak og tjenester for funksjonshemmede (se nærmere spesifisering ligger i vedlegg 1).**
- Fra 1. juni 2009 ble barneverntjenestene i Grue, Åsnes og Våler en felles tjeneste lokalisert i rådhuset på Flisa. Det heter Solør barneverntjeneste (vertskommunesamarbeid). Åsnes er vertskommune. Vi velger å ta med denne tjenesten under dette området.

Pleie om omsorg og TIFU

Ifølge kostratallene i vedlegg 1 er netto driftsutgifter til pleie og omsorg i prosent av totale netto driftsutgifter omtrent midt på treet i Våler i forhold til de øvrige i sammenligningsgruppen. For institusjoner (funksjon 253+261), ligger de litt over. Tallet for tjenester for hjemmeboende, ligger under de øvrige i tabellen. Hvis vi ser på utgifter pr. innbygger, ligger Våler midt på treet i forhold til de øvrige, men for korrigerte brutto driftsutgifter til institusjon, pr. plass, der ligger Våler litt lavere. Andel plasser i enerom er 100 %, og det er bedre enn de øvrige i sammenligningsgruppen.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Institusjonsplasser Hjemmetjenester	Overbelegg sykehjem og stor belastning på hjemmetjenester. Høye kostnader/overforbruk. Mangler kompetanse, spesielt på sykepleiere. Høyt sykefravær, vikarbruk Avvikssystemet følges ikke godt nok.	Utleie av sykehjemsplasser fra 2017 (tiltak for økonomien)	Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv, medarbeiderperspektiv, kommunes økonomi og politisk perspektiv.

Samlet vurdering:

Samhandlingsreformen (innført i 2012 gjennom to lover)¹⁹ er en del av helse og omsorg, og som det er knyttet mye risiko til, men på dette området er det bestilt en forvaltningsrevisjon som skal leveres 2017.

Tildeling av tjenester er den første viktige oppgaven innen pleie og omsorg. Hvilke rutiner har denne enheten og hvordan fungerer tildelingen. Dette er et område som er aktuelt å se nærmere på.

Har kommunen en god organisering av sin pleie og omsorgstjenesten, og gis det rett tilbud til riktig tid.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Miljøarbeidertjenesten/ mennesker med	Statens helsetilsyn har i 2016 gjennomført et landsomfattende	Vi har ingen informasjon om dette.	Dette er et vesentlig område ut fra et brukerperspektiv,

¹⁹Folkehelseloven (regulerer langsiktig og systematisk folkehelsearbeid på alle forvaltningsnivåer) og Helse- og omsorgstjenesteloven (skal sikre bedre samhandling innad i kommunene, og mellom spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten)

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
utviklingshemming (TIFU)	tilsyn knyttet til tilrettelagte tjenester. Våler er ikke undersøkt. De fleste av kommunene som er undersøkt, har store mangler på området.		for en gruppe som kanskje ikke er så gode til å ivareta sine egne interesser.
Samlet vurdering: Kommunen har hatt tilsyn fra fylkesmannen vedrørende bl.a. Stikkprøvekontroll Våler kommune-behandling av søknader om sykehjemsplasser (ingen avvik), legemiddelhåndtering multidoser (ingen avvik), forsvarlig tildeling, iverksetting, evaluering og fornyelser av tjenester, kompetanse og bruk av tvang og makt (TIFU) ved tjenester til personer med utviklingshemming (TIFU). Resultatene gjennomgås før det eventuelt vurderes en gjennomgang.			

Helseenheten

Netto driftsutgifter pr. innbygger til helsetjenesten ligger høyere i Våler enn i de øvrige i sammenligningsgruppen. For netto driftsutgifter til skolehelse pr. innbygger 0-5 år, ligger Våler mye høyere enn de øvrige i sammenligningsgruppen. Det er ingen kostratall for miljøarbeidertjenesten.

På helseområdet ligger Våler øverst på produksjonsindeksen, jf. kap. 4.3.

Første januar 2012 trådte lov om folkehelsearbeid i kraft. Folkehelseprofilen²⁰ er et bidrag til fylkets arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i fylket og oppgaven med å understøtte folkehelsearbeidet i kommunene. For nærmere opplysninger, se vedlegg 5. Våler kommune har ganske bra score på god drikkevannsforsyning men ligger på forholdsvis lave score på de øvrige målingspunktene. Men på flere av punktene er heller ikke Våler signifikant forskjellig fra andre kommuner.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Samordning av tjenester	Dette gjelder spesielt tiltak for funksjonshemmede og helse- og sosialtjenester. Vi har ikke undersøkt dette nærmere, men fylkesmannen har hatt fokus på dette området tidligere, og vi antar at dette er et område som er komplisert og utfordrende. Det er bestandig en viss risiko for at noen faller mellom to stoler, eller at tjenester ikke gis på grunn av mangel på kommunikasjon	Vi har ingen informasjon om dette.	Dette er et vesentlig område ut fra et brukerperspektiv, for en gruppe som kanskje ikke er så gode til å ivareta sine egne interesser.
Psykatri	Det er flere som mener dette er et vanskelig område å få til gode	Vi har ingen informasjon om dette.	Dette er et vesentlig område ut fra et brukerperspektiv,

²⁰ <http://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0426&sp=1&PDFaar=2016>

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
	nok tjenester på. Det kreves store ressurser i en kommune å håndtere dette. Jf. også det som er sagt ovenfor ifbm. samhandlingsreformen.		men som også kan få store økonomiske konsekvenser for kommunen.

Samlet vurdering:

Jf. det som er sagt ovenfor om samhandlingsreformen. Fra 2017 skal psykiatritjenesten innlemmes i denne ordningen.

Vi har ingen direkte risikovurderinger av dette området, bare generell risiko. En vurdering av risikoen ved psykiatri bør tas i forbindelse med en revidering av plan for FR om to år. Det kan likevel være nyttig med en tilsvarende gjennomgang som Statens helsetilsyn har gjennomført i forhold til mennesker med utviklingshemming.

NAV

Det er ingen regnskapsmessig overskridelse på NAV i 2015, som det er flere andre kommuner. I forhold til flere av kostratallene ligger Våler under de øvrige i sammenligningsgruppen. På produksjonsindeksen (kap.4.3) ligger Våler over gjennomsnittet på sosial.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
NAV sosial i samarbeid med NAV stat.	Spørsmålet som stilles er i hvilken grad har NAV en organisering som er tjenlig for å løse de kommunale oppgavene kontoret har fått ansvar for? Det kan handle om styringsdialoger, rutiner, samarbeid og koordinering, samt håndtering av eventuelle målkonflikter og kulturforskjeller. Og ikke minst, er denne organiseringen en fordel for brukerne?	Vi har ingen informasjon om dette.	Dette er et vesentlig område ut fra et brukerperspektiv, men som også kan få store økonomiske konsekvenser for kommunen.
Tjenester	Selv om ikke tallene gir noen spesielle indikasjoner for behov for nærmere undersøkelser, så har vi en risiko for at kommunen ikke leverer lovpålagt tjeneste og med det, følger fare for rettssikkerheten og for rettssaker. Korrekt saksbehandling og dokumentasjon er også viktige stikkord her..	Vi har ingen informasjon om dette.	Dette er et vesentlig område ut fra et brukerperspektiv, men som også kan få store økonomiske konsekvenser for kommunen.

Samlet vurdering:

Sosial er et «lukket område», naturlig nok. Vi har ikke så mange opplysninger om hvordan den interne kontrollen fungerer eller hvordan saksbehandlingen foregår. Fylkesmannen har hatt et tilsyn

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
med NAV, sosiale tjenester, om tildeling og gjennomføring av kvalifiseringsprogram. De var noen avvik på rutiner og dokumentasjon som nå er rettet. NAV sosial er et område som kan undersøkes nærmere (i forhold til saksbehandling), ettersom det ikke er gjennomført noen forvaltningsrevisjon på dette området tidligere.			

Barnevern

Barnevern scorer lavest blant de øvrige i sammenligningsgruppen på produksjonsindeksen (jf. kap. 4.3) og ligger under landsgjennomsnittet. Det meste er lovpålagte tjenester. Rettssikkerheten til den enkelte personen og risikoen for rettssaker mot kommunen vil kunne være aktuelle temaer. Korrekt og tilstrekkelig saksbehandling og dokumentasjon er viktige stikkord i denne forbindelsen. Barnevernssaker er også belastende både for saksbehandler og for de som er klienter.

Kontrollutvalget i Våler kan ikke direkte be om forvaltningsrevisjon av barneverntjenesten. Det er kontrollutvalget i Åsnes som har tilsynsfunksjonen for dette vertskommunesamarbeidet. Våler må i så fall henstille til Åsnes om at det legges opp til en bestilling her. Det ble i 2015 gjennomført en forvaltningsrevisjon i barnevernet, først og fremst knyttet til organiseringen.

5.2 Kultur og oppvekst

Under dette området finner vi både skoler, barnehager og kultursektoren. (se nærmere spesifikasjon ligger i vedlegg 1).

Grunnskole

Ut fra kostratallene ligger Våler kommune i 2015 høyere enn de øvrige i sammenligningsgruppen de fleste måltallene, med unntak av netto driftsutgifter grunnskolesektor pr. innbygger. Våler bruker nest mest på skole av totalt netto driftsutgift, sammenlignet med de øvrige kommunene i regionen.

På produksjonsindeksen, jf. kap.4.3 ligger Våler omtrent på gjennomsnittet. I forhold til grunnskolepoeng (jf. skoleporten og vedlegg 1) ligger Våler lavere enn gjennomsnittet i regionen i 2015-2016. Fra oversikten over standpunktkarakter 10 klasse, ser vi at Våler ligger lavere enn Hedmark og nasjonalt på alle de utvalgte fagene. Når det gjelder elevundersøkelsen, er det flere positive trekk, men også noe som ikke er så bra.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Skoleresultater	Eleven får ikke den undervisningen som de har krav på. Lave grunnskolepoeng, lave standpunktkarakterer 10 klasse.	Andel lærere med universitets-/høgskoleutdanning og pedagogisk utdanning er ganske høyt i Våler (kostra). Våler har høye tall på driftsutgifter pr. elev.	Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv, medarbeiderperspektiv, kommunes økonomi og politiske perspektiv.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Spesialundervisning	Det er en risiko at de som trenger spesialundervisning/korrekt saksbehandling. Risiko for rettssaker mot kommunen i ettertid.		Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv og kommunes økonomi.
Samlet vurdering: Ut fra de få resultatene vi har tatt ut, ligger Våler blant de laveste. Det å undersøke årsakene til dette, kan være et aktuelt prosjekt. Fylkesmannen har hatt tilsyn med læringsmiljø i Våler og kontrollutvalget bestilte opprinnelig en forvaltningsrevisjon på samme område som ble utsatt. Det vil være aktuelt å ta opp igjen den bestillingen i 2017. Saksbehandling spesialundervisning er også et risikoområde, men det ble gjennomført en forvaltningsrevisjon på dette i 2013, så det bør derfor avventes ytterligere gjennomganger til litt senere.			

Barnehager

Det er i 2015 et mindreforbruk på både Nordhagen og Vålbyen barnehage i forhold til justert budsjett 2015. Det er ingen stor endring siden 2014. Barnehager ligger under gjennomsnittet for landet på produksjonsindeksen, jf. kap.4.3. Andelen barn med barnehageplass ligger noe lavere enn de øvrige i sammenligningsgruppen, og har hatt en liten oppgang siden 2013, jf. vedlegg 1. Netto driftsutgifter pr innbygger 1-5 år er ligger på linje med de øvrige i sammenligningsgruppen. Alle styrere og pedagogiske ledere har godkjent barnehagelærerutdanning.

Ut fra nøkkeltallene er det ingen spesielle signaler om at det er behov for forvaltningsrevisjon i de kommunale barnehagene. Ut fra en helhetsvurdering, så vil det ikke bli foreslått noe prosjekt på dette området i denne omgangen.

Kulturskole/kulturtilbud for barn

For dette området har vi ikke vurdert noen prosjekter, kultur generelt litt under gjennomsnittet på produksjonsindeksen (jf. kap.4.3.). Samlet sett er det ikke et vesentlig område for kommunen, selv om kulturtilbud for barn og unge kan være viktige tiltak for barns oppvekstmiljø.

5.3 Samfunn og næring

Under dette området finner vi enhetene:

- **Landbruk, teknisk, næring og miljø, kommuneskog** (se nærmere spesifikasjon ligger i vedlegg 1).

Landbruk, næring, skog og miljø

Våler bruker hovedsakelig en god del mer på tilrettelegging og bistand for næringslivet, landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling pr. innbygger, enn de øvrige i sammenligningsgruppen. Vi ser ikke behovet for å utrede dette området nærmere i denne sammenhengen.

Eiendom

Våler ligger høyere enn i de øvrige i sammenligningsgruppen for netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger utenom KG 2.. Det *kan* være et signal på at kommunen vedlikeholder sine eiendommer bra, men det kan nok også ha andre årsaker. Det ble gjennomført en forvaltningsrevisjon på «Forvaltning, drift og vedlikehold» av kommunale eiendommer i 2015, og det rapporten viste at kommunen har et stort vedlikeholdsetterslep. Vi foretar derfor ikke noen ny risikovurdering i denne sammenhengen, men det kan være aktuelt å følge opp forvaltningsrevisjonen fra 2015 med en ny undersøkelse i eksempelvis 2018.

Teknisk forvaltning

Det er et merforbruk på teknisk i 2015 i forhold til budsjett 2015. Våler ligger en god del lavere enn de øvrige i tabellen for utgifter pr. innbygger til fysisk planlegging osv. Når det gjelder kart og oppmåling, ligger de litt høyere. Saksbehandlingstiden for byggesak ligger under de øvrige i sammenligningsgruppen

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Saksbehandling teknisk	Saksbehandlingstid. Forskjellsbehandling.	Vi har ikke notert noen konkrete tiltak.	Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:

Det er ikke noe i kostratall eller regnskapstall som tilsier at det skulle være behov for undersøkelser på teknisk (i forhold til saksbehandlingstid o.l.). Men hvordan saksbehandlingen foregår, går ikke fram av kostratall. Det kan derfor være aktuelt å ta en forvaltningsrevisjon på saksbehandlingen på teknisk.

Tjenester VAR, samferdsel

Når det gjelder utgifter, så er ikke disse tatt med her, heller ikke inntekter. Vann og avløp skal leveres til selvkost. 64,6 % av kommunens innbyggere er tilknyttet kommunalt vannverk. 95 % har installert vannmåler. 53,5 % er tilknyttet kommunal avløpstjenester i Våler. I forhold til samferdsel, bruker Våler litt mindre på samferdsel enn de øvrige i sammenligningsgruppen.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Selvkost	Overholdelse av lover og bestemmelser knyttet til selvkost	Kommunen har selvkostregnskap som note til årsregnskapet.	Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv, kommunens økonomi og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:

Dette er et område som stadig er i medias søkelys. Området har også et komplisert regelverk og krever også gode systemer for å følge opp selvkostregnskapene. Det er ikke noe som tilsier at Våler kommer spesielt dårlig ut i denne vurderingen, men en grunnleggende gjennomgang av

selvkostregnskapene kan være et aktuelt prosjekt i Våler, som i de fleste andre kommunene, nettopp for å sikre troverdigheten ovenfor innbyggerne. Det kan også være aktuelt å bestille forvaltningsrevisjon knytte til selvkost gjennom plan for selskapskontroll.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Vann og avløp	Ledningsnett har stort vedlikeholdsetterslep		Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv, kommunens økonomi og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:

Vannforsyning er en av de viktigste oppgavene som kommunen har, og også at avløpstjenesten fungerer som den skal. Med manglende vedlikehold er dette et økende problem. Hvordan dette ligger an i Våler, kan være et aktuelt prosjekt.

Investeringer

Det er naturlig å ta med investeringer under dette området. Kommunen har i 2015 hatt et finansieringsbehov kr 38 361 227. 72,2 % er finansiert ved bruk av lånemidler. Av investeringsbehovet er kr 31 358 584 investert i anleggsmidler.

Generelt er det viktig med gode rutiner for hvordan byggeprosjekter organiseres og følges opp. Det handler ofte om store utgifter og da er lov om offentlige anskaffelser også et viktig fokusområde. Det vil variere fra år til år hvor mange og store prosjekter som gjennomføres i kommunen.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Investeringer	Manglende oppfølging av investeringsprosjekter Manglende økonomisk styring Manglende rapportering og evaluering	Ingen spesielle tiltak	Dette er et vesentlig område, både ut fra kommunens økonomi og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:

Kommunen har planer om store investeringer (skolebygg), og det kan være aktuelt å bestille forvaltningsrevisjon knyttet til dette området, fordi det generelt sett er mange risikoer knyttet til investeringer og fordi det er et vesentlig område for kommunen.

5.4 Økonomi og stabsfunksjoner

Under dette området finner vi rådmannskontoret, økonomikontor, lønn/personal, IKT, post/arkiv, næringsarbeid og servicetorg

Regnskapet for 2015 ligger noe over budsjettet for 2015 og Våler kommune bruker noe mer på administrasjon og styring når en ser på kostratall. Men dette handler ofte om hvordan de forskjellige kommunene definerer kostrafunksjonene.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Administrasjon og styring	Saker er ikke godt nok utredet. Kommunestyrevedtak blir ikke fulgt opp. Kommunen har ikke vedtatt viktige planer og delegasjoner	Rådmannen lager oversikt over oppfølging av KS-saker	Dette er et vesentlig område, både ut fra kommunes økonomi og politiske perspektiv.
Samlet vurdering: Administrasjon og styring, forsvarlig utredet saksbehandling, oppfølging, kommunikasjon og delegasjon kan være stikkord i en eventuell undersøkelse på dette området.			

5.5 Andre overordnede perspektiver /eventuelle fellesprosjekter

Nedenfor beskrives noen områder, som enten gjelder generelt for hele kommunens virksomhet (og som ikke hører særskilt under noen konkrete enheter), eller er prosjekter som kan være nyttige for flere kommuner. Hvis et prosjekt kan gjennomføres i flere kommuner samtidig, er dette veldig ressursbesparende.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Innkjøp	Generelt et risikoområde mht. overholdelse av lover og regler.	Kommunen er med i innkjøpssamarbeidet RIIG.	Dette er et vesentlig område, både ut fra kommunes økonomi og politiske perspektiv.
Samlet vurdering: Dette området er vanligvis et stort risikoområde i alle kommuner. Det er bestilt et prosjekt på dette området i Våler (jf. kap. 4.6) og vi vurderer ikke dette området nærmere her nå.			

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Inntekter generelt	Generell risiko i forhold til økonomi. Våler har en liten administrasjon, det kreves ressurser å ha et godt nok system for denne oppgaven.	Ingen spesielle.	Dette er et vesentlig område, både ut fra kommunes økonomi.
Samlet vurdering: Kommunen har som regel stor fokus på sine kostnader. Men kommunen har også en inntektsside,			

som kan være viktig å ha fokus på. Innkreving av inntekter i form av brukerbetalinger, husleie og eiendomsskatt kan være et risikoområde i kommunene. Det er også flere som har stilt spørsmål ved om kommunene har et godt nok system for å fange opp mulige tilskuddsmidler, selv om det også er kommet noen hjelpemidler til. Ofte legges slike tilbud om tilskuddsmidler på "nettet" og kommunen må selv lete opp mulighetene. Dette krever stadig oppfølging fra administrativt personale – og hvis ingen har den oppgaven, kan inntekter utebli. Dette kan også omfatte flere rutiner, helt fra å finne tilskudd til å få det utbetalt (gjennom regnskap og tilbakerapportering). Oppfølging av refusjon sykepenges kan også være et område hvor kommunen går glipp av inntekter, hvis ikke rutinene er gode nok. Erfaringsvis er dette et område som kanskje blir noe glemt, og vi ser absolutt nytten av å vurdere dette området nærmere.

Område/oppgave	Vurdering av risiko - Overholdelse av lover og bestemmelser - Økonomi - Produktivitet - Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Intern kontroll	Generelt sett et risikoområde. En liten organisasjon gjør det vanskeligere å etablere en god intern kontroll.		Dette er et vesentlig område, både ut fra et medarbeiderperspektiv, kommunes økonomi og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:

Som mange er kjent med, har rådmannen, gjennom kommuneloven § 23, et særskilt ansvar for at det er etablert en intern kontroll i kommunen. Dette er ikke bare snakk om interne kontrollrutiner knyttet til HMS (helse/miljø/sikkerhet), men også økonomisk intern kontroll som skal hindre feil og misligheter. Intern kontroll blir ofte vurdert gjennom andre prosjekter, men det er også mange som velger dette som eget prosjekt, hvor det undersøkes hva slags system og rutiner rådmannen har for sin interne kontroll. Vi kan gjerne dele disse i forskjellige grupper som intern kontroll ved:

- Saksbehandling og myndighetsutøvelse
- Politiske vedtak, oppfølging
- Misligheter og korrupsjon
- Myndighetsmisbruk og overgrep

Flere av disse punktene kan også kombineres med andre fokusområder.

Det er selvsagt viktig å ha en god intern kontroll på økonomikontoret som håndterer store beløp pengemessig og regnskapsmessig. Men vi har også noen mindre områder som det også ofte knyttes risiko til, og det er bl.a. når de ansatte håndterer andres penger, som håndtering av penger for gamle, syke og psykisk utviklingshemmede. Rutiner for håndtering av gavemidler på sykehjem kan også være et aktuelt tema for intern kontroll. Det er ikke gjennomført noen kontroller mot intern kontroll i Våler tidligere.

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
IKT-sikkerhet	Dette er et generelt risikoområde, og kan omfatte mange ulike prosesser.		Dette er et vesentlig område, ut fra alle perspektivene.
Samlet vurdering: IKT-området er et komplisert område hvor det kreves mye ressurser og kompetanse for å holde tritt med utviklingen. IKT-sikkerhet er også et område som det har vært avdekket mangler på i andre kommuner. Dette er et omfattende område og kan bl.a. omfatte tilganger/avganger, fysisk sikkerhet (brann, vannskade, låsing osv.) og at systemene fungerer som de skal. Dette er et viktig område for alle kommunene og vi mener at dette bør prioriteres i perioden.			

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Tillitsskapende forvaltning Kultur og holdninger	Manglende etisk holdning Manglende kompetanse og serviceinnstilling	Kommunen har vedtatt etiske retningslinjer	Dette er et vesentlig område for kommunen ut fra et demokratisk perspektiv.
Samlet vurdering: Det at innbyggerne har tillit til kommunens virksomhet er veldig viktig. Hvordan innbyggerne blir møtt i kommunen, holdninger, kultur, profesjonalitet, kompetanse og etisk holdning osv. kan være aktuelle fokusområdet.			

Område/oppgave	Vurdering av risiko ▪ Overholdelse av lover og bestemmelser ▪ Økonomi ▪ Produktivitet ▪ Måloppnåelse	Risikoreduserende tiltak	Vesentlighet
Sykefravær	Våler kommune har et høyt sykefravær.	Kommunen har stadig fokus på dette området.	Dette er et vesentlig område, både ut fra et brukerperspektiv, medarbeiderperspektiv, kommunes økonomi og politiske perspektiv.

Samlet vurdering:
Følgene opplysninger har vi hentet fra kommunens årsberetning fra 2015²¹ i forhold til sykefravær (det er ikke skilt mellom legemeldt sykefravær og egenmeldt sykefravær).

Sykefravær	2012	2013	2014	2015
Kvinner	9,3	10,3	8,4	8,4
Menn	6,2	8,6	6,2	5,8

Hva er årsaken til det høye sykefraværet? Det kan være aktuelt med en undersøkelse på dette området.

²¹ Side 61

Vedlegg 1 – Informasjon om de ulike områdene/enhetene

Inndelingen i enheter/virksomheter osv. har vi i all hovedsak funnet på kommunens hjemmeside eller i kommunens årsberetning/årsmelding. Tallene som angir enhetens nettoutgifter for 2014 og 2015 og budsjett 2015 er hentet fra kommunens årsregnskap/årsberetning. I all hovedsak trekker vi fram kostnadene, når vi beskriver enhetene nedenfor. Det meste av kommentarene til informasjonen i dette vedlegget er også lagt inn i kapittel 5 ovenfor.

Nøkkeltallene i tabellene (Kostra) har med tall for kommunen for 2013-2015, men når vi gjør sammenligninger med de øvrige i sammenligningsgruppen, som vi kaller det, bruker vi kun tallene for 2015. Det er viktig å presisere, at kostratall ikke er noen eksakt vitenskap, men avhenger selvsagt av kommunenes definisjon på hva som skal være med i de ulike kostrafunksjonene

Helse og omsorg

Dette området inneholder:

- Våler omsorgssenter,
- Helseenheten (psykiatri, helsetjenester/skolehelse, lege)
- NAV (sosiale tilskuddordninger, tiltak mot rus, barnevern, flyktninger)
- Hjemmetjenesten
- Tiltak og tjenester for funksjonshemmede
- Fra 1. juni 2009 ble barneverntjenestene i Grue, Åsnes og Våler en felles tjeneste lokalisert i rådhuset på Flisa. Det heter Solør barneverntjeneste (vertskommunesamarbeid). Åsnes er vertskommune. Vi velger å ta med denne tjenesten under dette området.

Vi har valgt å dele området inn i fire, pleie og omsorg, helsetjenester, NAV sosial og barneverntjenesten.

Hele området har følgende tall (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Helse og omsorg	95 714	105 037	91 307	109 228

Dette er av det vesentligste området, rent økonomisk, i den kommunale virksomheten.

Pleie og omsorg

Under dette området finner vi enhetene og tjenestene:

- Våler omsorgssenter
- Hjemmetjenesten
- Tiltak og tjenester for funksjonshemmede

For pleie og omsorg og TIFU finner vi slike tall (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Pleie og omsorg	48 591	48 219	47 100	47 650
TIFU	16 928	22 926	21 373	21 580

Pleie og omsorg har et merforbruk i forhold til både justert budsjett 2015 og regnskap 2014. TIFU har et mindreforbruk i forhold til både budsjett og regnskap 2014.

Omsorgstjenester	Våler			Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter helse og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter, konsern	33,8	37,2	33,6	30	30,9	38,5	38,2
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	48,3	43,1	55,5	44,9	44,4	48,1	45,9
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	50,3	56,4	42,6	49,6	50,3	47	49,8
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenester, konsern	18471	20246	17305	15904	16198	17943	19902
Andel legemeldt sykefravær av totalt antall kommunale årsverk i brukerrettet tjeneste	7,5	7,6	..	..	..	..	..
Korrigerte brutto driftsutgifter pr. mottaker av kommunale pleie og omsorgstjenester, konsern	318358	317375	316482	391611	392369	400350	..
Lønnsutgifter pr kommunalt årsverk ekskl. fravær, pleie og omsorg, konsern	624811	771723	..	..	..	..	..
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	207179	212016	204769	236939	237965	239631	217241
Andel beboere i bolig til pleie- og omsorgsformål 80 år og over	59,5	56,8	65,1	38,5	39,2	38,8	51,2
Andel beboere i bolig m/ heldøgns bemanning	26,2	24,3	17,5	51,8	51,7	35,5	44,2
Andel innbyggere 80 år og over i bolig med heldøgns bemanning	0	0	0	3,6	3,9	2,2	5,1
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	18,7	18,8	19,5	18,5	18,1	18	19,2
Andel plasser i enerom i pleie- og omsorgsinstitusjoner	100	100	100	95	94,7	96,1	96,4
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	853229	849812	872479	1067592	1050987	1029890	..
Korr.bto.driftsutg, pleie, av korr.bto.driftsutg, institusjon, konsern	86	87,5	83,8	89,1	89,2	89,6	89
Brukerbetaling i institusjon i forhold til korrigerte brutto driftsutgifter, konsern	..	16,5	13,5	13,2	13	13	12,9

Netto driftsutgifter til pleie og omsorg i prosent av totale netto driftsutgifter ligger midt på treet i forhold til de øvrige i sammenligningsgruppen. For institusjoner (funksjon 253+261), ligger de litt over. Tallet for tjenester for hjemmeboende, ligger under de øvrige i tabellen. Hvis vi ser på utgifter pr. innbygger, ligger Våler midt på treet i forhold til de øvrige, men for korrigerte brutto driftsutgifter til institusjon, pr. plass, der ligger Våler litt lavere. Andel plasser i enerom er 100 %, og det er bedre enn de øvrige i sammenligningsgruppen.

Vi har forsøkt å finne KOSTRA-tall for miljøarbeidertjenesten (tilrettelagte tjenester for voksne). Dette er ikke så enkelt. Vi har sendt forespørsel til SSB på dette og de svarer dette fortsatt ikke er klart.

Helsetjenester

Under dette området finner vi vanlig helsetjeneste, legetjenester, psykisk helse og helsestasjon/skolehelsetjeneste.

Dette er regnskapstall for helse (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Helse	11 458	13 497	14 060	12 199

Helse har et mindreforbruk i 2015 både i forhold til justert budsjett 2015 og i forhold til regnskap 2014.

Helsetjenesten	0426 Våler			Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Helsetjeneste generelt							
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, kommunehelsetjenesten, konsern	3236	3675	3357	2347	2383	2430	3188
Netto driftsutgifter i prosent av samlede netto driftsutgifter, konsern	5,9	6,7	6,5	4,4	4,6	4,6	5,3
Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger, konsern	202	144	-91	157	171	256	150
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10,5	10,9	11,6	10,5	10,5	11	12,9
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	10	11	11,1	9	9,1	10,4	10,5
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 120 og 233	0,2	0,2	0,2	0,5	0,5	0,4	1
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	9,3	9,7	10,4	8,5	8,5	8,9	10,3
Andel timer av fysioterapeuter med fast lønn og turnuskandidater. Funksjon 241	..	..	..	30,8	31,1	21,9	36,9
Brutto driftsutgifter pr. innbygger. Funksjon 232, 233 og 241, konsern	4350	5064	5476	2973	3014	3172	4370
Helsestasjon og skolehelse							
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-5 år, konsern	10754	7174	16374	7907	7797	9908	9609
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år, konsern	2608	1825	3995	2137	2173	2437	2458
Årsverk i alt pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	159,2	238,8	268	125,7	121,5	157,9	166,2
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	5,6	5,3	5,5	6	5,7	7,5	8,7
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	122,9	115,8	120,9	69	66,7	86,5	79,6
Brutto driftsutgifter per innbygger 0 - 5 år. Helsestasjons- og skolehelsetjeneste., konsern	11061	13463	18495	8708	8560	10793	10704

Netto driftsutgifter pr. innbygger, kommunehelsetjenesten, ligger noe høyere i Våler enn i de øvrige i sammenligningsgruppen. Dette gjelder også forebyggende helsearbeid pr. innbygger. Når det gjelder forebyggende arbeid helsestasjon og skolehelse, ligger Våler også noe høyere enn de øvrige.

1.januar 2012 trådte lov om folkehelsearbeid i kraft. Folkehelseprofilen²² er et bidrag til fylkets arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i fylket og oppgaven med å understøtte folkehelsearbeidet i kommunene. For nærmere opplysninger, se vedlegg 5.

NAV

Tjenesten omfatter administrasjon NAV sosial, sosiale tilskuddsordninger, økonomisk sosialhjelp og tiltak rusmisbruk husbankmidler, barnevern og flyktninger.

Dette er regnskapstall for NAV (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
NAV	18 737	20 395	8 774	7 274

Vi ser her at økonomisk sosialhjelp har økt betraktelig siden 2014. Det ser ut fra årsberetningen at barnevernet og flyktningetjenesten ble lagt inn under NAV i løpet av 2015, slik at dette er årsak til budsjettjusteringen. I forhold til justert budsjett 2015 er det et mindreforbruk.

²² <http://khp.fhi.no/PDFVindu.aspx?Nr=0426&sp=1&PDFaar=2016>

Sosialtjenesten	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger, konsern	1627	1372	1831	2227	1966	2320	1470
Netto driftsutg. til sosialtjenesten i prosent av samlede netto driftsutgifter, konsern	3	2,5	3,6	4,2	3,8	4,4	2,4
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år, konsern	2695	2303	3087	3618	3243	3897	2527
Netto driftsutg. til råd, veiledning og sos.forebyggend arb. pr. innb. 20-66 år, konsern	1148	1204	1333	1317	1216	1302	1394
Andel netto driftsutg. til råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid, konsern	42,6	52,3	43,2	36,4	37,5	33,4	55,2
Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr innbygger 20-66 år, konsern	1187	1428	1341	1738	1616	2271	1093
Andel netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp, konsern	44	62	43,4	48	49,8	58,3	43,2
Sosialhjelpsmottakere	150	158	138	313	269	..	..
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere	4	4,2	3,7	2,6	2,5	..	..
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker, konsern	19900	21114	23326	44153	41225	..	..
Korrigerte driftsutgifter til sosialtjenesten pr. mottaker, konsern	26427	24949	37645	46771	40931	..	..
Gjennomsnittlig utbetaling pr. stønadsmåned	5654	6027	6056	..	..	..	..
Sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer	28	35	34	113	92	..	..
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde	37,3	37,3	40,6	47,9	46,5	..	..
Lønnsutgifter til sosialtjenesten inkludert funksjon 273	3798	3700	4859	5455	4139	204213	149187

Våler ligger omtrent på midten av de øvrige på flere av nøkkeltallene, pr. innbygger. Men når det gjelder sosialhjelp pr mottaker, ligger Våler en god del lavere enn de øvrige i sammenligningsgruppen. Dessverre mangler noen av tallene for Hedmark og KG 2.

Barneverntjenesten

Barneverntjenesten er, som nevnt ovenfor, et interkommunalt samarbeid med Åsnes, Grue og Våler, etter vertskommunemodellen. Åsnes er vertskommune. Våler kommune kjøper da tjenester av det interkommunale samarbeidet. Det er litt vanskelig å finne eksakte regnskapstall for barnevernet i Våler, da denne utgiften føres sammen med NAV.

Barnevern	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter til sammen per innbygger, konsern	3092	2958	2825	1810	1825	1985	1983
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	18335	17792	17244	8371	8331	10184	9458
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251 og 252) per barn i barnevernet, konsern	160247	175141	141627	110426	109877	..	..
Andel netto driftsutgifter til saksbehandling (funksjon 244), konsern	22,8	24,7	28,6	31,8	30,8	23,4	32,5
Andel netto driftsutgifter til barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251), konsern	8,8	13,2	8,6	11,6	11,5	11,7	12,1
Andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252), konsern	68,4	62,1	62,7	56,6	57,7	64,9	55,4
Barn med undersøkelse ift. antall innbyggere 0-17 år	6,3	5,6	7,6	4,5	4,4	..	..
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	7,8	6	7,5	4,8	4,8	..	..
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år	6,1	4,6	5,7	3,7	3,7	..	..
Brutto driftsutgifter per barn (funksjon 244), konsern	36589	43188	40560	44505	43159	..	..
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251), konsern	39385	92750	41591	33522	33347	..	..
Brutto driftsutgifter per barn som er plassert av barnevernet (funksjon 252), konsern	333458	316409	277708	373066	376798	..	..
Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk	22,1	15,6	21,4	16,1	16,2	..	..

Barnevern	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
Andel undersøkelser med behandlingstid innen tre måneder	61	71	95	83	82	81	76
Andel barn med tiltak per 31.12. med utarbeidet plan	68	88	85	86	86	..	..
Andel undersøkelser som fører til tiltak (funksjon 244)	32,3	28,6	44,2	41,7	42,8	..	..
System for brukerundersøkelser i barnevernstjenesten	0	1	1	..	..	..	..
Benyttet brukerundersøkelse siste år	0	0	0	..	..	..	..
Innført internkontroll i barnevernstjenesten	0	1	1	..	..	..	..

Ut fra tallene ovenfor ligger Våler høyere enn de øvrige i sammenligningsgruppen for de fleste nøkkeltallene pr. innbygger. Når det gjelder utgifter pr. barn er det mer variasjon. Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251 og 252) per barn i barnevernet, ligger en god del høyere i Våler enn i de øvrige i sammenligningsgruppen.

Kultur og oppvekst

Under dette området finner vi både skoler, barnehager og kultursektoren. Vi har valgt å beskrive disse under hvert sitt avsnitt.

Grunnskolen

Under dette området finner vi enhetene:

- Vålbyen skole
- Nordhagen skole
- Våler ungdomsskole
- Kultur
- Glåmdal interkommunale voksenopplæring IKS (GIV-IKS) eies av Hedmark fylkeskommune og kommunene Kongsvinger, Eidskog, Grue, Våler, Sør-Odal og Nord-Odal. Dette området belyses ikke nærmere i denne analysen.

Regnskapstallene viser følgende (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Grunnskole	35 258	35 592	35 925	35 584

Netto driftsutgift for skolen i 2015 er litt lavere enn justert budsjett 2015 og regnskap 2014.

Vi har valgt å vise noen nøkkeltall for grunnskoleopplæring, skolefritidsordning (SFO), spesialundervisning og skoleskyss.

Grunnskole	Våler	Våler	Våler	Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samle	23,9	24,1	25	23,3	24,1	22,6	23,8
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), i prosent av samlede netto driftsutg	0,5	0,7	0,8	0,5	0,5	0,8	0,9
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger, kons	13070	13121	12862	12335	12617	11896	14415
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger, konsern	271	399	419	250	267	418	521
Netto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per innbygger	11618	16811	15810	3615	3244	2964	4454

Grunnskole	Våler	Våler	Våler	Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
6-9 år, konsern							
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	12,5	12,7	13	7,9	7,9	7,2	8,9
Andel timer spesialundervisning av antall lærertimer totalt	14,2	12,2	18,3	17,5	17,6	16,1	17,6
Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss	46,2	45,1	46	21,5	23,2	34,9	49,8
Andel elever i kommunal SFO med 100prosent plass	33,1	33,3	39	56,5	54,4	49,8	33
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per	137614	142201	145312	115559	114713	118251	127305
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev, konsern	101681	103209	106485	88276	88320	92108	99061
Korrigerte brutto driftsutgifter til skolefritidstilbud (215), per komm. bruker	32886	37861	38452	27615	26906	25016	26601
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	11,9	11,8	11,5	13,7	13,5	12,9	11,6
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	37	39,1	39,7	40,8	40,7	40	..
Andel avtalte årsverk i grunnskolesektor, konsern	20,7	21,8	21,1	25	24,9	21	22,2
Andel lærere med universitets-/høgskoleutdanning og pedagogisk utdanning	90	91,8	89,3	85,8	87	88,9	87,2

Ut fra disse tallene ligger Våler kommune forholdsvis høyt for driftsutgifter pr. innbygger, og også hvor mye som brukes driftsutgifter i prosent av samlede driftsutgifter, i forhold de øvrige i sammenligningsgruppen. For korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev ligger Våler endel høyere enn de øvrige. Utgifter til **skoleskyss** ligger nest høyest i sammenligningsgruppen. Når det gjelder driftsutgifter til **skolefritidstilbud** pr. innbygger, ligger Våler vesentlig høyere enn de øvrige i sammenligningsgruppen. Det samme gjelder når vi ser på driftsutgifter pr. bruker. Andel elever som får **spesialundervisning** er vesentlig høyere i Våler enn de øvrige i sammenligningsgruppen. Andel lærere med høyere utdanning er litt høyere i Våler enn i de øvrige i sammenligningsgruppen.

I forhold til de øvrige kommunene i distriktet her i 2015, så er oversikten slik for noen av tallene:

Grunnskole alle kommuner	Kongsvinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Våler
Netto driftsutgifter grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), i prosent av samle	23	22,7	25,3	21,2	19	18,9	25
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	5,3	7,3	5,7	15,5	9,2	7,5	13
Andel elever i kommunal SFO med 100prosent plass	52,2	50	70,9	39,8	5,6	54,1	39
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	13,1	14,8	12,6	12,4	12,6	13,3	11,5
Andel lærere med universitets-/høgskoleutdanning og pedagogisk utdanning	82,4	86,6	82	77	94,8	89,6	89,3

Våler ligger nest høyest på netto driftsutgifter i prosent av samlede netto driftsutgifter. Andel elever med spesialundervisning skiller seg også ut med et høyt tall. Gjennomsnittlig gruppestørrelse er lavest i Våler.

Vi tar også med en oversikt over brukerbetaling SFO for kommunene i regionen, med eksempel ukentlig oppholdstid pr uke på 10 timer. Våler ligger her på et gjennomsnitt i regionen.

Brukerbetaling SFO	Kongsvinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Våler
Foreldrebetaling SFO: ukentlig oppholdstid 10 timer, i kroner per måned	1793	1380	1509	1310	1200	1870	1555

Skoleresultater

Når det gjelder andre nøkkeltall knyttet til skolesektoren, så har vi et annet nettsted, kalt skoleporten²³. Dett er tall for 2015/2016 og angir resultatene ved utgangen av 10. klasstrinn.

Indikator og nøkkeltall	Våler kommune	Hedmark fylke	Nasjonalt
Driftsutgifter per elev	134 019	112 454	108 511

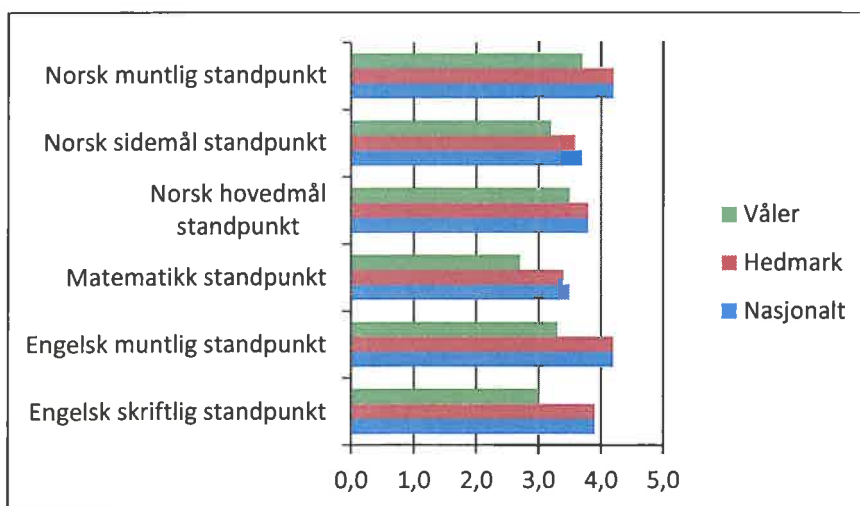
I denne sammenligningen ligger Våler en god del høyere enn Hedmark fylke og nasjonalt, på driftsutgifter pr. elev.

Vi har tatt med en oversikt over grunnskolepoeng²⁴ for alle skolene i distriktet, pluss Hedmark og nasjonalt, trinn 10 begge kjønn.

	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
Nasjonalt	40,0	40,1	40,4	40,8	41,2
Hedmark	39,1	39,2	39,3	40,0	40,4
Eidskog	39,1	39,2	39,3	40,0	40,4
Grue	39,2	39,4	36,7	38,4	38,6
Kongsvinger	39,7	38,0	39,0	40,6	39,2
Nord-Odal	40,0	40,5	36,3	39,1	38,4
Sør-Odal	37,2	39,7	41,0	39,2	40,2
Våler	37,8	37,0	39,1	39,7	36,5
Åsnes	37,7	37,6	38,0	38,9	39,7

Som vi ser, ligger Våler lavest i regionen for resultatet i 2015-2016. Det er også en nedgang fra tidligere år i tabellen.

Standpunktkarakteren gir informasjon om kompetansen til eleven ved avslutninga av opplæringa i faget. Nedenfor har vi tatt med en oversikt over standpunktkarakterer i noen av fagene på 10 trinn, for Nasjonalt, Hedmark og Våler for året 2015-2016.

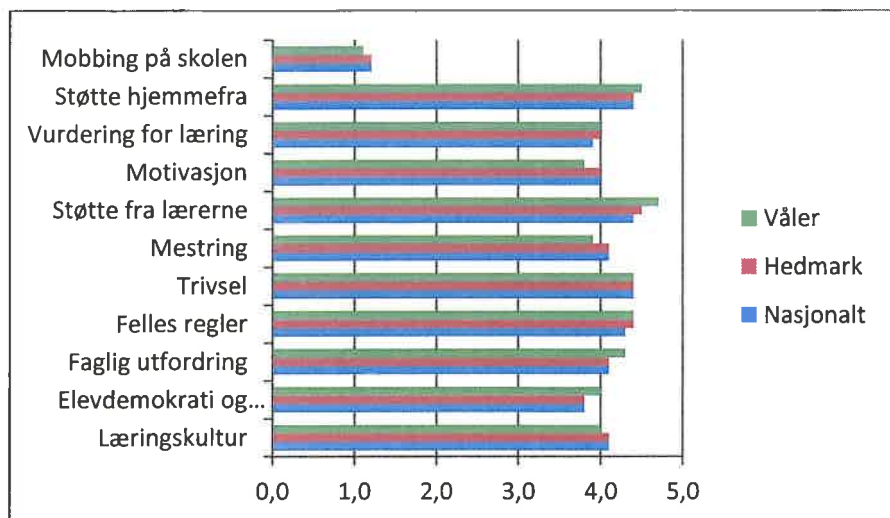

²³ <http://skoleporten.udir.no/>

²⁴ Grunnskolepoeng regnes ut ved at alle avsluttende karakterer som føres på vitnemålet, legges sammen og deles på antall karakterer slik at en får et gjennomsnitt. Deretter ganges gjennomsnittet med 10. Elever som har færre enn halvparten gyldige karakterer er ikke med i beregningene

Her ligger Våler dårligere an på alle disse utvalgte fagene.

Vi har også tatt med en oversikt over elevundersøkelsen fra 2015-2016. Skala 1-5. Høy verdi betyr positivt resultat. Unntakene er mobbing på skolen hvor lav verdi er positivt og andel elever som opplever mobbing som viser andelen elever (prosent).

Mobbing har en litt mer positiv verdi i Våler enn Hedmark og nasjonalt. Våler ligger også bedre an eller likt enn de øvrige på de fleste målepunktene unntatt motivasjon, mestring og læringskultur.

Barnehager

Våler kommune har to kommunale barnehager:

- Nordhagen barnehage
- Vålbyen barnehage
- Det er også to private barnehager i Våler.

Netto utgifter er som følger (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Barnehage	8 212	8 783	8 650	8 414

Det er et mindreforbruk i barnehager i forhold til både justert budsjett og regnskap 2014.

Her er noen nøkkeltall knyttet til barnehage.

Barnehager	Våler 2013	Våler 2014	Våler 2015	Gj.snitt alle komm. 2015	Gj.snitt landet u.Oslo 2015	Gj.snitt Hedmark 2015	Gj.snitt KG 2 2015
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager, konsern	114055	131372	131350	131858	130606	118303	127851
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	84,7	88,5	87,3	90,4	91	91,5	90,2
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage	52,2	50,4	47,4	50,7	49,6	58,5	74,2
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	169403	175814	184985	181752	178464	158773	170926
Andel ansatte med barnehagelærerdanning	34,1	35,7	37,2	36,1	36,4	34,5	34,5

Barnehager	Våler	Våler	Våler	Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG 2
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning	93,8	100	100	91,8	92,6	94,5	88,9
Andel ansatte menn til basisvirksomhet i barnehagene	2,4	5,4	7,5	8,8	7,7	7,2	4,6
Korrigerte oppholdstimer per årsverk til basisvirksomhet, alle barnehager	11830	12268	11209	13041	13033	12639	11906
Korrigerte brutto driftsutgifter til styrket tilbud til førskolebarn (f 211) pe	..	30077	40312	78115	88556	..	58369
Utgifter til kommunale lokaler og skyss per barn i kommunal barnehage (kr), kon	13139	13914	15846	17229	17102	14064	16896

Netto driftsutgifter til barnehage pr. innbygger i Våler ligger nest høyest i sammenligningsgruppen. Andelen barn med barnehageplass ligger under nivået på de øvrige i sammenligningsgruppen. Vi ser også at andelen av barn i kommunale barnehager ligger omtrent midt på treer i forhold til de øvrige i sammenligningsgruppen. Våler ligger lavest i forhold til oppholdstimer pr. årsverk. Når det gjelder ressurser og kompetanse ligger Våler høyest i forhold til de øvrige i tabellen og ligger midt på treet i forhold til andel menn i barnehagen.

Kultur og kirke

Kultur, omfatter vanlig kulturarbeid, bibliotek, kulturskole og kirke.

Vi har følgende tall for dette området (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Kultur	4 227	4 063	3 809	7 142

Det er et lite merforbruk i forhold til justert og opprinneligbudsjett, men det er mindreforbruk i forhold til regnskap 2014.

Her er noen nøkkeltall til kultur.

Kultur	Våler			Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG 2
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	1143	1220	1229	2030	1991	1834	2064
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger	228	308	294	270	273	282	343
Besøk i folkebibliotek per innbygger	6,1	6,6	8	4,4	4,6	5	3,8
Netto driftsutgifter til kommunale kultur- og musikkskoler per innbygger	389	380	323	262	287	297	433
Netto driftsutgifter til idrett per innbygger	26	35	20	180	188	171	182
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger	17	20	45	193	156	164	132

Våler bruker vesentlig mye mindre enn de øvrige i sammenligningsgruppen til kultur pr. innbygger. For kultur- og musikkskoler ligger Våler litt høyere enn de øvrige i gruppen, med unntak av KG 2, men til aktivitetstilbud barn og unge og til idrett ligger Våler vesentlig lavere enn de andre.

Kirke	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	KG 2
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter til funksjon 390,393 pr. innbygger i kroner	555	556	590	587	552	592	880

Våler ligger midt på treet i forhold til de øvrige i sammenligningsgruppen pr. innbygger, til kirkeformål.

Samfunn og næring

Under dette området finner vi enhetene:

- **Landbruk, teknisk, næring og miljø, kommuneskog**
- Solør Renovasjon IKS (SOR IKS) et interkommunalt selskap som administrerer driften av **renovasjonsordningen** i Grue, Våler og Åsnes.
- Midt-Hedmark **Brann og redningsvesen** IKS er et interkommunalt selskap som eies av kommunene Våler, Elverum, Trysil, Tynset, Rendalen, Stor-Elvdal, Alvdal, Folldal, Engerdal og Tolga.
- Våler kommunen eier for øvrig 33,33 % i Elverumregionens **Næringsutvikling AS**, sammen med Åmot kommune og Elverum kommune.

De to siste samarbeidene vil ikke bli vurdert i denne omgangen, men vi tar med KOSTRA-oversikter over tilrettelegging for næringslivet og brann og beredskap. For øvrig vil disse samarbeidene kunne bli vurdert i forhold til plan for selskapskontroll.

Vi velger å dele dette området inn i landbruk, næring, skog og miljø, teknisk, selvkostområder og eiendom.

Landbruk, næring, skog og miljø

Her har vi tatt med følgende tjenester:

- Landbruk
- Fellestjenester NM
- Kommuneskog/jord Haslemoen

Landbrukskontoret er et vertskommunesamarbeid mellom Åsnes og Våler, med Våler kommune som vertskommune.

Vi har følgende tall for dette området (tall i hele tusen). På grunn av omorganisering er ikke tall fra 2014 sammenlignbare.

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Plan, skog, landbruk & næring	963	581	3 286	

Vi har valgt å ta med noen nøkkeltall og kommentarer for næringsutvikling.

Tilrettelegging og bistand for næringslivet - nivå 2	Våler			Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Nto driftutg. til tilrettelegging og bistand for næringslivet pr. innb. (kr),	546	708	458	58	70	94	140
Nto driftutg. til landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling pr	731	727	451	98	114	216	352
Bto investeringsutg. til tilrettelegging og bistand for næringslivet pr. innb.,	169	7	0	186	213	102	458
Bto investeringsutg. til kommunal næringsvirksomhet pr. innb., konsern	116	13	141	193	154	98	101
Bto investeringsutg. til landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	0	20	0	7	8	1	0

Våler bruker mye både på tilrettelegging og bistand for næringslivet pr innbygger og på landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling i forhold til enn de øvrige i sammenligningsgruppen.

Teknisk

Her har vi tatt med tjenester for administrasjon fellestjenester teknisk og eiendom, samferdsel og brann/beredskap. Området har en total nettoutgift på (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Teknisk	21 758	20 238	18 874	7 494

Det er totalt et merforbruk i 2015 i forhold til budsjettet for 2015. På grunn av omorganisering er ikke tallene sammenlignbare for 2014.

Her er nøkkeltall til plan og byggesaksbehandling.

Fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø	Våler			EAK Landet	EAKUO Landet uten Oslo	EKA04 Hedmark	KG 2
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter til fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø i	0,29	0,69	0,4	1,12	1,14	1	1,14
Netto driftsutgifter til fysisk planlegging, kulturminner, natur og nærmiljø pe	160	374	205	594	595	525	693
Netto driftsutgifter til plansaksbehandling per innbygger. Konsern. Kroner	70	67	53	217	217	200	292
Netto driftsutgifter til kart og oppmåling per innbygger., konsern	131	81	110	79	85	88	154
Brutto driftsutgifter til fysisk planlegging, kulturminnevern, natur og nærmiljø	457	621	438	988	1014	838	1408
Gjennomsnittlig saksbeh.tid for områdereg. vedtatt av kommunen. Kalenderdager	..	..	..	0	0	0	0
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager	40	..	28	40	39	38	..
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager	15	9	7	18	18	17	17
Andel søkn. om tiltak der komm. har overskredet lovpålagt saksbehandlingstid	1	5	0	7	7	11	..
Gj.snittlig saksbehandlingstid for opprettelse av grunneiendom. Kalenderdager	52	81	51	51	51	66	..

Våler ligger en god del lavere enn de øvrige i tabellen for utgifter pr. innbygger til fysisk planlegging osv. Når det gjelder kart og oppmåling, ligger de litt høyere. Saksbehandlingstiden for byggesak ligger under de øvrige i sammenligningsgruppen.

Vi tar også med noen tall for samferdsel under dette området:

Samferdsel	0426 Våler			EAK Landet	Landet uten Oslo	EKA04 Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Nto. dr.utg. i kr pr. innb., samferdsel i alt, konsern	999	740	871	732	868	720	1310
Nto. dr.utg. i kr pr. innb., komm. veier og gater, konsern	999	740	871	821	948	779	1306
Nto. dr.utg. i kr pr. km kommunal vei og gate, konsern	44471	32976	38529	108947	113258	73636	75774
Kommunalt tilskudd i kr pr. km privat vei	..	4444	4444	5702	5702	4321	2340
Korr. bto. dr.utg. i kr pr. km komm. vei og gate, konsern	45941	36271	39729	127681	121640	72632	76474

Våler ligger noe høyere enn landet og Hedmark men lavere enn KG 2, på netto driftsutgifter pr. innbygger. For de øvrige tallene ligger Våler en del under de øvrige i sammenligningsgruppen.

Eiendom

Kommunale bygg ligger under *Teknisk* i regnskapet

Vi har tatt med følgende nøkkeltall for dette området, eiendomsforvaltning og klima og energi.

Eiendomsforvaltning for utvalgte kommunale formålsbygg	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger, konsern	5308	4901	5089	4596	4567	4485	5171
Netto driftsutgifter til kommunal forvaltning av eiendommer (F121) per innbygge	233	19	141	247	242	315	192
Netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning, i prosent av samlede net	9,7	9	9,9	8,7	8,7	8,5	8,5
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per kvadratme	890	719	749	1022	994	898	836
Korrigert brutto driftsutgifter til kommunal forvaltning av eiendommer per kvad	38	2	20	54	51	60	30
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadrat	41	27	15	96	89	77	85
Utgifter til driftsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter,	568	475	500	499	502	511	460
Herav energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konser	161	132	124	100	102	111	109
Brutto investeringsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning i prosent av samle	44,4	6,3	14,6	41,1	40,4	37,6	48,1

Våler ligger høyere enn i de øvrige i sammenligningsgruppen for netto driftsutgifter til kommunal eiendomsforvaltning per innbygger utenom KG 2.. Det *kan* være et signal på at kommunen vedlikeholder sine eiendommer bra, men det kan nok også ha andre årsaker.

Vi tar også med en egen tabell for klima og energi. Når det gjelder energikostnader, ligger Våler høyere enn de øvrige i sammenligningsgruppen for alle måltallene.

Klima og energi	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Kommunale energikostnader, per innbygger, konsern	1789	1709	1761	765	811	920	1158
Andel energikostnader i prosent av kommunens samlede brutto driftsutgifter, kon	2,2	2	2,1	1	1,1	1,2	1,3
Herav energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konser	161	132	124	100	102	111	109

Brann og redning

Våler kommune er med i Midt-Hedmark Brann og redningsvesen IKS og en eventuell kontroll mot brann og redning i Våler, må i så fall skje gjennom selskapskontroll.

Vi har ikke så mange tall i forbindelse med **brann og beredskap**, men tar med en oversikt over netto driftsutgifter til pr. innbygger for alle kommunene i regionen, samt landet og Hedmark. I denne sammenhengen ligger Våler blant de høyeste på tabellen, men har jo også færrest innbyggere i regionen, noe som er med på å dra opp utgiften pr. innbygger.

	Kong-svinger	Nord-Odal	Sør-Odal	Eidskog	Grue	Åsnes	Våler	Landet	Land uO	Hedmark
Brann og beredskap										
Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger	916	668	626	886	856	731	822	680	702	590

Selvkostområder

Dette er VAR områder (vann/avløp/renovasjon) og feiing.

Når det gjelder vann og avløp, så har det ikke noen hensikt å se på nettoutgiften, ettersom området enten går i 0 eller det er nettoinntekt på grunn av at det er selvkostområde. Ettersom vi ikke har oversikt over utgiftene, har vi ikke tatt med noen regnskapstall på dette området.

I tabellene nedenfor, har vi tatt med nøkkeltall for vann og avløp. Når det gjelder utgifter, så er ikke disse tatt med her, heller ikke inntekter. Vann og avløp skal leveres til selvkost, og dette blir omtalt i eget avsnitt nedenfor.

Vi begynner med vann, hvor det går fram at kun 64,6 % er tilknyttet kommunal vannforsyning i Våler. 95 % har vannmåler. Forsyningssikkerheten er 100 %.

Vann	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning	60,3	60,2	64,6	84,7	82,7	71,2	..
Andel av husholdningsabonnentene som har installert vannmåler	80	80	95	..	..	..	..
Forsyningssikkerhet, vann	0,15	0,06	1,03	0,66	0,7	0,99	..
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning	0,15	0,06	0,5	0,21	0,24	0,16	..
Andel av husholdningsabonnentene som har installert vannmåler	0,25	0,21	0,27	0,69	0,68	0,76	..
Gjennomsnittlig årlig avbruddstid i vannforsyningen (totalt)	32	34	35	33	32	30	..
Gjennomsnittlig årlig avbruddstid i vannforsyningen (ikke-planlagt)	..	..	20	29	29	30	..
Andel fornyet ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år	..	..	144	207	214	186	..
Beregnet gjennomsnittsalder for vannledningsnett med kjent alder	60,3	60,2	64,6	84,7	82,7	71,2	..
B7. Andel av total vannleveranse til lekkasje	80	80	95	..	..	..	..
Estimert gjennomsnittlig husholdningsforbruk per tilknyttet innbygger (l/pers/d)	0,15	0,06	1,03	0,66	0,7	0,99	..

For avløp er 53,5 % tilknyttet kommunal avløpstjenester og 95 % har måler.

Avløp	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste	53,1	53	53,5	84,2	82,2	69,9	..
Andel av husholdningsabonnentene på avløp som har installert vannmåler	80	80	95	..	..	..	..
Gebyrinntekter per innbygger tilknyttet kommunal avløpstjeneste (kr/tilkn.innb)	1921	2165	2281	1636	1697	2213	..

Nedenfor har vi valgt ut nøkkeltall knyttet til gebyrer for vann, avløp, saksbehandling og feiing.

Gebyrsatser - brukerbetaling	Våler			EAK Landet	EAKUO Landet uten Oslo	EKA04 Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	4307	4795	3836	3377	3381	3605	3811
Tilknytningsgebyr vann - én sats (gjelder rapporteringsåret+1)	2482	2586	2066	..	..	..	..
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1)	5106	5388	4311	3781	3784	4738	4227
Tilknytningsgebyr avløp - én sats (gjelder rapporteringsåret+1)	2482	2586	2066	..	..	..	..
Saksbeh.gebyr, privat reg.plan, boligformål. jf. PBL-08 § 33-1	19700	20114	20910	59663	59429	37361	..
Saksbeh.gebyret for oppføring av enebolig, jf. PBL-08 §20-1 a	8700	8883	10880	12362	12335	11437	..
Standardgebyr for oppmålingsforetning for areal tilsvarende en boligtomt 750 m2	9490	9689	2190	16015	15988	15063	..
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret +1)	482	533	422	431	432	470	445

Vi har ingen sammenligningstall for tilknytningsgebyr for de øvrige i sammenligningsgruppen. Våler har litt høyere gebyr på årsgebyr vann og ligger også høyt i forhold til årsgebyr avløp. For feiing er beløpet litt lavere enn de øvrige. For saksbehandlingsgebyrene ligger Våler lavere enn de øvrige.

Vi tar også med ekstra tall for renovasjon, hvor årsgebyr for avfall ligger litt lavere på samme nivå som de øvrige.

Avfall og renovasjon	Våler			Landet	Landet uten Oslo	Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Finansiell dekningsgrad - avfall	101	105	105	92	90	93	77
Selvkostgrad	101	100	100	99	99	100	100
Gebyrinntekter per innbygger	984	1033	1105	..	..	..	..
Gebyrgrunnlag per årsinnbygger for kommunal avfallshåndtering (kommune)	979	980	1054	..	..	..	..
Årsgebyr for avfallstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)	2359	2564	2537	2618	2616	2342	2404
Husholdningsavfall per årsinnbygger (kommune)	387	377	376	..	..	..	..

Økonomi og stabsfunksjoner

Vi tar med følgende enheter og tjenester under dette området:

- Rådmannskontoret
- Økonomikontoret
- Lønn og personal
- IT
- Post og arkiv
- Næringsarbeid
- Servicetorg.

Området for rådmann har følgende tall (tall i hele tusen):

Netto utgift	R 2015	JB 2015	OB 2015	R 2014
Rådmann og stabsavdelinger	17 200	15 230	14 061	11 982

Stab og rådmannen med mer har et merforbruk på nesten 2 mill. i forhold til justert budsjett 2015. Kostratallene viser at Våler ligger høyere enn de øvrige på brutto driftsutgifter i prosent av totale

brutto driftsutgifter, og høyere enn de øvrige på netto driftsutgifter pr innbygger. Tallene for 2015 er ikke sammenlignbare med 2014, da 2014 inneholder kun rådmann, økonomi og lønn/personal.

Noen nøkkeltall til administrasjon finner vi her:

Administrasjon, styring og fellesutgifter	Våler			Gj.snitt alle komm.	Gj.snitt landet u.Oslo	Gj.snitt Hedmark	Gj.snitt KG02
	2013	2014	2015	2015	2015	2015	2015
Brutto driftsutgifter, administrasjon og styring, i prosent av tot.brt. driftsut	9,5	9,2	8,6	8,1	6	6,4	8,1
Netto driftsutgifter, administrasjon og styring, i kr. pr. innb., konsern	7572	7381	6940	6379	4021	4266	6379

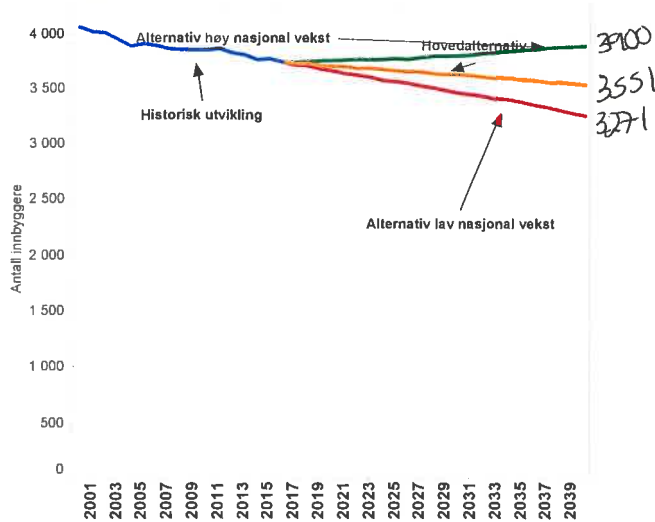
Våler kommune ligger over de øvrige i sammenligningsgruppen for disse to kostravurderingene.

Oversikt over øvrige vedlegg

Vedlegg 2	Befolkningssammensetning og framskriving 2016, 2025 og 2040.
Vedlegg 3	Oversikt over hvem som tilhører kommunegruppe 2
Vedlegg 4	Diagram produksjonsindeksen.
Vedlegg 5	Folkehelseprofil for Våler

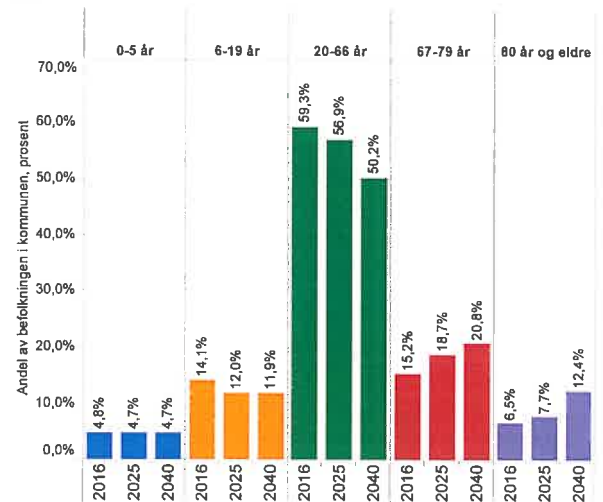
Velg kommune
Våler (Hedm.)

Utviklingen i befolkningen 2000-2040. Ulike alternativer for befolkningsframskrivninger. Våler (Hedm.)

Befolkningssammensetningen i 2016, 2025 og 2040.

Hovedalternativet. Summerer seg til 100 % for det enkelte år. Våler (Hedm.)

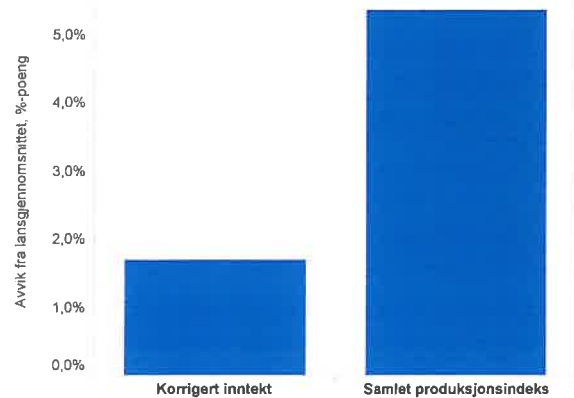
Kommunegruppe 2 (2013)

0127	Skiptvet	2
0239	Hurdal	2
0423	Grue	2
0426	Våler	2
0429	Åmot	2
0430	Stor-Elvdal	2
0438	Alvdal	2
0439	Folldal	2
0511	Dovre	2
0515	Vågå	2
0519	Sør-Fron	2
0520	Ringebu	2
0540	Sør-Aurdal	2
0543	Vestre Slidre	2
0544	Øystre Slidre	2
0616	Nes	2
0617	Gol	2
0618	Hemsedal	2
0621	Sigdal	2
0714	Hof	2
0817	Drangedal	2
0828	Seljord	2
0829	Kviteseid	2
0911	Gjerstad	2
0928	Birkenes	2
1029	Lindesnes	2
1112	Lund	2
1114	Bjerkreim	2
1141	Finnøy	2
1142	Rennesøy	2
1223	Tysnes	2
1231	Ullensvang	2
1241	Fusa	2
1264	Austrheim	2
1419	Leikanger	2
1429	Fjaler	2
1430	Gaular	2
1431	Jølster	2
1433	Naustdal	2
1511	Vanylven	2
1525	Stranda	2
1543	Neset	2
1557	Gjemnes	2
1560	Tingvoll	2

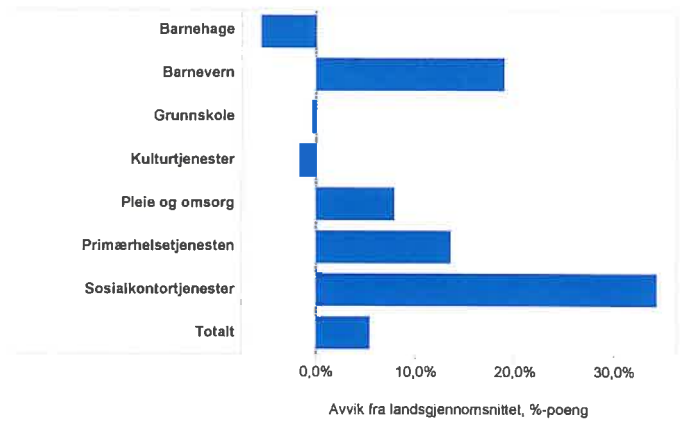
1567	Rindal	2
1612	Hemne	2
1627	Bjugn	2
1630	Åfjord	2
1635	Rennebu	2
1636	Meldal	2
1644	Holtålen	2
1724	Verran	2
1744	Overhalla	2
1818	Herøy	2
1822	Leirfjord	2
1840	Saltdal	2
1854	Ballangen	2
1868	Øksnes	2
1913	Skånland	2

Velg kommune
Våler (Hedm.)

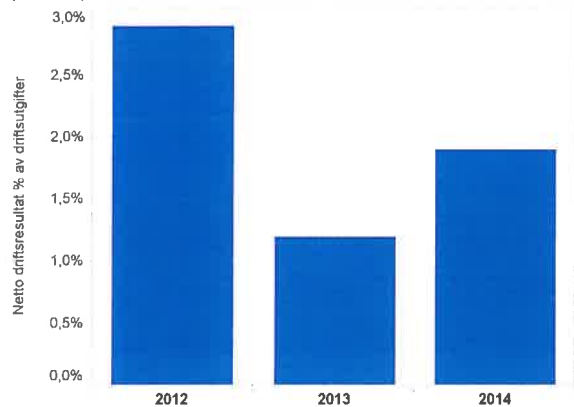
Korrigert inntekt og samlet produksjonsindeks. Avvik fra landsgjennomsnittet målt i prosentpoeng. Våler (Hedm.)

Produksjonsindeksen. Tjenester. Avvik fra landsgjennomsnittet målt i prosentpoeng. Våler (Hedm.)

Netto driftsresultat i prosent av driftsutgifter. Våler (Hedm.)

PRODUKSJONSINDEKS

For nærmere opplysninger se Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi https://www.regjeringen.no/contentassets/5793ef452cd2404bafa23522921a1e1d/tbu_nov_2015.pdf Vedlegg 10.

Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt=100 for produksjonsindeksene og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av samlede driftsinntekter. Tall fra 2014

Tabell 2

Kommune	Barneh.	Gr.skole	Helse	Pl/oms.	Barnev.	Sosial	Kultur	Samlet	Korr. innt.	Netto dr.res.
Kongsvinger	95,7	98,9	87,4	96,4	131,5	122,2	65,9	98,0	95,4	0,9
Nord-Odal	99,1	93,5	93,3	97,4	118,7	131,2	66,6	97,9	97,8	3,1
Sør-Odal	107,3	105,7	101,4	95,9	121,4	131,0	64,8	102,4	98,4	-0,7
Eidskog	104,4	93,8	101,2	106,9	156,1	134,0	35,3	102,9	100,8	0,0
Grue	99,4	91,9	92,4	102,1	137,3	133,3	47,1	99,1	101,5	-1,1
Åsnes	105,5	97,7	111,1	105,9	132,5	141,6	50,8	104,5	98,4	-1,0
Våler	94,4	99,6	113,5	107,8	118,9	134,4	98,4	105,4	101,7	1,9

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 373 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vektor) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vektor. I tillegg vises netto driftsresultat for 2014. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokeret til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokeret til sektoren.

Våler (Hedmark)

VEDLEGG 5

Folkehelseprofilen er et bidrag til kommunens arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne, jamfør lov om folkehelsearbeid. Statistikken er fra siste tilgjengelige periode per oktober 2015.

Nye indikatorer i 2016:

- Valgdeltakelse ved valget i 2015
- Indikatorer fra Ungdata-undersøkelsen
- Overvekt inkl. fedme fra nettbasert sesjon
- Frafall etter foreldrenes utdanningsnivå (figur på midtsidene)

Utgitt av
Folkehelseinstituttet
Avdeling for helsestatistikk
Postboks 4404 Nydalen
0403 Oslo
E-post: kommunehelsa@fhi.no

Redaksjon:
Camilla Stoltenberg (ansv. redaktør)
Else-Karin Grøholt (fagredaktør)
I redaksjonen: Fagredaksjon for folkehelseprofiler
Idékilde: National Health Observatories, Storbritannia
Foto: Scanpix og Colourbox
Midtsidene: I samarbeid med Helsedirektoratet
Bokmål
Batch 0602161525.0602161705.0602161525.0602161555.06/02/2016
17:15

Elektronisk distribusjon:
www.fhi.no/folkehelseprofiler

Noen trekk ved kommunens folkehelse

Temaområdene er valgt med tanke på mulighetene for helsefremmende og forebyggende arbeid, men er også begrenset av hvilke opplysninger som er tilgjengelig på kommunenivå. Indikatorene tar høyde for kommunens alders- og kjønnsammensetning, men all statistikk må også tolkes i lys av annen kunnskap om lokale forhold.

Befolkning

- Valgdeltakelsen i kommunen var lavere enn i landet som helhet ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2015. Valgdeltakelse kan si noe om samfunnsengasjementet i kommunen.

Levekår

- Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt er høyere enn i landet som helhet. Lav inntekt defineres her som under 60 % av nasjonal medianinntekt.

Miljø

- Andelen personer som får vann fra vannverk som både har tilfredsstillende resultater mht. E. coli og stabil drikkevannsløyper ser ut til å være høyere enn landsnivået. Når man vurderer kommunens drikkevannsforsyning, må det tas hensyn til at statistikken omfatter den delen av befolkningen som får vann fra rapportpliktige vannverk, se indikatornummer 11, forsyningsgrad.
- Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de er veldig eller ganske mye plaget av ensomhet, er ikke entydig forskjellig fra landsnivået. Tallene er hentet fra Ungdata-undersøkelsen.
- Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de er litt eller svært fornøyd med lokalmiljøet, er ikke entydig forskjellig fra landsnivået. Tallene er hentet fra Ungdata-undersøkelsen.

Skole

- Andelen 10.-klassinger som trives på skolen er ikke entydig forskjellig fra landet som helhet. Kommuneverdien kan imidlertid skjule stor variasjon mellom skoler. Tallene er hentet fra Elevundersøkelsen.
- Frafallet i videregående skole er ikke entydig forskjellig fra landsnivået. På midtsidene kan du se hvordan frafallet i kommunen varierer med foreldrenes utdanningsnivå. Frafall er en viktig folkehelseutfordring i hele landet.

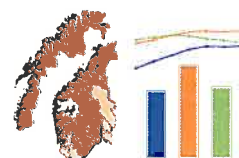
Levevaner

- Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de er fysisk inaktive (andpusten eller svett sjeldnere enn én gang i uka), er ikke entydig forskjellig fra landsnivået. Tallene er hentet fra Ungdata-undersøkelsen.
- Andelen med overvekt inkludert fedme, ser ut til å være høyere enn i landet som helhet, vurdert etter resultater fra nettbasert sesjon 1 for gutter og jenter (17 år).

Helse og sykdom

- Det er utilstrekkelig tallgrunnlag for å vise statistikk på sosiale helseforskjeller i kommunen, målt som forskjell i forventet levealder mellom utdanningsgrupper. Les mer om sosial ulikhet på midtsidene.

For flere indikatorer og mer detaljert statistikk se
Kommunehelse statistikkbank,
khs.fhi.no

Utjevning av sosiale helseforskjeller: ikke bare hva vi gjør, men også hvordan

Alle faktorer som påvirker helsa, og som er sosialt ulikt fordelt i befolkningen, bidrar til å opprettholde sosiale ulikheter i helse. Ulikhetene varierer i tid og mellom ulike geografiske områder, og det forteller oss at det er mulig å redusere dem.

Sosiale ulikheter i helse vil si at vi ser systematiske helseforskjeller som følger inntekt og utdanningslengde. Forskjellene er uavhengige av kjønn og alder og gjelder blant annet forventet levealder, ulike sykdommer og levevaner som kosthold og røyking. De finnes i de fleste fylker og kommuner, men siden størrelsen på ulikhetene varierer, vet vi at det er mulig å redusere dem.

Helseforskjellene danner som regel en jevn gradient gjennom befolkningen. En gradient kan ses på som en stige og vil si at litt bedre sosioøkonomisk status gir (statistisk sett) litt bedre helse. Ikke bare har de nest fattigste bedre helse enn de aller fattigste. Vi ser også at de aller rikeste i gjennomsnitt har litt bedre helse enn de nest rikeste. Det samme gjelder når vi ser på sammenhengen mellom helse og utdanning; jo lengre utdanning, jo bedre helse.

Dersom vi skal utjevne helseforskjellene, må vi ha hele befolkningen i tankene. Et godt gjennomført tiltak kan samlet sett gi en betydelig folkehelsegevinst fordi det når frem til mange.

Tiltak kan være ment å treffe alle og gi mest nytte til de som har størst behov, men dersom en ikke undersøker og sikrer dette i den praktiske gjennomføringen kan resultatet bli at man forsterker i stedet for å utjevne helseforskjeller.

Vi kan se på helsen som endepunktet i en årsakskjede hvor grunnleggende sosiale forhold som utdanning og økonomi sammen med miljøforhold, levevaner og, til slutt, helsetjenester påvirker helsen.

Tiltak for å bedre helse og utjevne helseforskjeller kan settes inn på alle leddene i denne årsakskjeden. Nøkkelen til å redusere helseforskjellene ligger ikke i noen få enkelttiltak, men i sammensatt innsats.

Innsatsområder for utjevning

Figur 1 illustrerer eksempler på aktuelle innsatsområder for å redusere sosiale helseforskjeller. Første del av figuren omfatter innsatsområder for å redusere ulikhet i grunnleggende sosiale forhold. Videre kan man rette innsatsen mot ulikheter i levevaner, sosial støtte og andre fysiske og sosiale miljøfaktorer som mer direkte virker inn på helsen. Siste del av figuren peker på at helsetjenester kan demme opp for ulikheter skapt tidligere i årsakskjeden og at innsats på dette området også er aktuelt for å oppnå likeverdig helse.

Tiltak på det første leddet gir potensielt stor gevinst fordi det kan virke positivt på hele årsakskjeden - de retter seg mot «årsakene til årsakene».

Figur 2 viser forventet levealder i tre utdanningsgrupper. Tallene blir vist både for kommune, fylke og landet som helhet. Utdanningsforskjellene i dødelighet, og dermed forventet levealder, kan betraktes som sluttsummen av mange små og store faktorer gjennom hele livsløpet.

Virker dagens tiltak?

For å utjevne sosiale helseforskjeller trenger vi ikke nødvendigvis nye tiltak, men vi trenger å se på fordelingseffektene av det som allerede gjøres. Noen spørsmål som det kan være nyttig å reflektere over, er:

- Kan innsatsen eller tiltaket slå ulikt ut for ulike grupper?
- Er det økonomiske, sosiale eller fysiske barrierer som gjør at ikke alle kan nyttiggjøre seg tiltaket eller tjenesten?
- Krever bruk av tiltaket eller tjenesten spesielle kunnskaper eller ressurser som er ulikt fordelt i befolkningen?

Når man skal svare på disse spørsmålene er kunnskap om målgruppen og forhold i lokalmiljøet avgjørende. Eksemplene på neste side illustrerer hvordan et tiltak kan bli sosialt ulikt fordelt dersom det er opp til den enkelte å skaffe seg et gode.

Noen av eksemplene er basert på forskningsfunn og evalueringer, mens andre er lokale tiltak som ikke har vært evaluert.

Figur 1. Innsatsområder for å redusere sosial ulikhet i helse.

Eksempler: faktureringsrutiner, skolefrukt og leksehjelp

Lavinntektsusholdninger har større problemer med uforutsette regninger enn andre. En del kommunale avgifter og gebyrer faktureres ofte på årlig eller halvårlig basis og kan dermed komme som en stor og kanskje uforutsett utgift for en del husholdninger. Noen kommuner har endret faktureringsrutinene slik at man kan fakturere månedlig.

Tilskudd til kontingenter, utlån av utstyr og liknende tiltak kan gjøre det lettere for alle barn å delta på fotballtrening, kulturskole eller andre aktiviteter uavhengig av familiens ressurser. Figur 3 viser hvor mange dette kan ha betydning for i din kommune. Figuren viser andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt. Tallene vises også for fylket og landet som helhet.

En skolefruktordning som er gratis for alle, har vist seg å redusere sosial ulikhet både når det gjelder inntak av frukt og usunt snacks. Skolefrukt som må betales av foresatte, fører derimot til større sosiale forskjeller i fruktinntak.

Gratis leksehjelp er en ordning som ble innført for å redusere sosial ulikhet i læring, men en evaluering fra 2013 viste at den ikke bidro til dette. Hvorfor? Måten ordningen var innført på varierte mellom kommuner og skoler. Evalueringen antyder at de flinkeste elevene var de som best greide å benytte tilbudet.

Til sammenlikning viser forsøk med gratis kjernetid i barnehager at et systematisk og målrettet rekrutteringsarbeid var avgjørende for at også de barna som i utgangspunktet ikke gikk i barnehage skulle nyte godt av dette tilbudet.

Ulikheter i frafall

Figur 4 viser frafall i videregående skole fordelt etter foreldrenes utdanningsnivå.

På landsnivå ser vi i figuren at det er sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og frafall i videregående skole. Tallene er også vist for fylke og kommune. I vurderingen av disse tallene, er det viktig å være oppmerksom på at det også er forskjell i frafall mellom elever på yrkesfag og elever på studieforberedende fag, med høyere frafall blant yrkesfagelevne.

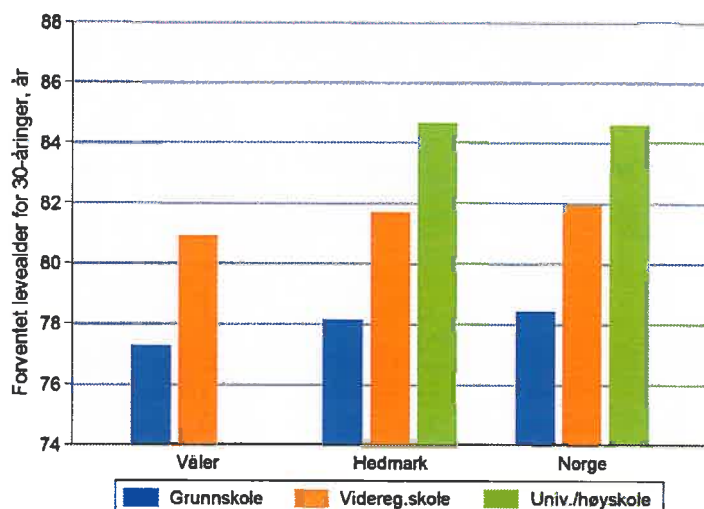
Gode faglige ferdigheter i grunnskolen øker sjansen for at eleven klarer å gjennomføre videregående skole. Arbeidet med å redusere frafall i videregående skole bør derfor starte i grunnskolen.

Kommunen kan også bidra ved å tilby flere lokale lærlingeplasser, enten direkte som arbeidsgiver, eller indirekte, ved for eksempel å stille betingelser til bedrifter i anbudskonkurranser.

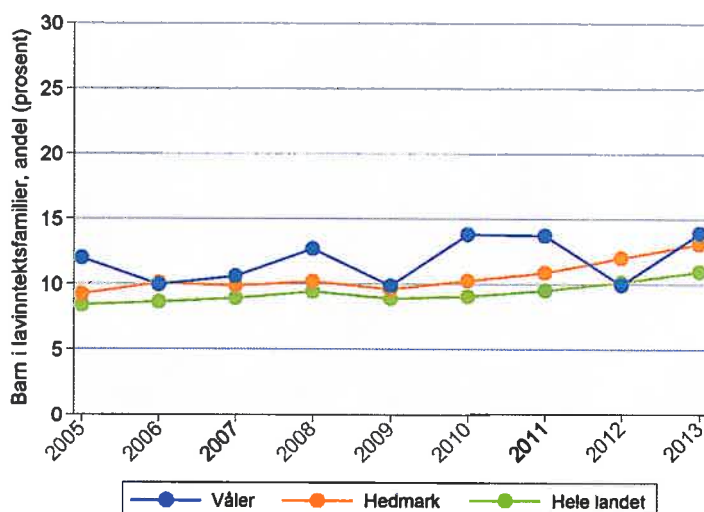
Finn en utvidet artikkel med referanser på www.fhi.no/folkeshelseprofiler

Finn flere eksempler i Helsedirektoratets veivisere for lokalt folkehelsearbeid

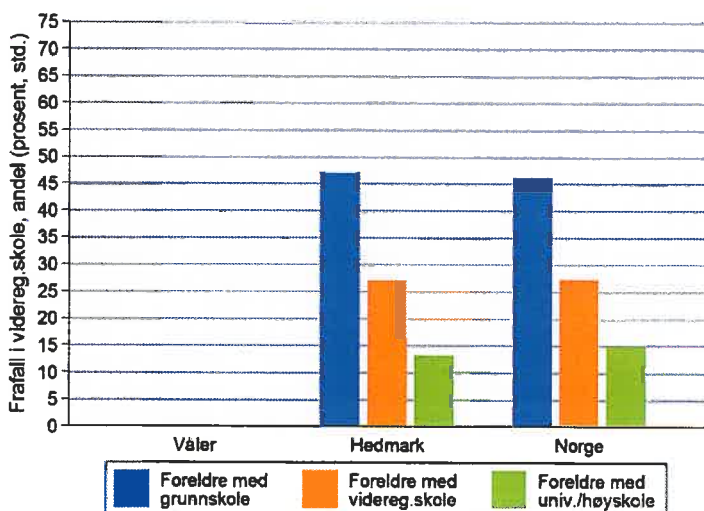
Figur 2. Forventet levealder ved 30 år etter utdanningsnivå (1999 - 2013).

Figur 3. Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt.

Figur 4. Andel som har sluttet på/ ikke bestått videregående skole, status fem år etter påbegynt opplæring, etter foreldrenes utdanning (2012-2014).

Folkehelsebarometer for din kommune

I oversikten nedenfor sammenlignes noen nøkkeltall i kommunen og fylket med landstall. I figuren og i tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulik alders- og kjønns sammensetning sammenlignet med landet. For å se på utvikling over tid, se KommuneHelse statistikkbank, khs.fhi.no. Her finnes også statistikk uten alders- og kjønnsstandardisering. Forskjellen mellom kommunen og landet er testet for statistisk signifikans, se www.fhi.no/folkehelseprofiler

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landsnivået
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landsnivået
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- Verdien for landet som helhet
- Variasjonen mellom kommunene i fylket
- De ti beste kommunene i landet

En «grønn» verdi betyr at kommunen ligger bedre an enn landet som helhet, likevel kan det innebære en viktig folkehelseutfordring for kommunen da landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter. For å få en mer helhetlig oversikt over utviklingen i kommunen kan du lage diagrammer i KommuneHelse statistikkbank. Les mer på www.fhi.no/folkehelseprofiler og se KommuneHelse statistikkbank, khs.fhi.no.

Tema		Indikator	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Våler (Hedmark)
Befolkning	1	Befolkningsvekst	0,19	0,37	1,1	prosent	
	2	Personer som bor alene, 45 år +	27,6	26,7	25,6	prosent	
	3	Valgdeltakelse 2015	58	60	60	prosent	
Levekår	4	Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	74	79	83	prosent	
	5	Lavinntekt (husholdninger), 0-17 år	14	13	11	prosent	
	6	Inntektsulikhet, P90/P10	2,4	2,5	2,7	-	
	7	Barn av enslige forsørgere	17	17	15	prosent	
	8	Arbeidsledige, 15-29 år (ny def.)	3	3,2	2,7	prosent	
Miljø	9	Uføretrygdede, 18-44 år	6,4	3,5	2,6	prosent (a,k*)	
	10	God drikkevannsforsyning	96	85	92	prosent	
	11	Forsyningsgrad, drikkevann	63	80	89	prosent	
	12	Skader, behandlet i sykehus	12,2	11,9	12,8	per 1000 (a,k*)	
	13	Ensomhet, Ungdata	16	17	18	prosent (a,k*)	
Skole	14	Fornøyd med lokalmiljøet, Ungdata	67	66	70	prosent (a,k*)	
	15	Medlem i fritidsorganisasjon, Ungdata	65	59	63	prosent (a,k*)	
	16	Trives på skolen, 10. klasse	85	87	85	prosent (k*)	
	17	Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	35	25	25	prosent (k*)	
	18	Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	33	25	26	prosent (k*)	
Levevaner	19	Frafall i videregående skole	31	24	24	prosent (k*)	
	20	Fysisk inaktive, Ungdata	15	14	13	prosent (a,k*)	
	21	Overvekt inkl. fedme, 17 år	32	25	21	prosent (k*)	
	22	Alkohol, har vært beruset, Ungdata	22	16	14	prosent (a,k*)	
	23	Røyking, kvinner	28	15	10	prosent (a*)	
Helse og sykdom	24	Forventet levealder, menn	75,9	77,4	78,2	år	
	25	Forventet levealder, kvinner	79,8	82,1	82,8	år	
	26	Utdanningsforskjell i forventet levealder	-	5	4,8	år	
	27	Psykske sympt./lid, primærh.tj., 15-29 år	168	153	142	per 1000 (a,k*)	
	28	Psykske lidelser, legemiddelbrukere	129	132	130	per 1000 (a,k*)	
	29	Muskel og skjelett, primærhelsetjenesten	319	280	262	per 1000 (a,k*)	
	30	Hjerte- og karsykdom, beh. i sykehus	15,3	17,4	17,3	per 1000 (a,k*)	
	31	Type 2-diabetes, legemiddelbrukere	58	42	35	per 1000 (a,k*)	
	32	Lungekreft, nye tilfeller	47	53	55	per 100 000 (a,k*)	
	33	Antibiotika, legemiddelbrukere	246	226	229	per 1000 (a,k*)	
	34	Vaksinasjonsdekning, meslinger, 9 år	93,5	95,3	94,7	prosent	

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert og k = kjønnsstandardisert

1. 2014, 2. 2014, i prosent av befolkningen. 3. Avgitte stemmer i prosent av stemmeberettigede. 4. 2014, høyeste fullførte utdanning (av alle med oppgitt utd.). 5. 2013, barn som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av nasjonal median. 6. 2013, forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg på 90-prosentilen og den som befinner seg på 10-prosentilen. 7. 2012-2014, 0-17 år, av alle barn det betales barnetrygd for. 8. 2014, ledige per januar mnd. (ny def.) i prosent av befolkningen. Def. avviker fra SSBs. 9. 2012-2014, mottakere av varig uførepensjon. 10. 2014, definert som tilfredsstillende resultater mht. E. coli (der minst 12 prøver er analysert) og stabil drikkevannsforsyning. Omfatter rapportpliktige vannverk. 11. 2014, befolkning tilknyttet rapportpliktige vannverk i prosent av totalbefolkningen. 12. 2012-2014, u.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 14. 2012-2014, u.skole, svært eller litt fornøyd. 15. 2012-2014, u.skole, medlem ved undersøkelsestidspunkt. 16. Skoleåret 2009/10-2014/15. 17/18. Skoleåret 2012/13-2014/15. 19. 2012-2014, omfatter elever bosatt i kommunen. 20. 2012-2014, u.skole, fysisk aktiv (svett og andpusten) mindre enn én gang i uken. 21. 2011-2014, KMI som tilsvarende over 25 kg/m², basert på selvrapportert høyde og vekt ved nettbasert sesjon 1. 22. 2012-2014, u.skole, drukket så mye at de har følt seg tydelig beruset én gang eller mer i løst siste 12 mnd. 23. 2010-2014, fødende som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger. 24/25. 2000-2014, beregnet basert på aldersspesifikk dødelighet. 26. 1999-2013, vurdert etter forskjellen i forventet levealder ved 30 år, mellom de med grunnskole som høyeste utdanning og de med videregående eller høyere utdanning. 27. 2012-2014, brukere av fastlege og legevakt. 28. 2012-2014, 0-74 år, legemidler mot psykiske lidelser, inkl. sovemidler. 29. 2012-2014, 0-74 år, muskel- og skjelettplager og -sykdommer (ekskl. brudd og skader), brukere av fastlege og legevakt. 30. 2012-2014. 31. 2012-2014, 30-74 år, brukere av blodglukosesenkende midler, ekskl. insulin. 32. 2004-2013. 33. 2012-2014, 0-74 år. 34. 2010-2014. Datakilder: Statistisk sentralbyrå, NAV, Utdanningsdirektoratet, Norsk pasientregister, Medisinsk fødselsregister, Primærhelsetjenestene fastlege og legevakt (KUHR-databasen som eies av Helsedirektoratet), Kreftregisteret, Nasjonalt vaksinasjonsregister (SYSVAK), Vernepliktsverket, Vannverksregisteret, Reseptregisteret og Ungdata-undersøkelsen fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved HiOA. For mer informasjon, se khs.fhi.no

Sak nr.	Sak	Møtedato
60/2016	Rapportering fra Hedmark Revisjon IKS.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Ingen.

Saksopplysninger

Daglig leder i Hedmark Revisjon IKS, Morten Alm Birkelid, vil presentere en benchmarking som er gjennomført i NKRFs regi.

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar revisjonens rapportering til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
61/2016	Interimrapportering regnskapsrevisjon.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

1. Revisjonsrapport – interim, Hedmark Revisjon IKS, datert xx.xx.xx (ettersendes)

Saksopplysninger

Som det går fram av oppdragsavtalen pkt. 5.3 (som ble behandlet i møtet 10.5.16, sak 18/16)) legges opp til en statusrapport regnskapsrevisjon i løpet av vinteren. Denne rapporten er sendt til rådmannen, med kopi til kontrollutvalget.

Hedmark Revisjon IKS vil være til stede og orientere om rapporten.

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar revisjonens rapportering til orientering.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
62/2016	Vurdering av kontrollutvalgets tilsynsansvar for regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

1. Vurdering av regnskapsrevisjon pr. 31.12.16.
2. Vurdering av forvaltningsrevisjon pr. 31.12.16.

Saksopplysninger

Som det går fra av koml. § 77 nr. 4 og forskrift om kontrollutvalg (bl.a. § 6), har kontrollutvalget et tilsynsansvar ovenfor regnskapsrevisjon. NKRF² har gitt ut en veileder med anbefalinger om hvordan dette kan gjennomføres. Mange av anbefalingene følges allerede, men vi tar en gjennomgang her for å vurdere de forskjellige punktene, jf. vedlegg 1. Selv om det ikke går direkte fram av lovteksten, så har NKRF også laget en veileder for kontrollutvalgets tilsynsansvar for forvaltningsrevisjon. En skjematisk framstilling av denne oppfølgingen ligger i vedlegg 2.

På denne måten anses kontrollutvalgets tilsynsansvar som dokumentert.

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget slutter seg til de vurderingene som går fram av

1. Vurdering av regnskapsrevisjon pr. 31.12.16.
2. Vurdering av forvaltningsrevisjon pr. 31.12.16.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

² Norges Kommunerevisorforbund

Kontrollutvalgets tilsynsansvar
for regnskapsrevisjon i Hedmark Revisjon IKS
 utarbeidet av Glåmdal sekretariat IKS

Anbefaling	Vurdering pr. 31.12.16 – kontrollutvalget i Våler
1. Krav til utdanning og praksis for oppdragsansvarlig revisor – RF § 11	- Oppdragsansvaret for regnskapsrevisjon i Våler i 2016 har vært Reidun Vie. Hun fredsstiller kravene iht. RF § 11. - Alle oppdragsansvarlige og utøvende revisorer i Hedmark Revisjon IKS vil oppfylle NKRFs krav til etterutdanning for perioden 2014-2016, såfremt planlagte kurs ut året blir gjennomført og ansatte ikke blir forhindret fra å delta.
2. Krav tilandel for oppdragsansvarlig revisor – RF § 12	- Oppdragsansvarlig revisor er registrert revisor og har autorisasjon.
3. Dokumentasjon av revisors uavhengighet – RF § 15	- Dokumentasjon av oppdragsansvarlig revisors uavhengighet legges fram for kontrollutvalget hvert år. Uavhengighetserklæringen for 2016 for Våler kommune (Reidun Vie) ble behandlet i møtet 29.8.16, sak 39/16.
4. Generelt om revisors uavhengighet og objektivitet – RF § 13 & 14	- Utøvende revisorer leverer sin egenvurdering til daglig leder i Hedmark Revisjon IKS. Oppdragsansvarlige leverer kun til kontrollutvalget, jf. pkt. 3.
5. Kunnskap om revisjonens innhold	- Kontrollutvalget fikk orientering om regnskapsrevisjonen i opplæringsmøtet 14.1.16. - Det gis også informasjon om regnskapsrevisjonen i engasjementsbrevet (behandlet i møtet 15.2.16, sak 6/16) og som vedlegg til oppdragsavtalen (jf. pkt. 6). - I tillegg får kontrollutvalget informasjon gjennom den årlige behandlingen av revisjonsstrategien, jf. sak 50/16 (møte 19.10.16), og oppfølgingen av denne (interimrapportering), behandlet i møtet 28.11.16. - Kontrollutvalget får også informasjon om revisjonens arbeid ved behandling av årsregnskapet/revisjonsberetningen. - Øvrig informasjon om revisjonen gis i møter ved behov.
6. Avtaler mellom revisor og kontrollutvalget	- Hedmark Revisjon IKS utarbeider en oppdragsavtale som signeres av daglig leder og kontrollutvalgets leder. Kontrollutvalget vedtok en oppdragsavtale for 2016 i møtet 10.5.16, Sak 18/16. - Hedmark Revisjon IKS rapporterer i forhold til oppdragsavtalen hvert tertial. - Det er ikke laget andre avtaler mellom kontrollutvalget og revisor.
7. Revisjonsstrategi	- Oppdragsansvarlig revisor for kommunens årsregnskap rapporterer sitt arbeid årlig til kontrollutvalget slik (minimumskrav): - o Plan/revisjonsstrategi (høst) - o Statusrapport (vinter) - o Årsavslutning (vår) (revisjonsberetning og årsavslutningsbrev). - o Årsavslutningsbrevet følges opp av revisjonen i forbindelse med utarbeidelse av revisjonsstrategi, og manglende oppfølging rapporteres i interimrapporteringen. - Kontrollutvalget fikk møtet 19.10.16, sak 49/16 informasjon om Hedmark Revisjon IKS sin interne kvalitetssikring (ISQC1). - Hedmark Revisjon IKS har ikke hatt ekstern kvalitetskontroll innen regnskapsrevisjon i 2016.
8. Nummererte brev – RF § 4	- Kontrollutvalget får nummererte brev der det er påkrevet.

Anbefaling	Vurdering pr. 31.12.16 – kontrollutvalget i Våler
	- Kontrollutvalget i Våler har mottatt ett nummerert brev i 2016, brev nr.4, tilknyttet årsavslutningen for 2015. Dette gjaldt regnskapsåret 2015, og feilen er rettet for regnskapet 2016. Det er ikke nødvendig med ytterligere oppfølging fra kontrollutvalgets side.
9. Misligheter – RF § 3, RF § 4, KF § 8	- Vi har den oppfatningen at Hedmark Revisjon IKS følger bestemmelsene som er gitt i forhold til misligheter. - Det er ikke behandlet noen saker knyttet til misligheter i 2016.
10. Revisjonsberetningen – RF § 5	- Kontrollutvalget mottar kopi av revisjonsberetningen, slik bestemmelsene sier. Hvis det er alvorlige mangler, sendes nummerert brev i forkant, jf. det som er sagt i pkt. 8.
11. Revisors møteplikt og møterett – RF § 19, KF § 19	- Oppdragsansvarlig revisor (eller den han bemyndiger) er til stede i kommunestyret når regnskapet blir behandlet. - Daglig leder i Hedmark Revisjon IKS eller oppdragsansvarlig revisor (eller den han bemyndiger) er til stede i kontrollutvalgets møter, når det er påkrevet. Dette blir vurdert fra møte til møte.
12. Revisors opplysningsplikt – RF § 20	- Revisors opplysningsplikt ovenfor kontrollutvalget følges. Kontrollutvalget får de opplysningene som de ber om.

Forklaringer til punktene:

1. Revisjonsforskriften angir kvalifikasjonskrav til hvem som kan være ansvarlig for revisjon av årsregnskapene for kommunene. Det er krav om bestått bachelor eller master i revisjon samt tre års praksis fra regnskapsrevisjon for oppdragsansvarlig revisor. Forskriftene hjemler en overgangsordning. Kvalifikasjonskravet gjelder ikke de øvrige revisorene i teamet. Dette er mest aktuelt å sjekke i forbindelse med skifte av oppdragsansvarlig revisor.
2. Det er i forskriften satt krav om vandelsattest for den som er ansvarlig for revisjonsoppdraget i en kommune. Registrerte og statsautoriserte revisorer vil ha fremskaffet vandelsattest i forbindelse med innvilget autorisasjon. Dette er mest aktuelt ved skifte av revisor.
3. Revisor har plikt til løpende å foreta en vurdering av egen uavhengighet. Oppdragsansvarlig revisor skal hvert år avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Det skal avgis uavhengighetserklæringer for hver kommune.
4. Det er gitt begrensninger for alle som deltar i revisjonen av en kommune i forhold til andre ansettelsesforhold, styreverv, interessekonflikter og rådgivningstjenester. Revisor er ansvarlig for å foreta de nødvendige vurderingene slik at utførelse av revisjonen og bemanning er i henhold til krav i lov og forskrift. Det er ikke satt noen krav om at disse vurderingene dokumenteres overfor kontrollutvalget, men utvalget bør være kjent med de formelle begrensningene for utførelse av revisjonen og eventuelt forsikre seg om at revisor løpende foretar de nødvendige vurderingene.
5. For at kontrollutvalget skal kunne ha en oppfatning av om regnskapene blir revidert på en betryggende måte, bør kontrollutvalgene ha kunnskap om hva revisjonsarbeidet omfatter.

Et engasjementsbrev fra revisor vil kunne være til hjelp. Hensikten med et engasjementsbrev er å informere den reviderte om revisjonsoppdragets art og klargjøre de involverte partenes oppgaver og plikter. Her vil formål og innhold i revisjonen utdypes nærmere, sammen med en avklaring av hva som er kommunens ansvar. Det er utarbeidet en revisjonsstandard som omhandler vilkårene for et revisjonsoppdrag og engasjementsbrev. Spesielt forhold knyttet til rapportering og kommunikasjon vil kunne bidra til nyttige avklaringer i forhold til kontrollutvalgets oppgave og forventninger. Hva kan det forventes at revisor skal rapportere når og i hvilken form? Eksempler vil være revisjonsberetningen og hva som ligger til grunn for denne, rapporteringsrutiner om avdekkede misligheter, såkalte nummererte brev og hva som vil bli rapportert i disse og eventuelt annen rapportering fra revisor.

Det vises til ISA 210 Inngåelse av avtale om vilkårene for revisjonsoppdraget når det gjelder engasjementsbrev fra revisor. Kontrollutvalget må gjøre seg kjent med dette brevet.

6. Mange har funnet det hensiktsmessig å utarbeide avtaler eller rutiner som regulerer samarbeidet og arbeidsfordelingen mellom kontrollutvalget og revisor. Dette blir ofte gjort for forhold som ikke er tilstrekkelig regulert gjennom lov og forskrift. Slike avtaler/rutiner kan eksempelvis omtale:
- Krav til skriftlighet i rapportering /kommunikasjon
 - Avklare kontrollutvalgets innsynsrett i revisors arbeidspapirer
 - Definere kvalitet på tjenesteleveransen med resultatmål og frister
 - Revisjonsstrategi /Planleggingsmemo pr oppdrag med fordeling av ressurser (i løpet av høsten)
 - Nummererte revisjonsbrev (løpende)
 - Kopi av revisjonsberetning innen angitte frister
 - Årsrapport / Oppsummeringsbrev pr. revisjonsoppdrag (våren) som kan inneholde:
 - Funn og resultater i forhold til overordnet revisjonsstrategi
 - Hovedtrekkene i gjennomført revisjon
 - Kommentarer/merknader til årsregnskap og årsberetning
 - Administrasjonens oppfølging av revisors merknader, revisjonsbrev og prosjekter
 - Revisors forslag til budsjett for revisjonsoppdrag et for kommende år og hvilke tjenester som dekkes (høsten), og evt. benchmarking
 - Avklare hva som er tilleggstjenester
 - Skriftlig egenvurdering av uavhengighet (årlig)
 - Forholdet til media og avtale om hvem som uttaler seg
 - Oppsigelse og reforhandling

Oppstillingen over er ikke uttømmende. Slike avtaler/rutiner vil etter vårt syn bidra til en tydeligere avklaring av roller og hva kontrollutvalget kan forvente fra revisor. Behovet for slike avtaler/rutiner må imidlertid ses i sammenheng med selskapsavtaler og andre avtaler som allerede regulerer det enkelte oppdraget.

7. Revisor er underlagt flere faglige standarder for hvordan et revisjonsoppdrag skal planlegges, gjennomføres og rapporteres. Det skal blant annet utarbeides en overordnet revisjonsstrategi for hvert revisjonsoppdrag.

Det er naturlig at kontrollutvalgene blir orientert om revisjonsstrategien så tidlig som mulig i revisjonsåret. Revisor kan presentere de overordnede vurderingene som er gjort i forhold til risikobildet for revisjonsoppdraget, hvordan revisjonen er planlagt gjennomført og eventuelle risiko- og fokusområder for revisjonsoppdraget.

Kontrollutvalget skal holde seg løpende orientert om revisjonsarbeidet, så revisor bør også gjennom året gi tilbakemelding om revisjonsarbeidet følger oppsatt plan, eller om det er grunnlag for å endre revisjonsstrategien på noen områder.

Revisor bør i alle tilfeller presentere en oppsummering av årets revisjon med funn og vurderinger i forbindelse med avleggelse av revisjonsberetningen og forut for kontrollutvalgets uttalelse til regnskapene.

Det er ulik praksis på om informasjonen som gis her er skriftlig eller muntlig. En fornuftig løsning kan være at revisjonsstrategi og eventuelle risikovurderinger gis muntlig, gjerne i form av en presentasjon (eventuelt i lukket møte), det samme gjelder for statusrapportering av den løpende revisjonen, mens det for oppsummeringen med funn og vurderinger er hensiktsmessig med en skriftlig redegjørelse.

Rapporteringsform, muntlig eller skriftlig, må avtales med det enkelte kontrollutvalg.

8. I forskriften er det krav om at revisor i brev skriftlig skal påpeke nærmere angitte forhold overfor kontrollutvalget. Administrasjonssjefen skal ha kopi av brevet. Det er listet opp syv forhold som krever slik rapportering. Bestemmelsen er ikke til hinder for at revisor selv vurderer om det er andre forhold som også bør rapporteres til kontrollutvalget. Forholdene som er listet opp i § 4 er av alvorlig karakter. Slike forhold skal følges opp i revisjonsarbeidet, og kontrollutvalget kan be om rapportering fra revisor om administrasjonssjefen sørger for at det blir iverksatt korrigerende tiltak.

Kontrollutvalget bør som et ledd i det å holde seg løpende underrettet om revisjonsarbeidet vurdere om det hensiktsmessig å få tilsendt annen viktig korrespondanse mellom revisor og administrasjonen.

9. Revisor skal gjennom revisjonen bidra til å forebygge og avdekke misligheter og feil. Dersom revisor konstaterer misligheter, skal det straks sendes en skriftlig, foreløpig innberetning til kontrollutvalget. Når saksforholdet er nærmere klarlagt, skal kontrollutvalget ha endelig innberetning. Administrasjonssjefen skal ha kopi av innberetningene. Misligheter er nevnt som en av de 7 forholdene i punktet over, som krever nummerert brev fra revisor til kontrollutvalget.

Rapportering om misligheter kan gjøres muntlig så lenge revisor ikke har brakt klarhet i om det er misligheter eller ikke.

Etter ISA 240 Revisors oppgaver med og plikter til å vurdere misligheter ved revisjon av regnskaper skal revisor forespørre ledelsen om dens vurdering av risiko for misligheter og etablerte kontroller for å hindre og avdekke misligheter. Kontrollutvalget kan be om bli orientert om ledelsens og revisors vurderinger på dette området

10. Kontrollutvalgene skal avgi en uttalelse om årsregnskapet etter at revisor har avgitt revisjonsberetningen, men før regnskapet vedtas av kommunestyret. Revisor skal avgi sin revisjonsberetning innen 15. april, med kopi til kontrollutvalget.

Siden en normalberetning ikke gir særlig informasjon utover selve bekreftelsen av regnskapet, bør revisor i møtet hvor kontrollutvalget avgir sin uttalelse oppsummere årets revisjon og kommentere forhold knyttet til regnskapet og årsmeldingen. Som regel vil revisor oppsummere revisjonen og kommentere forhold som bør følges opp i et eget brev.

I årsoppgjørsv brevet avklarer/bekrefter revisor om det ved årsavslutningen foreligger uavklarte forhold som det etter revisors vurdering er hensiktsmessig at kontrollutvalget også følger opp.

11. Revisor har plikt til å møte i kommunestyret når det behandler saker som har tilknytning til revisors oppdrag. For øvrig har oppdragsansvarlig revisor møterett i kommunestyret. Oppdragsansvarlig revisor har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter.

Kontrollutvalget og revisor bør uavhengig av forskriftens krav ta stilling til om det er nødvendig med revisors deltakelse i kontrollutvalgsmøter.

12. Revisor har opplysningsplikt overfor medlemmer av kommunestyret og kontrollutvalget om forhold som revisor har fått kjennskap til gjennom revisjonen, når dette kreves. Revisor har ikke plikt til å gi opplysningene til enkeltmedlemmer men kan kreve å få gitt disse til utvalget som kollegium.

VEDLEGG 2
til sak 62/16

Arkiv: 416.3.2

Kontrollutvalgets tilsynsansvar for forvaltningsrevisjon i Hedmark Revisjon IKS utarbeidet av Glåmdal sekretariat IKS

Anbefaling	Vurdering pr. 31.12.16 – kontrollutvalget i Våler
1. Krav til kompetanse for oppdragsansvarlig revisor – RF § 11 Revisjonsforskriften stiller krav om at oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor skal ha minimum tre års utdannelse fra universitet/høyskole.	- Det er tre oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorer knyttet til Våler kommune, jf. pkt. 3. Alle tilfredsstiller kravene gitt i revisjonsforskriften § 11. - Alle oppdragsansvarlige og utøvende revisorer i Hedmark Revisjon IKS vil oppfylle NKRFs krav til etterutdanning for perioden 2014-2016, såfremt planlagte kurs ut året blir gjennomført og ansatte ikke blir forhindret fra å delta.
2. Krav tilandel for oppdragsansvarlig revisor – RF § 12 Det er i forskriften satt krav om at den som ansettes som revisor i en kommune eller gis ansvar for revisjonsoppdrag for en kommune, må ha ført hederlig andel, være i stand til å oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller, og være myndig. Kravene må dokumenteres gjennom en vandelsattest. Det er tilstrekkelig å konstatere at kravene er oppfylt ved ansettelse eller tildeling av oppdrag.	- De oppdragsansvarlige forvaltningsrevisorene knyttet til Våler kommune tilfredsstiller kravene gitt i revisjonsforskriften § 12.
3. Dokumentasjon av revisors uavhengighet – RF § 15 Revisor har plikt til løpende å foreta en vurdering av egen uavhengighet. Oppdragsansvarlig revisor skal hvert år, og ellers ved behov, avgi en skriftlig egenvurdering av sin uavhengighet til kontrollutvalget. Det skal avgis uavhengighetserklæringer for hver kommune.	- De oppdragsansvarlige revisorene Lina Høgås, Laila Irene Stenseth og Jo Erik Skjeggstad la fram uavhengighetserklæringer for Våler kommune i møtet 15.2.16, sak 7/16. - Selskapet har etablert en rutine der revisor løpende skal vurdere sin uavhengighet, og dette vurderes og dokumenteres pr prosjekt.
4. Generelt om revisors uavhengighet og objektivitet – RF § 13 & 14 Det er gitt begrensninger for alle som deltar i revisjonen av en kommune i forhold til andre ansettelsesforhold, styreverv, interessekonflikter og rådgivningstjenester. Revisor er ansvarlig for å foreta de nødvendige vurderingene slik at utførelse av revisjonen og bemanning er i henhold til krav i lov og forskrift. Det er ikke satt noen krav om at disse vurderingene dokumenteres overfor kontrollutvalget, men utvalget bør være kjent med de formelle begrensningene for utførelse av revisjonen og eventuelt forsikre seg om at revisor løpende foretar de nødvendige vurderingene. Bestemmelsene om uavhengighet gjelder også revisjonsmedarbeidere.	- De øvrige forvaltningsrevisorene i Hedmark Revisjon IKS legger også fram egenvurdering i forhold til uavhengighet. Denne behandles internt i selskapet. - Selskapet har etablert en rutine der revisor løpende skal vurdere sin uavhengighet, og dette vurderes og dokumenteres pr prosjekt.
5. Grunnlaget for gjennomføringen av et forvaltningsrevisjonsprosjekt Kontrollutvalget bør få seg forelagt og drøfte et utkast til prosjektplan, se punkt 6. Den vedtatte prosjektplanen danner grunnlaget for gjennomføringen av prosjektet. Behovet for ytterligere formalisering vil avhenge av hvilken avtalemessig regulering av revisjonstjenesten kommunen har valgt.	- All forvaltningsrevisjon gjennomføres på bakgrunn av bestilling fra kontrollutvalget. - Prosjektplan for prosjektet knyttet til lov om offentlige anskaffelser, ble lagt fram i møtet 3.9.15, sak 41/15. Denne bestillingen har blitt utsatt på bakgrunn av et påtenkt annet prosjekt (Kvalitet i skolen, prosjektplan 10.5.16, sak 23/16), men på grunn av tilsyn fra Fylkesmannen om kvalitet i skolen, ble bestillingen om offentlig anskaffelser opprettholdt, jf. møte 29.8.16, sak

Anbefaling	Vurdering pr. 31.12.16 – kontrollutvalget i Våler
	35/16. - Det ble i samme møte, sak 36/16, behandlet en prosjektplan i forhold til forvaltningsrevisjon knyttet til samhandlingsreformen, som er et fellesprosjekt for hele regionen.
6. Prosjektplan Prosjektplanen bør omtale følgende punkter: - bakgrunn for prosjektet inkludert klargjøring av vesentlighet og risiko - problemstillinger - ressursbehov - leveringstidspunkt Prosjektplanen kan også gi informasjon om - formål (utfyllende informasjon) - revisjonskriterier eller grunnlaget for disse - metodisk tilnærming - organisering og ansvar - detaljert tidsplan	- Prosjektplan utarbeides i tråd med foreslåtte maler.
7. Endringer i prosjektplanen Dersom det oppstår behov for å gjøre vesentlige endringer i forhold til prosjektplanen, som er lagt fram for kontrollutvalget jf. pkt 6, skal endringene legges fram for kontrollutvalget for godkjenning.	- Kontrollutvalget har delegert til sekretariatet å avtale små endringer i prosjektplanen. Ved større endringer, har endringene blitt lagt fram for kontrollutvalget. - Uansett endring, har kontrollutvalget blitt orientert i påfølgende møte.
8. Orientering til kontrollutvalget underveis Ved omfattende prosjekter kan kontrollutvalget ha behov for orientering fra revisor underveis om hvordan prosjektet utvikler seg for å forsikre seg om at det er i tråd med bestillingen og tidsplanen. Slik informasjon kan gis på ulike måter og med ulik grad av formalitet.	- Kontrollutvalget blir holdt oppdatert om prosjektet underveis, der det er nødvendig.
9. Kvalitetskontroll Kontrollutvalget bør forsikre seg om at forvaltningsrevisjonsprosjektet gjennomføres i samsvar med kravene i RSK 001 <i>Standard for forvaltningsrevisjon</i>. Standarden inneholder krav om at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kontrollutvalget bør få en orientering fra revisor om det kvalitetskontrollsystemet som er iverksatt.	- Kontrollutvalget fikk møtet 19.10.16, sak 49/16 informasjon om Hedmark Revisjon IKS sin interne kvalitetssikring (ISQC1). - Hedmark Revisjon IKS har ikke hatt ekstern kvalitetskontroll innen forvaltningsrevisjon i 2016.
10. Framlegging av ferdig rapport Revisor bør presentere det ferdige prosjektet for kontrollutvalget og svare på spørsmål i et møte. Kontrollutvalget må kontrollere at rapporten er i henhold til bestillingen, og at alle problemstillingene er besvart. Men rapportens utforming, herunder dens innhold, vurderinger og konklusjoner faller inn under revisors selvstendige, faglige ansvar. Kontrollutvalget kan ikke selv endre en forvaltningsrevisjonsrapport. Dersom kontrollutvalget mener at revisors rapport ikke er god nok eller ikke svarer på bestillingen, bør dette avklares gjennom en dialog med revisor.	- Oppdragsansvarlig revisor eller utførende revisor er til stede i kontrollutvalgets møte og presenterer rapporten og svarer på spørsmål. - Sekretariatet dokumenterer i saksframstillingen, vurdering av om rapporten er iht. bestillingen og om problemstillingene er besvart, når rapporten legges fram i møtet.

Anbefaling	Vurdering pr. 31.12.16 – kontrollutvalget i Våler
11. Misligheter – RF § 3, RF § 4, KF § 8 Kontrollutvalget bør forsikre seg om at revisjonsenheten har rutiner som sikrer en forsvarlig håndtering av misligheter og feil som blir avdekket i forbindelse med forvaltningsrevisjon.	- Vi har den oppfatningen at Hedmark Revisjon IKS følger bestemmelsene som er gitt i forhold til misligheter. - Det er ikke behandlet noen saker knyttet til misligheter i 2016.
12. Revisors møteplikt og møterett – RF § 19, KF § 19 Revisor har plikt til å møte i kommunestyret når det behandler saker som har tilknytning til revisors oppdrag. For øvrig har oppdragsansvarlig revisor møterett i kommunestyret. Dette gjelder også i de tilfeller dørene lukkes. Oppdragsansvarlig revisor har møte- og talerett i kontrollutvalgets møter.	- Det er ikke behandlet noen forvaltningsrevisjonsrapporter i kommunestyret i 2016.
13. Revisors opplysningsplikt – RF § 20 Revisor har opplysningsplikt overfor medlemmer av kommunestyret og kontrollutvalget om forhold som revisor har fått kjennskap til gjennom revisjonen, når dette kreves. Revisor har ikke plikt til å gi opplysningene til enkeltmedlemmer, men kan kreve å få gi disse til utvalget som kollegium.	- Kontrollutvalget har fått de opplysningene fra revisor som de har bedt om.

Sak nr.	Sak	Møtedato
63/2016	Evaluering av kontrollutvalgets møte.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Ingen.

Saksopplysninger

Kontrollutvalget tar en kort evaluering av dagens møte. Hva var bra og hva kan eventuelt gjøres annerledes?

Forslag til vedtak

Saken legges fram uten forslag til vedtak.

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift

Sak nr.	Sak	Møtedato
64/2016	Eventuelt.	28.11.16

Saksbehandler

- Torgun M. Bakken.

Saksdokumenter

Saksopplysninger

Forslag til vedtak

Kontrollutvalgets behandling

Kontrollutvalgets vedtak	
Sign.	Utskrift